

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014-2020 год.

АНАЛИЗ

Съдържание

Въведение.....	4
ЧАСТ ПЪРВА – Аналитична част.....	5
Комплексен анализ на социално-икономическото и инфраструктурно развитие, териториална структура и околна среда.....	5
1. Общ профил на област Добрич.....	5
2. Природни условия и ресурси	7
3. Демографско състояние и тенденции.....	16
4. Социална сфера	30
SWOT анализ.....	105
Част II	108
СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.....	108
1. Резултати и изводи от междинната оценка за изпълнението на Стратегия за развитие на област Добрич за периода 2005-2015 г.....	108
2. Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие на област Добрич за периода 2014 – 2020 г.....	109
3. Визия, цели и приоритети за развитие на областта	114
4. Главна стратегическа цел.....	116
5. Наблюдение, оценка и контрол на изпълнението /мониторинг/ на ОСР. Критерии за оценка.	127
6. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа	135

7.Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие.....	139
8. Партньорство, информация, публичност	144

Въведение

Съгласно Закона за регионално развитие „Областната стратегия за развитие определя средносрочните цели и приоритети за развитие на областта, както и стратегическите насоки за разработване на общинските планове за развитие”.

В контекста на Закона , Областната стратегия за развитие (ОСР) на област Добрич е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на областта, който е синхронизиран с регионалния план за развитие на Североизточния район от ниво 2. С областната стратегия за развитие се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално развитие, при отчитане на специфичните характеристики и потенциала на областта.

Областната стратегия за развитие се разработва за 7-годишен период, който съвпада с периода на действие на аналогичните документи от Национално и регионално ниво и служи за ориентир при разработването на общинските планове за развитие на съставните общини на областта .

Водещо начало в Областната стратегия за развитие на област Добрич е подкрепата за реализация на целите и приоритетите на Стратегия „Европа 2020 която е продължение на Лисабонската стратегия. В стратегическия документ „Европа 2020” се лансират качествено нови приоритети, които ще трябва да намерят приложение и в националните, а впоследствие и в регионалните и местните стратегически и планови документи за следващия планов период (2014 -2020 г.). Това са следните три приоритета:

- **интелигентен растеж** (изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации);
- **устойчив растеж** (насърчаване на по-екологична и по конкурентноспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите);
- **приобщаващ растеж** (насърчаване на икономика с високи нива на заетост, която да създава условия за социално и териториално сближаване).

На всички етапи от разработване на ОСР са отчетени и е постигнато съответствие с целите и приоритетите на значими национални и европейски документи за интегрирано развитие за съответния период.

Основните планови документи на национално ниво, които формират целевата рамка на ОСР на област Добрич са Националната програма за реформи 2011-2015 г. (актуализация до 2020 г.) в изпълнение на стратегията “Европа 2020”, Националната програма за развитие „България 2020”, Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

ЧАСТ ПЪРВА – Аналитична част

Комплексен анализ на социално-икономическото и инфраструктурно развитие, териториална структура и околна среда

1. Общ профил на област Добрич

Област Добрич е разположена в северната част на Североизточен район и заема площ от 4 719,7 кв. км. (4,24% от територията на Република България). Областта е част от Североизточен район от ниво 2, в който влизат и съседните области Варна, Шумен и Търговище и е със следните административни граници:

- на север - Република Румъния;
- на юг – областите Варна и Шумен;
- на изток – Черно море;
- на запад – област Силистра.

Следва да се отбележи фактът, че територията на област Добрич остава встрани от основните транспортни коридори “Север- Юг” и “Изток- Запад”. но крайбрежният **път I-9 граница Румъния-Дуранкулак-Шабла-Каварна-Балчик-Варна**, с Европейска категоризация E-87 е част от Трансевропейската транспортна мрежа TEN-T. През област Добрич преминава и ж.п. линията Констанца- Варна, която е връзка между Русия, Украйна и Молдова с Република Турция.

На територията на областта има два ГКПП – Йовково и Дуранкулак.

Област Добрич включва в състава си 8 общини - Балчик, град Добрич, Добричка, Генерал Тошево, Каварна, Крушари, Тервел и Шабла.и 215 населени места, от които 6 града.

Населението на областта към 01.02.2011 г. е 189 677 души /2,6 % от населението на страната/, като почти половината е съсредоточено в община Добрич град /48 %/. На другия полюс е община Крушари, където живее най-малка част от населението -2,4%.

Областта се характеризира с ясно изразен дисбаланс в териториалното развитие и изявен проблем „център-периферия”.

таблица 1: Характерни показатели за област Добрич и съставните ѝ общини

Статистически район, област, общини	Територия	Население 2011 г.	Гъстота на населението	Населени места	села	градове	Градско население	Степен на урбанизация
	кв.км	брой	д./кв.км	брой	брой	брой	брой	%
БЪЛГАРИЯ	1001.00	7364570	66.35	5302	5045	257	5345562	72.58%
Североизточен район	14487.40	966097	66.69	721	691	30	706124	73.09%
Област Добрич	4719.71	189677	40.19	215	219	6	130580	68.84%
Балчик	524.15	20317	38.76	22	21	1	11610	57.14%
Генерал Тошево	982.24	15097	15.37	42	41	1	6928	45.89%
Добрич	109.02	91030	835.00	1	0	1	91030	100.00%
Добрич - селска	1296.16	22081	17.04	68	68	0		0.00%
Каварна	481.37	15358	31.90	21	20	1	11549	75.20%
Крушари	417.46	4547	10.89	19	19	0		0.00%
Тервел	579.68	16178	27.91	26	25	1	6062	37.47%
Шабла	329.64	5069	15.38	16	15	1	3401	67.09%

Като административен център, традиционен културен образователен и център за областта, град Добрич съсредоточава и голямата част от икономическия потенциал и силно доминира над останалите градове. В известна степен град Балчик играе ролята на балансатор и център на морския туристически клъстер в областта.

2. Природни условия и ресурси

Природогеографска характеристика

Територията на област Добрич попада в най – северната геоморфоложка област на България – Дунавската хълмиста равнина, като заема източната ѝ част. Въз основа на морфоструктурната и морфоскулптурната си характеристика тази част се определя като източна (Провадийско – Лудогорско – Добруджанска) висока и платовидна подобласт (според районирането на Попов).

Морфографски тази подобласт се разделя от север на юг на няколко части. Област Добрич попада на територията на Лудогорско – Добруджанските льосови плата, като покрива изцяло Добруджанското и частично Лудогорското плато.

Височината на разглежданата територия постепенно нараства от изток на запад вследствие на сводово диференцирано ентрогенно издигане на тази част на Дунавската равнина.

Най – голяма височина територията достига в югозападната си част.

Лудогорското плато влиза в границите на разглежданата територия с по – ниските си части – до 250 метра и има наклон на север и североизток. В тази посока се развиват и горните и средни течения на реките Крапец и Суха и техните притоци. Долините на тези реки плитко се всичат в Лудогорското плато, а между тях се разстилат плоски и широки междудолинни ридове.

Като непосредствено североизточно продължение на Лудогорското плато се явява Добруджанското. В югозападната си част то достига до 350 м над морското равнище. В морфологията на Добруджанското плато ясно е изразен вододелът, започващ северно от с. Росица на 220 м височина и с. Стожер – 350 м. Източно от този вододел платото получава лек наклон на изток и североизток, като слабо е разчленено от асиметрично разположени долини на суходолията, насочени към Черно море. Западната част на платото е по – силно разчленена от източната.

Общо взето Черноморска Добруджа е най – равната част на Дунавската равнина.

На изток Добруджанското плато завършва със стръмен и висок бряг като на север височината му постепенно намалява, за да достигне при с. Дуранкулак до 7 – 8 м.

Поради активните съвременни абразионни процеси при клифовия характер на Добруджанското крайбрежие и широкото разпространение на свлачищата терасите по черноморския бряг са слабо запазени. В замяна на това Добруджанския бряг притежава твърде голямо разнообразие на земеповърхностните форми, като най – характерни са плажовите лагуни, брегови откоси, свлачища, висящи долини и др.

От нос Сиври борун започва плажова ивица, покрита предимно с дребнозърнест пясък и продължава без прекъсване до нос Шабленски.

Под действието на ветровете по нея са се образували пясъчни валове и дюни, достигащи понякога до 2 – 3 м височина. Ширината на плажовата ивица не е голяма. Единствено по – широка е ивицата, която отделя от морето езерата Езерецко, Шабленско и Шабленска тузла.

Югоизточно от Шабленската тузла, на 1 км от с. Тюленово плажовата ивица отстъпва място на отвесните скалисти склонове на нос Калиакра, като западно от него се появява отново и достига до устието на р. Батова.

Карстовия характер на територията обуславя наличието на суфозия по бреговете склонове. Под нейното действие по цялото Добруджанско крайбрежие се развиват свлачищни процеси. Поради малкия наклон те са бавни, но на места достигат доста големи размери.

По – големи свлачища се намират източно и западно от Балчик, северно от нос Шабла. Върху свлачище е построен град Балчик, поради което повечето сгради се напукват и рушат.

Възрастта на свлачищата е различна. Най – старите са обрасли с дървесна растителност, по – младите - с тревна, а съвременните са със свежа повърхност на откоса. Съвременни са свлачищата край нос Шабла.

Резултат от свлачищните процеси се явяват и висящите долини, най – типични от които са тези, разположени между Балчик и с. Топола.

Особено характерни са разположените в свлачищата край морския бряг или край плажовете, няколко малки солени езерца – Тузли – Балчишка, Шабленска, Тауклиман, дъното, на които е застлано с лечебна кал.

Езерата Дуранкулашко, Езерецко и Шабленското са типични лиманни езера.

Релеф

По характера на релефа районът е равнинен, слабо вълнообразен, нарязан от дълбоки суходолия. Територията на областта обхваща източната част на най-северната геоморфоложка област на страната-Дунавската хълмиста равнина. Заема част от източната висока и платовидна подобласт – Провадийско Лудогорско – Добруджанската. Отличителното за нея е низинен и хълмисто-платовиден релеф. Поделя се на три части. Източната част на Дунавската равнина попада в обсега на Лудогорието и Добруджа. Лудогорско-Добруджанската хълмисто-платовидна подобласт съвпада с темето на Северобългарския плосък свод. В тази част релефът придобива хълмисто-платовиден характер с максимална височина 500 м. Много характерни за по – голямата част от региона са ниските плата с височина от 150-200 м, развити в областта на стъпалното пропадане към Варненското структурно понижение. Лудогорското плато тук е с надморска височина 250 – 300 м и е наклонено на север и североизток, в която посока са развити горните и средни течения на реките Караман дере и Суха река. Като продължение на Лудогорието се явява Добруджанското плато. При него ясно се очертава вододелът, който започва от с. Росица с надморска височина 220 м и завършва южно от Стожер с височина 850 м. Източната част на Добруджанското плато е наклонена на изток – североизток. Западната е по – разчленена. В

нея са врязани долините на Суха река и притоците ѝ. Съществуващите притоци на река Дунав са с непостоянен отток като протичат във врязани каньоновидни долини, със сухи дерета и плоски вододелни. От своя страна Дунавската хълмиста равнина представлява най - северната голяма морфографска област от разнообразния релеф в България. Тя е развита върху Мизийската надстрочна платформа, с по-слаби разчленения на релефа. От гледище на количествената оценка на преобладаващите морфографски особености на релефа, районът спада към равнинно-хълмистия тип релеф.

Геоложки и почвени проучвания

В тектонско отношение разглежданата територия се отнася към източния склон Северобългарското издигане – една от крупните позитивни структури на Мизийската платформа, изразена по всички формации.

Територията, включена в границите на област Добрич, на повърхността се изгражда от седиментите на долна креда, еоцена, миоцена и кватернара.

Девонът е най – старата разкрита формация. Долният девон е развит предимно с теригенен фациес. Преминаващият профил е представен от от тъмни до черни аргилити, плътни, здрави, с тънки прослойки от алевролити и глинести варовици. Средният девон е представен от мощен халогеннокарбонатен комплекс. В основата му залягат тъмни глинестиваровици и доломити с включения и прожилки от анхидрит. Горният девон е свързан с постепенен преход със средния. Изгражда се също от карбонатни скали – разнокристални варовици с редки прослойки от доломити.

Необходимо е да се отбележи, че карбонатните наслаги на горния и средния девон като правило се характеризират с повишена битуминозност. Тези обстоятелства, наред с добрите резервоарни качества на седиментите, а така също и редица други предпоставки от фациален и хидрогеоложки характер, определено сочат възможността от намирането на промишлени натрупвания от нефт и газ в утайките на горния и среден девон.

Мощността на девона е от порядъка на 2500 – 3000 м.

Карбонски седименти засега са установени в Югоизточна Добруджа и северния склон на Севернобългарското издигане. Представени са от два типа фации – континентални (параличен тип) и морски. В така посочения район разрезът на карбона се изгражда изключително от пясъчници и аргилити, с прослойки от конгломерати, имащи подчинено значение, и с прослойки от въглища в горната част на формацията.

Мощността на карбона превишава 2000 м.

Седиментацията на пермските утайки е протичала при континентален режим, в условията на сравнително различен релеф, което е предопределило и техния литоложки облик – пясъчници, аленролити, аргилити и конгломерати.

Мощността на перма се изменя в широки граници, тъй като в различните райони се наблюдава различен по пълнота разрез, като на места пермът изобщо отсъства.

Триасът е представен от трите си отдела: долен, среден и горен.

В основата на профила на долния триас залягат пясъчници разнозърнести, белезникави до розовочервеникави, с редки прослойки от дребнокъсови конгломерати и гравелити.

Средният триас е разкрит в най – източната част на територията. Представен е от доломити и варовици.

Мощността на карбонатната задруга е от порядъка на 250 – 300 м.

Горният триас, който е установен само в източната част на територията, е развит в своеобразен пясъчливо – карбонатен фациес. Това е една мощна серия от пъстроцветни аргилити, пясъчници и варовици, незакономерно редуващи се помежду си.

Варовиците са също пъстроцветно, неравномерно глинести, слабо доломитизирани. Пясъчниците са сиви, червеникави, предимно кварцови, неравномерно зърнести.

Дебелината на пъстроцветната серия достига до 2000 м.

Юрската система е представена от двата си отдела – догер и малм, имащи повсеместно разпространение. Долна юра не е установена.

Догерът е изграден от морски пясъчливо – глинести отложения – алевролити, пясъчници и аргилити. Отложенията са тъмно оцветени, богати на органично вещество. Дебелината на догера се изменя от изток на запад от няколко метра до 130 – 160 м.

Малмът е представен от варовици и доломити, които по своята литоложка характеристика не се отличават от горезалягащите валанжски карбонатни наслаги.

Долната креда е представена от наслагите на валанжа, хотрива, барема и апта. Валанжът е развит изключително е карбонатен фациес – варовици, доломитизирани варовици и доломити. Характерен белег за варовиците е тяхната напуканост и кавернозност (особено в доломитизираните варовици). Доломитите са със зърнеста структура, неравномерно силно кавернозни.

Въз основа на намерената фауна горната креда се разделя на ценоман, сенон и дан. Дебелината на ценомана е 7 – 15 м. Сенонът е значително по – широко разпространен. Представя се изключително от варовици. Общата мощност на горната креда е от порядъка на 40 – 70 м.

Еоценът на повърхността е представен от средния си етаж – лютеса. Мощността на посочената теригенна серия е около 25 – 40 м.

Мощността на олигоценна също се изменя в широки граници от 0 до 450 м.

Миоценът на повърхността е представен най – вече с горната си част – сармата. Средният миоцен (застъпен с карагана и конка) има много слабо разпространение, а долномиоценски седименти не са установени. Дебелината на средния миоцен достига до 20 м.

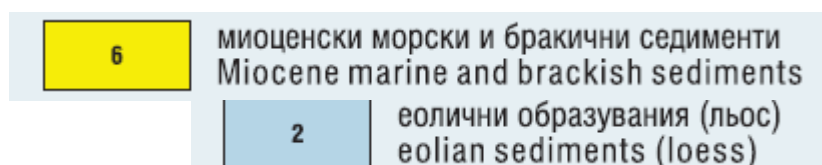
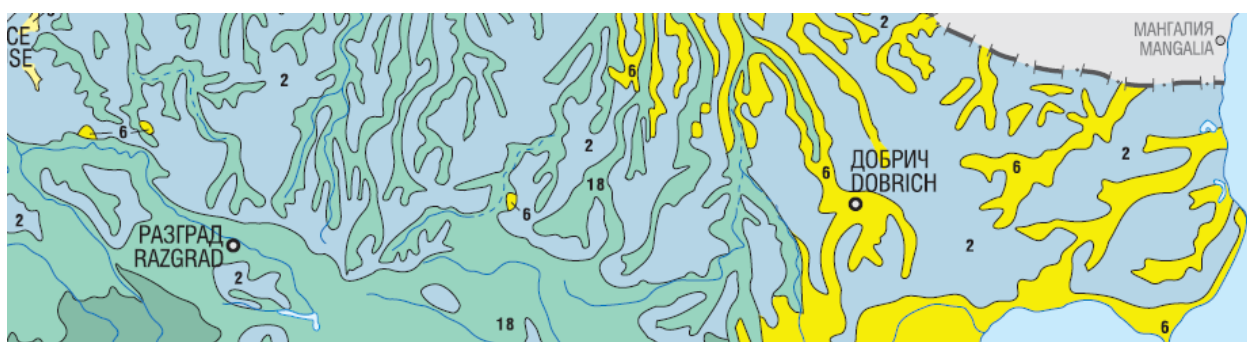
Сарматът е твърде широко разпространена формация в разглежданата територия. Въз основа на богатата фауна той се разделя на долен, среден и горен. Кватернер

Кватернерът се разделя на плеистоцен и холоцен. Плеистоценът е представен от различно дебели чакъли, над които следват червенкави песъчливи глини и лъос. Лъосът е най – разпространената формация в западна Добруджа. Представява светло до жълтокафява скала, малко карбонати, фини слюдени люспести и фелдшпатови зърна. Дебелината му е от порядъка на 30 – 40 м като в южните области те намаляват и лъосовата покривка се разкъсва.

Холоценът е представен от алувиални и по – рядко делувиални утайки. Алувият се изгражда от разнокъсови чакъли, над които се разполагат по – фини глинесто – песъчливи наноси.

В източна Добруджа кватернерът, който нашироко покрива сарматските седименти, се представя от глини лъосовидни, слабо песъчливи, на места варовити. Наблюдават се и прослойки от сивожълтеникав финопесъчлив лъос. Дебелината на кватернера тук достига до 25 м.

фигура 1: Геоложки структури

По отношение на сеизмичността, областта се характеризира с интензивност от VII до IX степен.

Почви

В областта са разпространени черноземни, сиви горски почви, алувиално ливадни почви, торфено – блатни почви и ренджини. Най – голямо разпространение имат излужените черноземи, като една малка част от тях са в значителна степен ерозиранни. Застъпени са и трите разновидности – слабо, средно и силно излужени. Мощността на хумусния хоризонт при тези почви варира между 50 – 80 см, а заедно с преходния хоризонт те стигат до 120 – 140 см. По механичен състав те са пясъжливо – глинести, а на отделни места леко глинести. Те притежават благоприятни за селскостопанските култури воднофизични свойства, средно уплътняване, средна водопропускливост и добра водозадържаща способност.

Карбонатните и плиточни черноземи са по – малко разпространени от излужените. Заемат североизточната част на областта. Формирани са върху пясъжливо глинести материали и при преимущественото въздействие на степната растителност. Те са с добре обособен хумусен хоризонт и слабо развит преходен.

Глинестите черноземи заемат само 2,3 % от територията на областта. Глинестите черноземи са почви с високи възможности за плодородие.

Оподзолените черноземи и тъмно сивите горски почви имат сравнително по – плитък хумусен хоризонт до 40 см. Характеризират с тежко пясъжливо – глинест механичен състав, ниско хумусно съдържание и слабо кисела почвена реакция.

Ерозираните и плитки почви заемат 12,7 % от територията на областта. Преобладават в западната част. Една част от тези почви е обработваема, а друга е заета с мери, пасища и гори. Главна грижа при тези почви е борбата за ограничаване на почвената ерозия.

В югоизточната част на областта – главно по крайбрежието са разпространени хумусно – карбонатни почви – ренджини. Те заемат около 3 % от територията. Хумусно – карбонатните почви имат рохкав строеж и благоприятни физико – механични свойства. Те не се напукват силно при изсъхване, не се приплескват и не образуват кора. Имат благоприятен въздушен и топлинен режим.

Алувиално – ливадните почви заемат незначителни площи – 1,5 %. Малко е и разпространението на торфено – блатните почви – 0,1 %.

Хидрогеоложки условия

Областта се характеризира с най – малка гъстота на речната мрежа, обусловена от полския релеф, голямата инфилтрационна способност на скалите и сравнително малкото валежи. Река Батова се отличава със сравнително постоянен дебит, което е свързано с подхранването ѝ от подземни води (сарматския водоносен хоризонт) и само при проливни дъждове се увеличава. Останалите реки са нискодебитни, имат малка дължина и често губят водите си, частично или изцяло в карбонатните скали, по които текат. Основно значение във водния баланс на североизточна България и конкретно на област Добрич имат водите на три хоризонта: сарматски, аптския и валанжския. В района на гр. Балчик местно значение имат сероводородните води на средния еоцен. Водите в кватернера са много малко в тази площ и нямат регионално значение.

Сарматския водоносен хоризонт има повсеместно разпространение на територията на Черно море до гр. Добрич.

Полезни изкопаеми

В пределите на разглежданата територия са установени промишлени запаси от нефт, газ, въглища, нерудни полезни изкопаеми (варовици и строителни материали) и манганово – карбонатна руда.

Характерна черта за нефтените и газовите находища е малките им размери, както и неголямата мощност на продуктивните хоризонти. Тези обстоятелства обуславят сравнително неголемите запаси от нефт и газ.

Въглищата в Добруджанския въглищен басейн са с горнокарбонска възраст и залягат на дълбочина 1350 м. До дълбочина 2000 м са установени над 50 въглищни пласта, от които с промишлено значение са до 15 пласта.

Въглищата са черни и имат пепелно съдържание средно около 30%, сяра под 1% и калоричност около 6000 калории. Тези данни ги окачествяват като енергетични. Само една минимална част от запасите в югоизточната част на басейна е от коксуващи се въглища.

Установени са големи количества от мангано – карбонатна руда в основата на олигоцен – находище „Оброчище”, най-голямото в Европа с приблизителен капацитет 130 млн. т.

Климатична характеристика

Територията на област Добрич попада под влияние на две от установените в България климатични области – умерено – континентална област и област на Черноморско климатично влияние.

Климатът на първата се формира под влиянието на океански въздушни маси на умерените ширини, които нахлуват предимно от североизток и по – рядко от северозапад.

За разлика от останалата част на Дунавската хълмиста равнина, тук климатът е по – смекчен: зимата не е така студена и лятото не е толкова горещо. Все пак континенталността на климата личи от по – голямото годишно колебание на температурите.

Умерено – континенталната област е характерна с не особено високи количества валежи през пролетта и есента и максимум през лятото, като летния максимум е през юни, зимния минимум през януари.

Годишните суми на валежите се увеличават от изток на запад, като най – високи стойности достигат в района на Тервел – 620,0 мм/м², където е и най – подчертан летния максимум и зимния минимум. Валежите в по – голямата си част падат под формата на дъжд, който понякога вали през зимата. През първата половина на пролетта и през есента дъждът има обикновено обложен, а през летните месеци пороен характер.

Към обложните валежи спадат и снеговалежите, като за района средно годишно със снеговалеж и снежна покривка са характерни 80 – 90 дни.

За посоката, скоростта и силата на вятъра голямо влияние оказва релефа. Тъй като района е разположен на равно плато и е открит за нахлуването на континентални въздушни маси от север и североизток, то преобладаващите ветрове са северни и северозападни през зимните, пролетните и летни месеци, като през пролетта и лятото зачестяват и югоизточните ветрове. Есента е характерна със северните ветрове.

Силата на вятъра е почти равномерна от различните посоки с незначително преобладаване на силата на южните ветрове.

Областта на черноморското климатично влияние се формира под влияние на два основни фактора – особеностите на атмосферната циркулация в тази част на Балканския полуостров, от една страна, и климатичното влияние на Черноморския басейн от друга.

Както в преходно – континенталната област и тук се преплитат две климатични влияния – континентално – европейско от север и северозапад и средиземноморско – от юг.

Под влиянието обаче на Черно море тук се формират един по – различен климат, който не може да бъде отнесен нито към преходно – континенталния, нито към преходно средиземноморския.

Според климатичната подялба на България границата на черноморското климатично влияние с малки изключения условно минава на 30 – 40 км от брега на морето.

Средните годишни температури, които в значителна степен характеризират климата на района са по – високи отколкото средните температури за западната част на територията, което е под влияние на затоплящото действие на морето.

От особена важност са валежите и периодите на засуха. Изследванията показват, че крайбрежната част се отличава със сравнително ниски количества валежи.

Като цяло количествата валежи не са достатъчни. Засушаванията са често явление.

Голямо влияние върху ветровия режим оказва релефа. Територията на района е наклонена на изток, поради което в крайбрежните части преобладават източните и североизточни ветрове. В района на Балчик преобладават северните и северозападни ветрове. Тук, както и в останалата крайбрежна част са характерни летните бризи, които се зараждат благодарение на откритата водна площ на морето. Скоростта на вятъра е почти равномерна за различните посоки, с малки изключения. С особено големи стойности се отличават зимните северни ветрове.

3. Демографско състояние и тенденции

Област Добрич е на 14 място на ниво NUTS 3 в България по брой на населението – 189 677 души към 01.02.2011 г., което представлява 2.6 % от населението на страната. Населението е разпределено в 8 общини и 215 населени места.

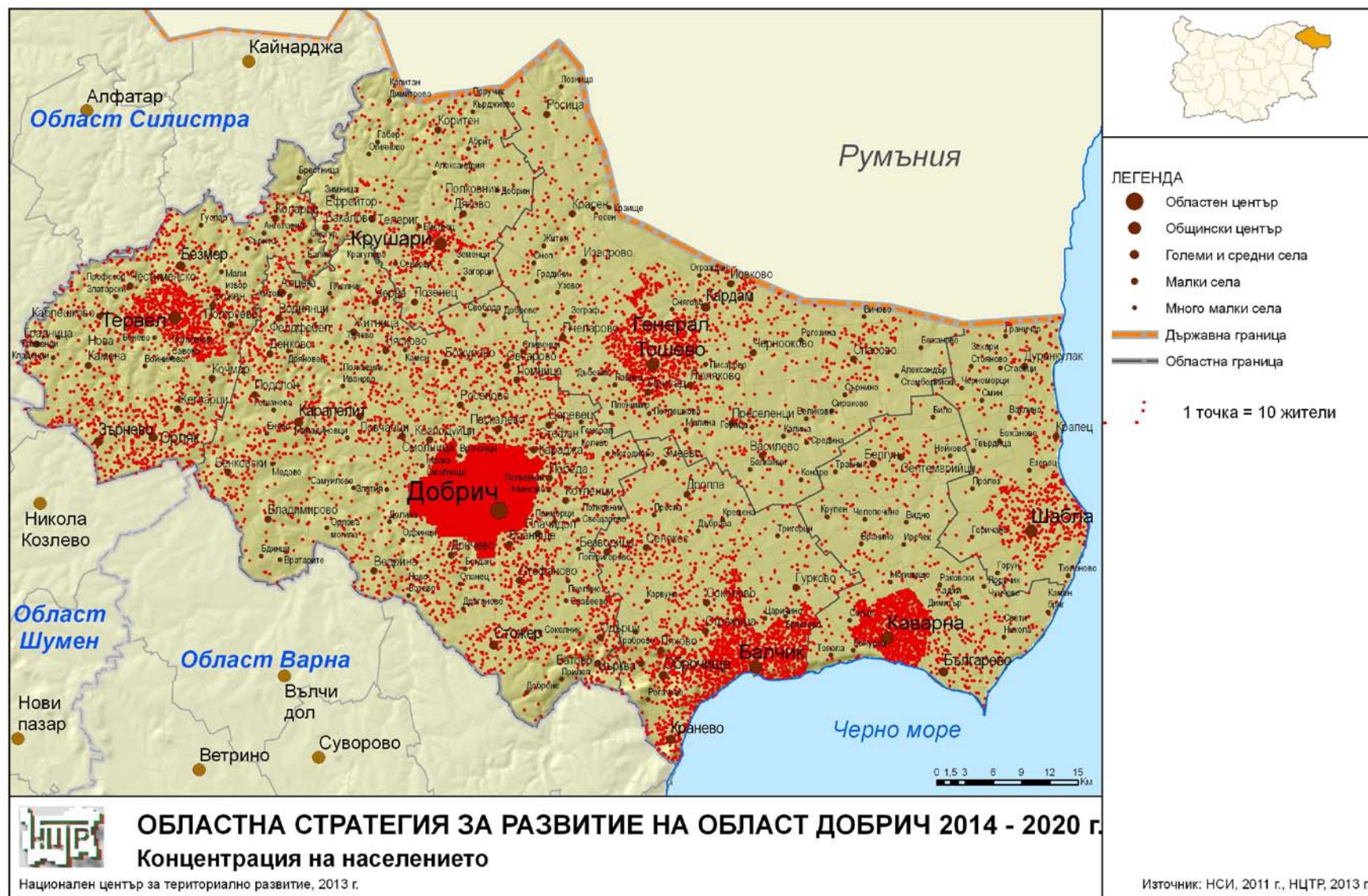
За периода между двете преброявания населението на област Добрич намалява с - 25 540 души (-11,9 %), което се дължи на високия отрицателен прираст

таблица 2: Население в област Добрич към 1. 02. 2011 година

Статистически район, област, общини	Население към:		Прираст абсолютен брой	Прираст (%)
	1.03.2001	1.02.2011		
България	7 928 901	7 364 570	-564 331	-7.1
Североизточен район	1 019 297	966 097	-53 200	-5.2
Добрич	215 217	189 677	-25 540	-11.9
Балчик	22354	20317	-2037	-9,1
Генерал Тошево	19422	15097	-4325	-22,3
Добрич-град	100000	91030	-8970	-9,0
Добрич	25271	22081	-3190	-12,6
Каварна	16688	15358	-1330	-8,0
Крушари	5924	4547	-1377	-23,2
Тервел	18728	16178	-2550	-13,6
Шабла	6380	5069	-1311	-20,5

Източник: НСИ

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Средната гъстота на населението в област Добрич е 40.2 д./кв.км. и е значително по-ниска от средната за страната (66.34 д./кв.км.). Гъстотата на населението в рамките на областта варира значително, като тя е най-висока в община Добрич – 835.1 д./кв.км, а най-ниска в община Крушари – 10.9 д./кв.км.

таблица 3: Брой и гъстота на населението в област Шумен към 01.02.2011 г.

Статистически район, област, общини	Територия	Население	Гъстота на насе- лението	Населени места
	км ²	Брой	д/км ²	Брой
БЪЛГАРИЯ	111 001	7 364 570	66,34	5302
Североизточен	14 487.4	966 097	66,68	721
Добрич	4719,7	189677	40,2	215
Балчик	524,2	20317	38,8	22
Генерал Тошево	982,2	15097	15,4	42
Добрич-град	109	91030	835,1	1
Добрич	1296,2	22081	17,0	68
Каварна	481,4	15358	31,9	21
Крушари	417,5	4547	10,9	19
Тервел	579,7	16178	27,9	26
Шабла	329,6	5069	15,4	16

Източник: НСИ и Агенция по кадастър

По данни на преброяване 2011 г. в 6 града в областта живеят 130 580 души, или 68.8 % от населението на областта, което е по-ниско от градското население на страната 72.5 %. В областният център град Добрич живее (69.7 %) от градското население. В периода 2001 – 2011 г. само град Каварна показва символично увеличение на населението с 0.3 %.

Според броя на населението им градовете в областта се категоризират 1, както следва: 1 среден град Добрич – 91 030 д., 2 малки града Балчик (11610 д.) и Каварна (11 549

¹ Съгласно Наредба № 7 на МРРБ/22.12. 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видови територии и устройствени зони градовете се категоризират на: много големи градове - над 200 хил. жители; големи градове – от 100хил. до 200 хил. жители; средни градове - от 30 хил. до 100 хил. жители; малки градове - от 10 хил. до 30 хил. жители; много малки градове - до 10 хил. жители.

д.), останалите 3 града са в категорията много малки градове. Т.е. няма други градове над 30 хил.д., които да допълват и балансират областния център, в известна степен такава роля изпълняват град Балчик (курортен център).

Параметрите на възпроизводството на населението се определят от развитието на основните демографски процеси – естествен(раждаемост и смъртност) и механичен (изселени и заселени) прираст. В област Добрич те са:

Раждаемост В областта през 2007 г. г. са родени 2061 деца (10.1 ‰), а през 2011 г. 1843 деца (9.8 ‰). Коефициентът на раждаемостта в страната през 2007 г. е (9.8 ‰) и 2011 г.(9.6 ‰), или по този показател областта има малко по-благоприятни позиции от средните за страната с 0.2п.п.

Тенденцията в развитието на раждаемостта се проследява и чрез **коефициента на плодовитост²** - 1.69 живородени деца (2011 г.) за област Добрич – една стойност отдалечена от теоретично необходимия минимум за осигуряване на простото възпроизводство на поколенията – 2.1 живородени деца от една жена.

Смъртността е със значително по-високи стойности от раждаемостта. През 2007 г. в областта са умрели 2 969 д.(14.6 ‰), а през 2011 г. са умрели 2 924 д.(15.5 ‰). Коефициентът на смъртността в областта за 2011 г. е по-висок от средната за страната (14.7 ‰) с 0.8 п.п.

Естественият прираст³ за периода 2007-2011 г. на населението на областта е отрицателен, като бележи нарастване на отрицателни стойности през 2011 г. С високи отрицателни стойности се отличават общините Генерал Тошево (- 15.4 ‰) и Шабла (- 15.3 ‰).

таблица 4: Коефициент на естествен прираст (‰)

Статистически район, област и общини	2007	2008	2009	2010	2011
България	-4,9	-4,3	-3,6	-4,6	-5.1
Североизточен район	-2,8	-2,5	-1,8	-3,3	-3,5
Добрич	-4,5	-4,3	-4,5	-4,5	-5,7
Балчик	-3,9	-3,2	-2,8	-2,8	-3,9
Генерал Тошево	-10,6	-11,1	-13,9	-13,9	-15,4

² *Коефициент на плодовитост* - сумата от повъзрастовите коефициенти за плодовитост през съответната година, който показва средният брой деца, който би родила една жена през целия си детороден период, ако се запази същата повъзрастова плодовитост през съответната година.

³ Разликата между ражданията и умираанията

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Добрич-град	-14,3	-10,4	-9,7	-9,7	-12,9
Добрич	-0,1	-0,6	-0,8	-0,8	-2,3
Каварна	-5,3	-5,2	-6,2	-6,2	-5,8
Крушари	-7,5	-10,5	-11,3	-11,3	-8,6
Тервел	-2,5	-3,4	-2,6	-2,6	-4,5
Шабла	-15,7	-14,6	-17,5	-17,5	-15,3

Източник: НСИ

В резултат на вътрешен *механичен прираст* общото население на областта между двете преброявания намалява с (-4154 д.) в резултат на миграция на контингенти от населението в трудоспособна възраст в град Варна и София. Отрицателният механичен прираст оказва отрицателен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като чрез изселването на жени в детеродна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост.

таблица 5: Механичен прираст на населението 2001 - 2011

Област, общини	Заселени	Изселени	Механичен прираст
Добрич	7464	11618	-4154
Балчик	1031	1186	-155
Генерал Тошево	603	1176	-573
Добрич-град	3386	5647	-2261
Добрич	949	1022	-73
Каварна	615	850	-235
Крушари	195	445	-250
Тервел	436	869	-433
Шабла	249	423	-174

Източник: НСИ

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

По данни от текущата демографска статистика населението на областта продължава да намалява и към 31.12. 2011 г. населението наброява 188 088 души, или за около 1 година намалява с 1 589 д.(0.9 %)

Към 1.02.2011 г. жените са 96 410 (50.8 %), мъжете са 93 267 души (49.2 %), или на 1000 мъже се падат 1 034 жени.

Възрастовата структура на населението в областта стои сравнително добре спрямо възрастовите групи под 15 г. и 65+ и повече години. По-значително състаряване на населението има само в общините Генерал Тошево, Добрич и Шабла. Населението във възрастовата група е 15 -64 години сходно по относителен дял с този на страната 68.3 %.

таблица 6: Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г. (в %)

Област и общини	0-14г.	15-64г.	65г. +
България	13,2	68,3	18,5
Североизточен район	14,1	68,5	17,5
Добрич	13,8	68,3	17,9
Балчик	14,6	68,6	16,8
Генерал Тошево	12,2	62,8	25,0
Добрич-град	13,1	71,9	15,0
Добрич	14,8	60,9	24,3
Каварна	14,1	67,6	18,3
Крушари	17,3	63,0	19,7
Тервел	16,4	67,3	16,3
Шабла	10,5	62,5	26,9

Източник: НСИ

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез **коэффициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 г.). Към 01.02.2011 г. общо за областта това съотношение е 68.0 %, при 70.0 % общо за страната. По този показател областта е с по-ниски стойност от средната за страната.

На общинско ниво с най-благоприятно съотношение е община Крушари (102) със стойност значително над средната за областта, а в най-неблагоприятно – община Шабла (47), където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват съответно от 47 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Общият коефициент на възрастова зависимост към 01.02.2011 г. за областта е 46,3 %, тоест на 100 лица във възрастовата група 15-64 навършени години се падат около 46 лица под

15 г. и над 65 г. На общинско ниво в най-благоприятно съотношение е община Добрич-град - 39,0 %, а в най-неблагоприятно - община Шабла (60,0 %).

таблица 7: Коефициент на демографско заместване и на възрастова зависимост към 01.02.2011 г.

Район, област, общини	Коефициент на демографско заместване (брой)	Коефициент на възрастова зависимост (%)
България	70,0	46,5
Североизточен район	75,5	46,1
Добрич	68	46,3
Балчик	68	45,7
Генерал Тошево	55	59,2
Добрич-град	67	39,0
Добрич	64	64,3
Каварна	72	47,9
Крушари	102	58,8
Тервел	93	48,6
Шабла	47	60,0

Източник:НСИ

Етно-демографска характеристика на населението

Лицата, които са се възползвали от правото на доброволен отговор на въпроса за етническо самоопределение, са 91.7 % от населението (173 899 д.).

Българската етническа група обхваща 131 114 лица, или 75.4 % от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение, при 84.8 % средно за страната.

Турската етническа група е втората по численост, като към 01.02.2011 г. 23 484 лица са се самоопределили като етнически турци. Те представляват 13.5 % от всички лица в областта, при 8.8 % средно за страната. Лицата, самоопределили се към турската етническа общност, преобладават в общините - Тервел (45.2 %) и Крушари (41.3 %)

Ромският етнос е третият по численост, като към 01.02.2011 г. наброява 15 323 души, според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 8.8 %, при средно 4.9 % за страната. Най-голям е дялът на ромския етнос в общините Добричка 21.7 %, Каварна 15.1 % и Тервел 12.4.

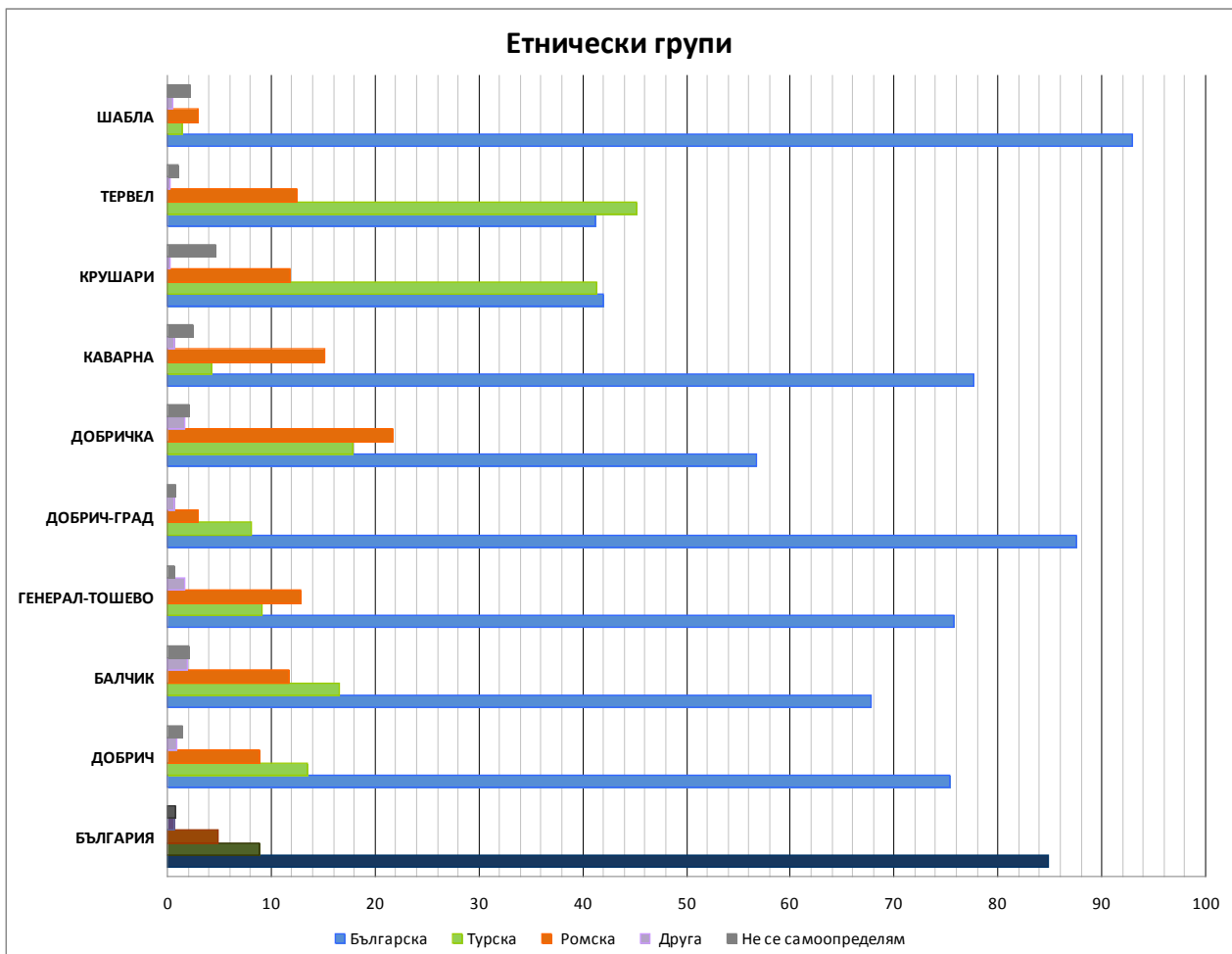
Към други етнически групи са се самоопределили 1 609 лица, или 0.9 %. Лицата, които не са се самоопределили са 2 369, или 1.4 %.

таблица 8: Самоопределение на населението по етническа принадлежност - 1.02.2011 - в %

блaст, община	Етническа група - %				Не се самоопределям
	Българска	Турска	Ромска	Друга	
БЪЛГАРИЯ	84,8	8,8	4,9	0,7	0,8
ДОБРИЧ	75,4	13,5	8,8	0,9	1,4
БАЛЧИК	67,8	16,5	11,7	1,9	2,1
ГЕНЕРАЛ-ТОШЕВО	75,7	9,1	12,9	1,7	0,7
ДОБРИЧ-ГРАД	87,5	8,1	2,9	0,6	0,8
ДОБРИЧКА	56,8	17,8	21,7	1,7	2,0
КАВАРНА	77,6	4,3	15,1	0,6	2,4
КРУШАРИ	42,0	41,3	11,8	0,2	4,6
ТЕРВЕЛ	41,2	45,2	12,4	0,2	1,0
ШАБЛА	92,9	1,4	3,0	0,5	2,2

Източник: НСИ

фигура 2.: Етническа структура

Образователна структура на населението

По отношение на образователната структура, една от водещите цели на общоевропейската стратегия „Европа 2020” е подобряване на образователното равнище на населението, по-специално намаляване на дела на преждевременно напусналите училище и увеличаване на дела на населението с висше или еквивалентно на висше образование.

Към 1.02. 2011 година броят на лицата с висше образование в област Добрич са 24 293 (13.7 %), като по този показател областта заема средно положение в страната. Лицата завършили средно образование, към момента на преброяването са 68 030 (38,4 %).

Значителни са вътрешно общинските различия в относителния дял на висшистите. Делът на високообразованото население в община Добрич-град е най-висок 20,0 %, или всеки пети е висшист. Останалите общини са с по-ниски стойности от средните за областта.

С начално образование са 20 066 лица (11.3 %), а с незавършено начално 9 824 лица (5.5 %).

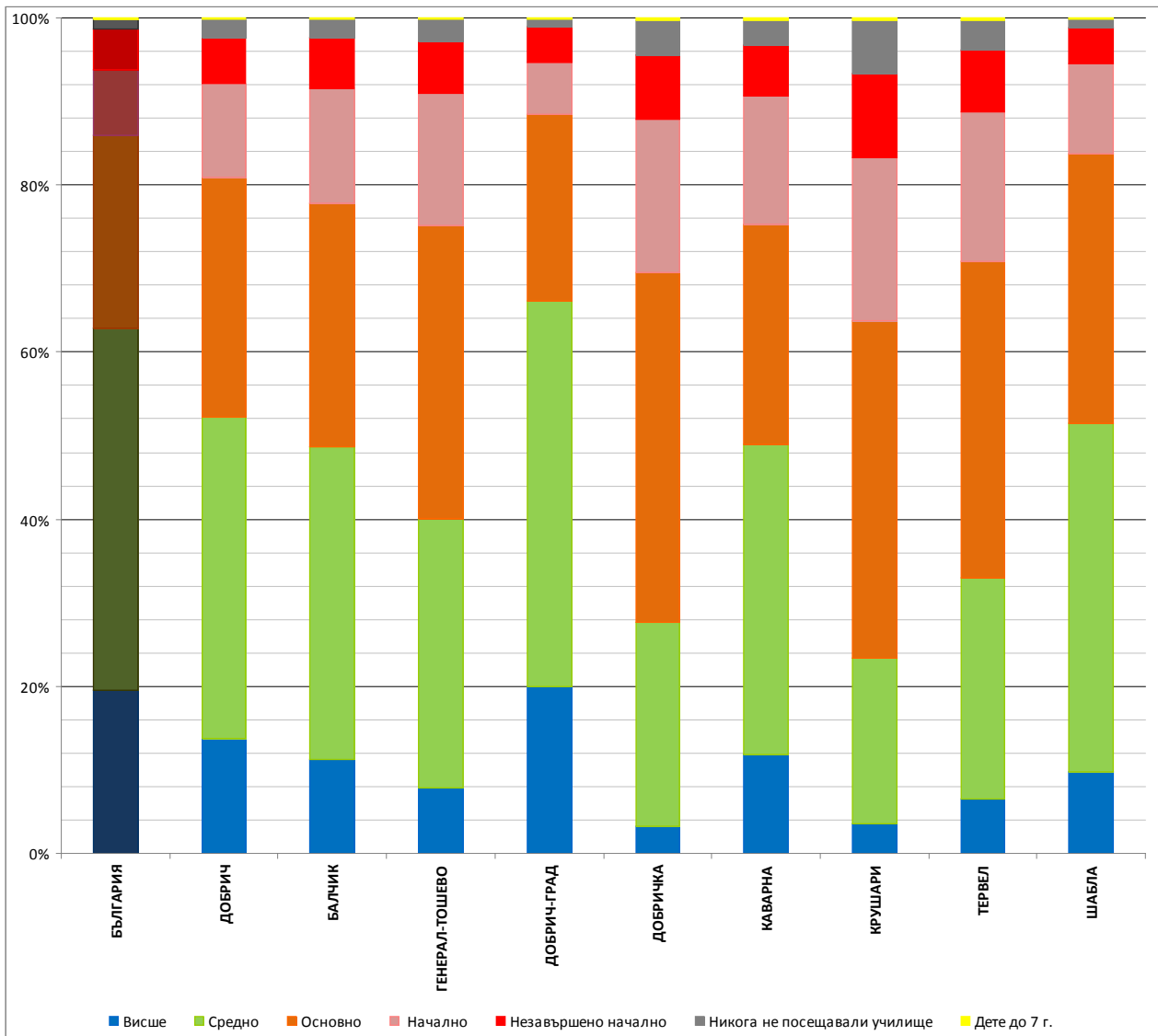
За първи път през настоящото преброяване е включена категорията “никога не посещавали училище”. Броят на тези лица в областта е 3 706, или 2.1 % от населението на 7 и повече навършени години. Тревожен е фактът, че те никога не са се включвали в образователната система. С висок относителен дял по този показател са общините Крушари - 6.3 % и Тервел -3.6 %. Това са основно лица от ромската етническа група.

таблица 9: Население на 7 и повече години и степен на завършено образование към 1.2.2011 г. - в %

Област, общини	Висше	Средно	Основно	Начално	Неза- вършено начално	Никога не посещавали училище	Дете до 7 г.
БЪЛГАРИЯ	19,6	43,4	23,1	7,8	4,8	1,2	0,2
ДОБРИЧ	13,7	38,4	28,7	11,3	5,5	2,1	0,2
БАЛЧИК	11,3	37,4	29,1	13,7	6,1	2,2	0,2
ГЕНЕРАЛ-ТОШЕВО	7,9	32,2	35,1	15,8	6,2	2,6	0,2
ДОБРИЧ-ГРАД	20,0	46,1	22,4	6,2	4,2	0,9	0,2
ДОБРИЧКА	3,3	24,3	41,9	18,3	7,7	4,1	0,3
КАВАРНА	11,9	37,1	26,3	15,4	6,2	2,9	0,3
КРУШАРИ	3,5	19,9	40,4	19,6	10,1	6,3	0,3
ТЕРВЕЛ	6,5	26,5	37,9	17,8	7,4	3,6	0,3
ШАБЛА	9,8	41,7	32,3	10,7	4,3	1,1	0,1

Източник: НСИ

фигура 3: Образователна структура

Заетост и безработица

Трудовият пазар е силно инерционен, неговата стагнация или възстановяване се проявява със значителен времеви лаг след проявите на финансовите и икономически фактори.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 15+ в област Добрич за периода 2007-2011 г. намалява с 9.4 процентни пункта. Стойността на коефициента през 2011 г. възлиза на 42.2 %, което е по-ниско от средното за страната – 45.6 %. За СИР коефициентът на заетост е 44.6 %, или областта е с по-ниски показатели за заетост от района с 2.4 процентни пункта, като всички останали области са с по-добри показатели (Варна -46.5 %, Търговище - 45.4 % и Шумен 42,3).

Коефициента на заетост на населението 15-64 г. през 2011 г. за областта е 53.5 % и е по-нисък от средния за страната 58.5 % и от СИР 55.8 %.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

По отношение на ключовия показател от Стратегия «Европа 2020» Заетост за 75 % от населението на възраст 20-64 години. През 2011 г. в областта коефициента на заетост е 61,0 %, средния за страната е 63,9 %, а за СИР е 61.1 %, или областта изостава с 2.9 процентни пункта от средната заетост за страната.

таблица 10: Заети лица и коефициент на заетост на населението в област Добрич 2007-2011 г.

години	Заети лица – хил.		Коефициент на заетост - %		
	на 15 г.+	15 - 64 г.	на 15 г.+	15 - 64 г.	20 – 64 г.
2011	71,7	70,7	42,2	53,5	61,0
2010	75,5	74,7	43,9	55,2	61,9
2009	79,5	78,3	45,7	57,1	65,1
2008	85,9	84,9	49,0	62,0	68,4
2007	81,1	80,7	46,1	57,9	n.a

Източник: ТСБ-Добрич

По възрастови групи през 2011 г. зетите лица се разпределят: 15-24 г. -5.2 % , 25-34 г. – 19.5 %, 35-34 г. – 30.0 %, 45-54 г. – 29.5 % и 55-64 г. 15.8 %.

По степени на образование зетите лица през 2011 г. са: с висше 21.9 %, средно (с включително и придобита професионална квалификация) 58.0 % и с основно и по-ниско образование 20.1 %.

Финансовата криза и настъпилата икономическа рецесия доведе до нарастване на безработицата. Коефициентът на безработицата на населението в област Добрич за периода 2007-2011 г. е с по-високи стойности от средните за страната и малко по-добри от СИР, като през 2008 г. достига най-ниското си равнище от 7.01 %. В резултат на финансовата криза през следващите години настъпва повишаване на показателя до 9.96 % и 10.53 % съответно за 2010 г. и за 2011 г., при стойности средно за страната съответно 9.47 % и 9.67 %.

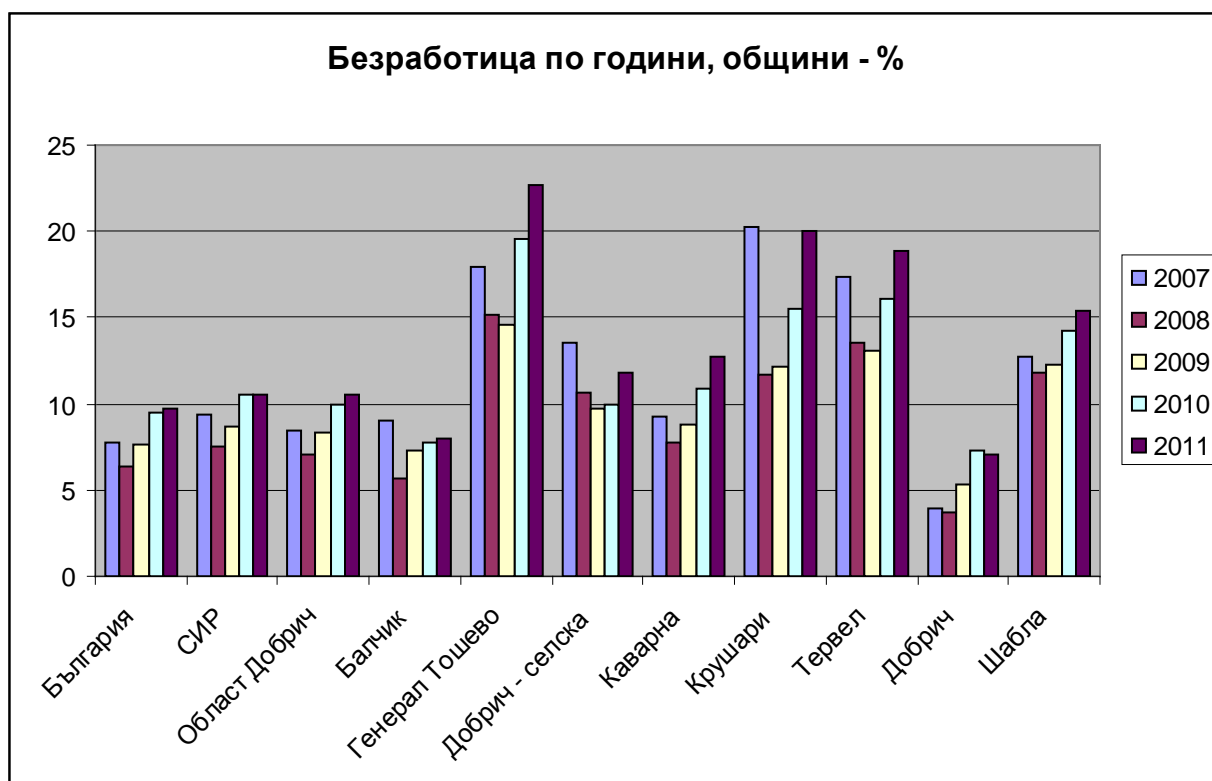
Във вътрешнообластен план проблемът с безработните лица и през 2011 г. е най-сериозен в община Генерал Тошево, където коефициентът на безработица възлиза на 22.67 %, при 19.60 % през 2010. Следват общините Крушари 20.03 % и Тервел 18, 89 %, а с най-нисък дял е община Добрич – 7.11 %, като тя определя сравнително по-ниската за областта стойност спрямо стойностите на останалите общини.

таблица 11: Средногодишно равнище на безработица в област Добрич - (2007 - 2011 г.) (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
България	7,75	6,31	7,59	9,47	9,67
СИР	9,35	7,54	8,65	10,53	10,59
Област Добрич	8,49	7,01	8,37	9,96	10,53
Балчик	8,99	5,65	7,27	7,74	7,98
Генерал Тошево	17,91	15,12	14,61	19,60	22,67
Добрич - селска	13,55	10,63	9,75	10,01	11,83
Каварна	9,28	7,70	8,80	10,86	12,72
Крушари	20,20	11,71	12,19	15,56	20,03
Тервел	17,33	13,56	13,13	16,08	18,89
Добрич	3,96	3,66	5,33	7,27	7,11
Шабла	12,76	11,76	12,29	14,23	15,40

Източник: Агенция по заетостта

фигура 4: Безработица по години и общини

Доходи

Доходите на населението в област Добрич за 2011 г. са под средните за страната, като за едно лице средният годишен доход е 2 994 лв., а за страната е 3 782 лв., или с 788 лв. (20.0 %) по-малко

Доходите на лице на домакинството от работна заплата за 2011 г. съставляват най-голям относителен дял - 43.1 % от общия доход, следвани от доходите от пенсии - 35.1 % и т.н.

таблица 12: Средно годишни доходи на лице в област Добрич – лв.

години	Добрич	България	Разлика
2011	2994	3782	-788
2010	3013	3648	-635
2009	2974	3693	-719
2008	2831	3502	-671
2007	2433	3105	-672

Източник: ТСБ – Добрич

Наблюдават се вътрешнообластни различия в доходите на населението в градовете и селата, както и между общините, в които е съсредоточена по-голяма част от предоставяните услуги и предприемачеството и общините, които са в по-малка степен развити в сектора на услугите за бизнеса.

Работната заплата продължава да бъде основен източник за доходите на домакинствата с над 43 % от общия доход. Средната годишна работна заплата в областта през 2011 г. е 6394 лв. лв. Областта е на предпоследн място в СИР (7 350лв.), като увеличението на работната заплата за 2011 г. в сравнение с 2010 г. е с 4,3 %. С най-големи заплати през 2011 г. са работещите в община Каварна 7 140 лв. над средните за областта и страната, а с най-ниски заплати са работещите в община Крушари 5 738 лв.

таблица 13: Средна годишна заплата в област Добрич 2007-2011 – лв.

Област, общини	години				
	2007	2008	2009	2010	2011
България	4402	5479	6172	6540	6727
Североизточен район	4739	5937	6534	6890	7350
Област Варна	5168	6448	7159	7533	8144
Област Търговище	4023	4909	5389	5620	5913
Област Шумен	4251	5357	5803	6214	6499
Област Добрич	4254	5353	5772	6130	6394
Балчик	4932	6165	6322	6580	6679
Генерал Тошево	3987	4859	5191	5748	6000
Добрич	4158	5735	5965	6403	7015

Каварна	4227	5505	6207	6657	7140
Крушари	3575	4742	5260	5670	5738
Тервел	4139	4833	5142	5558	6022
Добрич-град	4139	5195	5711	6024	6233
Шабла	4293	5371	5746	6271	6524

Източник: ТСБ Добрич

4. Социална сфера

Образование

Предучилищното образование се осъществява в детските градини, които са целодневни, полудневни и седмични и за деца със специални образователни потребности и с хронични заболявания. Възрастта на децата, обхванати в детските градини, е 3-6 години. Преди първи клас обучението в подготвителна група или в подготвителен клас е задължително.

В областта през периода 2007-2011 г. се наблюдава: увеличение на децата, посещаващи детските градини със 3.8 % (от 6 204 деца през учебната 2007/2008 г. на 6 440 деца през учебната 2011/2012 г.); намаление на детските градини със 7.0 % (от 114 през учебната 2007/2008 г. на 106 детски градини през учебната 2011/2012 г.) и намаление на броя на педагогическия персонал, работещ в детските градини с 2.2 % (от 593 през учебната 2007/2008 г. на 580 през учебната 2011/2012 г.). Редуцираният брой на детските градини до голяма степен се дължи на отрицателните демографски характеристики и намаляването на децата.

таблица 14: Детски градини в област Добрич за учебната 2011/2012 г.

Област, общини	Брой	Деца	Детски групи	Педагогически персонал	Детски учители
Област Добрич	106	6440	296	580	548
Балчик	14	797	34	75	71
Генерал Тошево	15	498	24	47	45
Добрич-град	17	2837	117	226	210
Добрич -селска	32	728	36	74	73
Каварна	7	559	24	52	49
Крушари	4	175	18	15	15
Тервел	16	704	36	75	70
Шабла	1	142	7	16	15

Източник: НСИ

Нетният коефициент на посещенията в детските градини (измерен чрез дела на децата, посещаващи детски градини на възраст 3-6 години) в областта е по-висок от средният за страната с 2.1 п.п и СИР с 2.0 п.п. Средният брой деца на един учител в областта 11.9 е малко

по-нисък от средният за страната, средният брой деца в една група е 21.7 и също е по-малко от средният показател за страната.

таблица 15: Показатели за детски градини през учебната 2011/2012 г.

Области	Нетен коефициент на записване на деца в детски градини - %	Бр.деца/1 учител	Бр. деца / 1 група
България	81.5	12.3	23.7
СИР	81.6	11.9	23.3
Добрич	83.6	11.8	21.7

Източник: НСИ, изчисления НЦТР

Независимо от намаляването на детските заведения, като цяло може да се обобщи, че в областта на предучилищното образование се наблюдават положителни промени. Повишава се достъпът до услугата и ефективността на функциониране на заведенията.

По-нататъшните усилия трябва да се насочат към поддържане на съществуващите тенденции, като приоритетно се решат проблемите с достъпа в общинските центрове и в малките, периферни общини.

Броят на училищата в област Добрич намалява. От учебната 2007/2008 г. до учебната 2011/2012 г. са закрити 12 учебни заведения. Като цяло намалелият брой учебни заведения се отнася за общо-образователните училища. Броят на специализираните училища и професионални гимназии се запазва постоянен. Редуцираният брой на училищата до голяма степен се дължи на отрицателните демографски характеристики и намаляването на децата.

таблица 16: Училища в област Добрич през учебната 2011/2012 г.

Област, общини	Общо	Общо-образователни и специални училища	Професионални гимназии	Училища по изкуства
Област Добрич	86	75	11	-
Балчик	8	7	1	-
Генерал Тошево	7	6	1	-
Добрич-град	28	21	7	-
Добрич -селска	21	-	-	-
Каварна	8	7	1	-
Крушари	4	4	-	-
Тервел	6	7	1	-
Шабла	2	2	-	-

Източник: НСИ

Броят на учениците е 19 982 за учебната 2011/2012 г., а на учителите 1 659. През учебните години от 2007/2008 до 2011/2012 г. броят на учениците в областта е намалял с 3 609

(от 23 647 ученика през 2007/2008 на 19 982 ученика през 2011/2012 г.), а на учителите с 377. Ако тези тенденции се запазят, ще се наложи ново редуциране на училищата- закриване на учебни заведения, сливане на паралелки и т.н.

Професионалното обучение на учениците за целия спектър на професиите от икономиката на областта, се осигурява от професионалните гимназии (11) в градовете Добрич, Балчик, Генерал Тошево, Каварна и Тервел. Гимназиите в областта за чуждоезиково обучение, природо-математически и хуманитарни предлагат добра подготовка.

Броят на напусналите учащи (I-VIII клас), напуснали общообразователните и специални училища намалява (от 738 ученика 2007/2008 г. на 540 ученика 2009/2010 г.), но е все още значителен. Причините за отпадане от училище се групират в няколко основни категории – социално-икономически, образователни и етнокултурни. Най-ясно феноменът се проявява в градските ромски гета.

Понастоящем в учебните заведения са спазени държавните образователни изисквания. Процесите на оптимизация на училищната мрежа поставят изисквания към създаването на защитни механизми по отношение на преструктурираните звена. Към момента за учебната 2011/2012 г. по данни на Министерството на образованието, младежта и науката в областта има 35 средищни училища и 3 защитени училища. Те са елемент на социална защита и част от регионалната политика на ниво NUTS 4. Предоставянето на транспорт на учениците в задължителна училищна възраст, осигуряването на целодневна организация на учебния процес се оказват подходящи инструменти за създаване и гарантиране на по-добри условия за провеждане на качествен образователен процес.

Обекти на системата “Висше образование” През учебната 2012/2013 г. се обучават около 1570 студенти по 12 специалности в 3 учебни академични звена: Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет „Еп.К.Преславски. Специалности: Предучилищна педагогика и чужд език, Начална училищна педагогика и чужд език, Информатика и Информационни технологии, Начална училищна педагогика и информационни технологии, Растителна защита.

Висше училище международен колеж – Добрич, с общ брой студенти 1100. Професионални направления: Туризъм, Администрация и управление, Икономика и чуждоезиково обучение.

Добруджански технологичен колеж - Добрич, към Технически университет -Варна

Съществуващият научен потенциал извън ВУЗ е ограничен, което не съдейства за развитие на иновативния капацитет на областта. Броят на функциониращите организации в сферата на научноизследователската дейност в областта е твърде малък. Представен е от

Добружански земеделски институт, гр. Генерал Тошево и базите за техническо развитие към по-големите производствени предприятия в град Добрич.

Все още системата на образованието в областта не е достатъчно гъвкава и реформирана, за да отговори по-пълно на местните и регионалните нужди от професионални и технически кадри в различните сфери на икономиката. В тази насока е необходимо мрежата от специализирани професионални гимназии да бъде оптимизирана, за да се синхронизират резултатите от нейната дейност с очакванията на бизнеса. С цел повишаване на добавената стойност и конкурентоспособността на регионалното производство следва да бъде засилено развитието на приложните изследвания и иновативните технологии.

Здравеопазване и социални услуги

Здравеопазване

В област Добрич системата на здравеопазването е сравнително добре развита и като цяло покрива нуждите от здравна помощ на областта. На територията на областта се намират 9 болнични заведения с капацитет общо 867 легла, от тях многопрофилни болници 5 с капацитет 627 легла и специализирани болници 3 с капацитет 160 легла. По общини болничните заведения са:

- Община Добрич – 2 болнични заведения: МБАЛ –Добрич - АД, обслужваща общините (Добрич - град, и Добрич – селска) и “Център за психично здраве д-р Петър Станчев” – Добрич, ЕООД;

- Община Балчик - 3 болнично заведения- МБАЛ“Балчик” ЕООД обслужваща общините (Балчик), “Специализирана болница за рехабилитация - Тузлата” ЕООД, гр. Балчик и “Специализирана хирургична болница за активно лечение – Медика”, ЕООД, КК “Албена”;

- Община Каварна – 1 болнично заведение МБАЛ “Каварна” ЕООД обслужваща общините (Каварна и Шабла).

- Община Генерал Тошево – 1 болнично заведение МБАЛ “Бялата лястовица – гр. Генерал Тошево” ЕООД обслужваща общините (Генерал Тошево и Крушари);

- Община Тервел - МБАЛ “Тервел” ЕООД обслужваща общините (Тервел);

Други лечебни и здравни заведения са 4 разполагащи със 160 легла.

Лечебните заведения за извънболнична помощ са 32, от тях:

- Диагностично консултативни центрове – 2;

- Медицински центрове – 9;

- Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории –

Лечебните заведения за специализирана извънболнична помощ на територията на областта са неравномерно разпределени. Всички ДКЦ и повечето медицински центрове са разкрити в град Добрич, както и много от практиките на лекарите-специалисти.

Спешна помощ

Системата за спешна медицинска помощ в област Добрич се състои от: ЦСМП - Добрич (обслужва населението на всичките общини) с разкрити 5 филиала:

- - ФСМП гр. Балчик обслужва населението на община Балчик;
- - ФСМП гр. Каварна обслужва населението на община Каварна ;
- - ФСМП гр. Генерал Тошево обслужва населението на община Генерал Тошево ;
- - ФСМП гр. Тервел обслужва населението на община Тервел;
- - ФСМП гр. Шабла обслужва населението на община Шабла;

Сериозен проблем за ЦСМП - Добрич се явява кадровото обезпечаване на дейността, най-вече по отношение на висшия медицински персонал. Освен това много често ЦСМП и Спешно отделение са единствената възможност за достъп на населението до медицинска помощ, като това се отнася и за контингента граждани, които са с нарушени здравноосигурени права, от етнически малцинства, социално-слаби.

Общата осигуреност на населението в областта с легла в лечебните и здравни заведения през 2011 г. е 559 на 100 хил. души от населението. Осигуреността с легла за болнична помощ е 461 легла на 100 хил. души от населението. Показателите за страната са 731 легла в лечебните и здравни заведения и 647 легла в заведенията за болнична помощ на 100 хил. души от населението.

През 2011 г. броят на лекарите в областта е 533, броят на медицинските специалисти по здравни грижи 964, а 121 са лекарите по дентална медицина.

В областта общият показател за осигуреност през 2011 г. на 10 000 души от населението с лекар е 28.3 броя, на лекарите по дентална медицина – 6.4 броя и на медицинските специалисти по здравни грижи – 51.2 броя. Показателите за страната за осигуреност на населението с лекари и лекари по дентална медицина към 31.12. 2011 г. са съответно 38.8 и 9.1 на 10 000 души.

Населението в областта, обслужено през 2011 г. от един лекар е 353 човека, т.е. с 95 повече от средния за страната 258 човека. Населението, обслужено от един стоматолог в областта е 1 554 човека, т.е. с 453 човека повече от средния за страната – 1 101 човека.

Проблемите пред системата на здравеопазването от гледна точка на регионалното развитие могат да се сведат до:

- отдалечеността на мястото на предлагане на медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна);
- осигуряване на равни възможности за достъп до здравните услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места отдалечени от градските центрове;
- повишаване на качеството на здравните услуги чрез развиване на капацитета на медицинския персонал;
- оборудването на здравните заведения с нова, по-модерна медицинска техника.

Социални услуги

Мрежата от специализирани институции за социални услуги в област Добрич е сравнително по-слабо развита и разполага към 31.09.2012 г. с общо 4 заведения за социални услуги (домове за деца, лишени от родителски грижи, домове за възрастни хора с психически увреждания домове за психични разстройства, домове за възрастни хора с физически увреждания) с капацитет 200 места. Специализираните институции за предоставяне на услуги за възрастни лица и за деца в неравностойно положение са недостатъчни. В областта липсват Домове за възрастни хора с психични разстройства и Домове за възрастни хора с физически увреждания

Във връзка със политиката на деинституционализация в областта специализираните домове намаляват, като домовете за възрастни хора с умствени увреждания през 2007 г. са 2, а през 2012 г. е 1, домовете за възрастни хора с физически увреждания през 2007 г. са 2, а през 2012 г. е 1.

В областта е нужно подобряване качеството на живот на деца и възрастни, настанени в специализирани институции, съобразно техните специфични потребности чрез осигуряване на алтернативни форми на грижи. В следващите години мерките за оптимизиране на мрежата от специализирани институции (домове) за социални услуги в рамките на политиката за деинституционализация, трябва да се съобразяват и с тенденциите в демографското развитие (с търсенето на услуги). Политиката на деинституционализация в бъдеще не трябва да допуска възникването на значителни междуобщински различия в достъпа до такива институции на потенциалните бенефицианти.

таблица 17: Специализирани институции за социални услуги към 31.09.2012г.

Специализирани институции	Брой	Капацитет (брой места)
Област Добрич, в т.ч.:	4	200
Домове за деца, лишени от родителски грижи	2	30
Домове за възрастни хора с умствени увреждания	1	120
Домове за възрастни хора с деменция	1	50
Домове за възрастни хора с психични разстройства	-	-
Домове за възрастни хора с физически увреждания	-	-

Източник: Министерство на труда и социалната политика

Разпределението на заведенията извършващи социални услуги в областта е представено от общо 15 (дневни центрове за деца, младежи и възрастни с увреждания, центрове за социално-интеграция и рехабилитация и други заведения за услуги приложени в таблицата). В периферните територии на областта видовете и качеството на социалните услуги са ограничени.

Същевременно в областта липсват “центрове за временно настаняване” на лица останали без дом, както и “преходни жилище” за лица с умствена изостаналост, “дневни центрове за стари хора”, “наблюдавани жилища”, звено “Майка и бебе”. Няма изградени приюти за бездомни хора.

В областта няма функциониращ Социално-учебен център (професионално обучение и преквалификация на хора с увреждания и подготовката им за самостоятелен живот).

Нужно е обособяване на кризистни центрове за деца и възрастни в областта.

таблица 18: Социални услуги, които се предоставят в общността към 31.09.2012г.

Социални услуги, които се предоставят в общността	Брой	Капацитет (брой места)
Област Добрич, в т.ч.:	15	365
Кризистни центрове за деца	-	-
Кризистни центрове за лица	-	-
Защитени жилища	2	14
Центрове за настаняване от семеен тип за деца	3	45
Центрове за обществена подкрепа	2	55
Центрове за настаняване от семеен тип за лица	-	-
Дневни центрове за деца с увреждания	2	78
Дневни центрове за възрастни с увреждания	2	70
Центрове за социална рехабилитация и интеграция за възрастни	2	75

Дневни центрове за стари хора	-	-
Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца	-	-
Преходни жилища за деца	1	8
Наблюдавани жилища	-	-
Социални учебно- професионални центрове	-	-
Центрове за работа с деца на улицата	-	-
Звено “Майка и бебе”	-	-
Приюти за бездомни хора	1	20

Източник: Министерство на труда и социалната политика

Според изследваните данни за областта, основни акценти в сферата на социалните услуги трябва да бъдат: осигуряването на равни възможности за достъп до този вид услуги (включително и на живеещите в малки, отдалечени от градските центрове населени места); повишаването на тяхното качество; изграждането на публично-частно партньорства за предоставянето им; подобряване на материално-техническата им база.

Социалното включване е процес на приобщаване в групата на всички уязвими социални общности, деца и лица, които имат нужда от подкрепа. Политиката за социално включване се изразява в две насоки:

- социално подпомагане на лицата в риск и на определена категория лица с висока степен на бедност;
- превенция на рискови фактори за социално изключване и изолация, водещи до попадане на трайно маргинализирани социално уязвими групи.
-

Икономическо развитие

Икономическо развитие и конкурентноспособност – основни проблеми и възможности

Обща характеристика на икономическото развитие на областта

Област Добрич разполага със доказан икономически потенциал в трите икономически сектори . Икономиката на област Добрич по редица показатели е на сравнително високо ниво в сравнение с други области от ниво NUTS 1 - Северна и Източна България.

Брутен вътрешен продукт

Брутният вътрешен продукт (БВП) е основен индикатор за икономическото развитие. Произведеният БВП в област Добрич нараства плавно и в 2010 г. достига най-високата си стойност 1 279 746 хил.лв. За 2009 г.. Неговата стойност представлява 17.05 % от този на Североизточния район и 1,82 % от националния БВП.

таблица 19: БВП за област Добрич, Североизточен район и България (хил.лв.)

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
България	60 184 616	69 295 031	68 321 610	70 511 200
СИР	6 661 379	7 771 232	7 159 964	7 503 000
Област Добрич	963 765	1 174 093	1 037 533	1 280 000

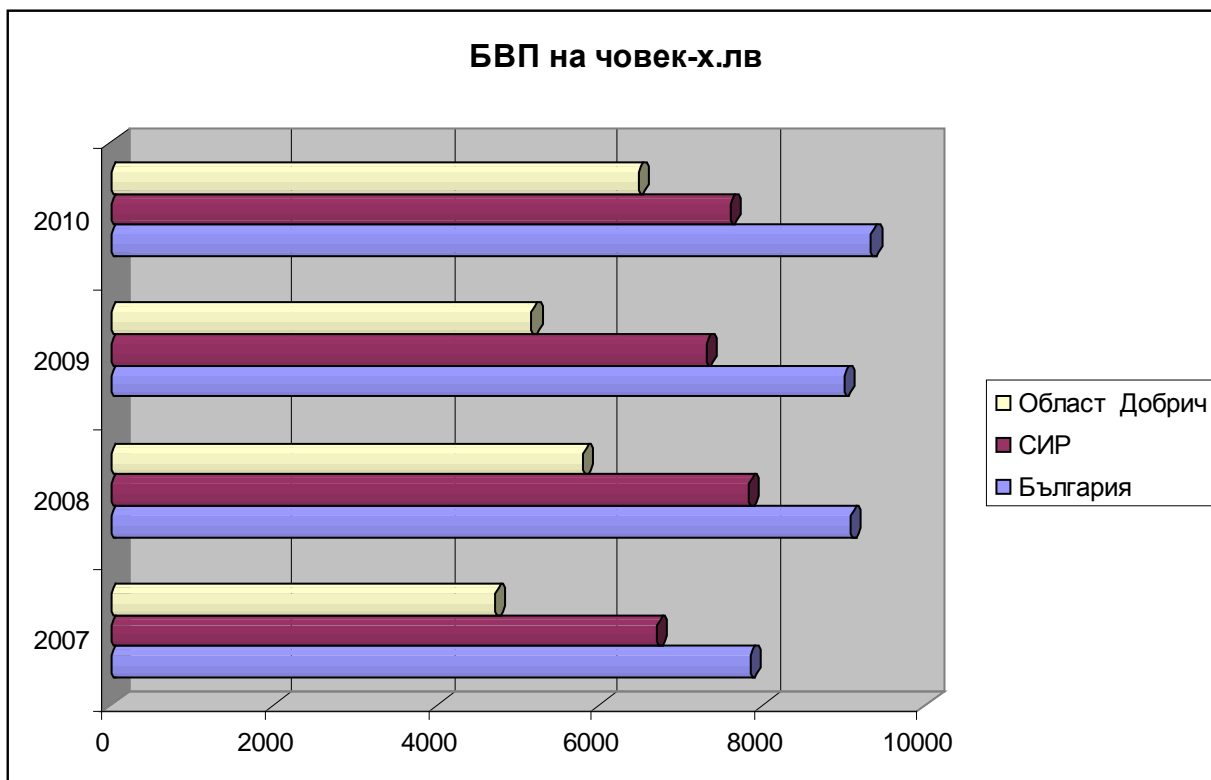
Темповете на нарастване на БВП в областта през периода 2004-2008 г. и последваият спад през 2009 г. са близки до средните за страната.

Брутният вътрешен продукт на човек от населението по паритет на покупателна стойност (PPS) в област Добрич достига най-висока стойност през 2010 г. – 6 482 лв., докато в предишните три години е под тази стойност. През 2010 г. БВП на човек в област Добрич (6482 лв) е много по-нисък от средния за страната (9395 лв) и по-близък до средния за Североизточния район (7612 лв).

таблица 20: БВП общо и БВП на човек от населението за България, СИР и област Добрич

години	България БВП – млн.лв.	Б-ия БВП на човек – лв.	СИР БВП - млн.лв.	СИР БВП на човек – лв.	Област Добрич – БВП млн.лв.	Област Добрич БВП на човек - лв
2007	56 520 346	7857	6 292 452	6710	963 765	4726
2008	69 295 031	9090	7 771 232	7836	1 174 093	5803
2009	68 321 610	9007	7 159 964	7313	1 037 533	5172
2010	70 511 200	9339	7 503 000	7612	1 280 000	6482

фигура 5: БВП/ човек по години

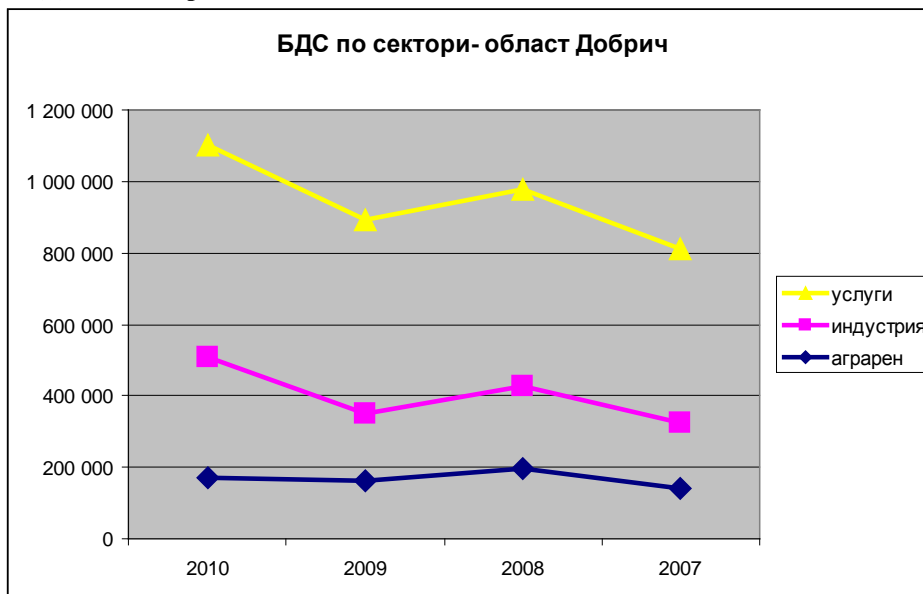

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност (базисни цени) е равна на брутната продукция (базисни цени) минус междинното потребление (цени на купувач). Този икономически показател (БДС) в област Добрич е най – висок през 2010 г. – 1 101 969 х.лв. Тази стойност представлява 17.06 % от БДС на Североизточен район. Най-висок в областната БДС е дялът на сектор услуги 53.87 % и сектор индустрия 30.60 %, а на аграрния сектор е 15,53 %. Дялът на услугите има колебливо поведение, дължащото се на резултатите на аграрния и индустриални сектори : 2007 г. – 60,0%, 2008 – 56,4%, 2009 – 60,7%, като е по-малък от средното за страната (65,6%) и района. Индустриалният сектор (30,6%) е малко над средното ниво за България (29,5%). Твърде висок е дялът на аграрния сектор (15,53%), сравнено със средното за страната (4,9%) и особено спрямо средното за Североизточния район, за който това е традиционно значим отрасъл.

Заетостта по икономически сектори в областната икономика също показва установената тенденция - голям дял на заетите в сектора на услугите - 71,6%, спрямо - 25,6% в индустрията и само 2,8% в селското стопанство.

фигура 6:БДС по сектори и години

Източник: НСИ

Основните икономически показатели за нефинансовите предприятия в областта за периода 2007-2011г могат да се резюмират в следващата таблица:

таблица 21: Основни икономически показатели

	Предприятия	Произведена продукция ²	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Заети лица	Наети лица	ДМА
	Брой	Х и л я д и л е в о в е			Б р о й		х.лв.
2007	5783	1270038	2218008	2153067	38690	34264	1240882
2008	6441	1585416	2924265	2555251	38209	33641	1796720
2009	8942	1353596	2810507	2449947	40449	34268	2479897
2010	8 720	1 707 161	2 982 053	2 612 355	38 299	31 425	2 747 044
2011	8 895	1 829 798	3 322 808	2 937 378	38 003	31 244	2 648 551

Източник: НСИ

Повишаването на резултатите от икономическата дейност при същевременно намаление на зетите, говори за повишаване на ефективността на икономиката в областта.

Отраслова структура на областната икономика

В област Добрич икономиката има разнообразна структура.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

таблица 22: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в област Добрич през 2011 г. по отраслови сектори.

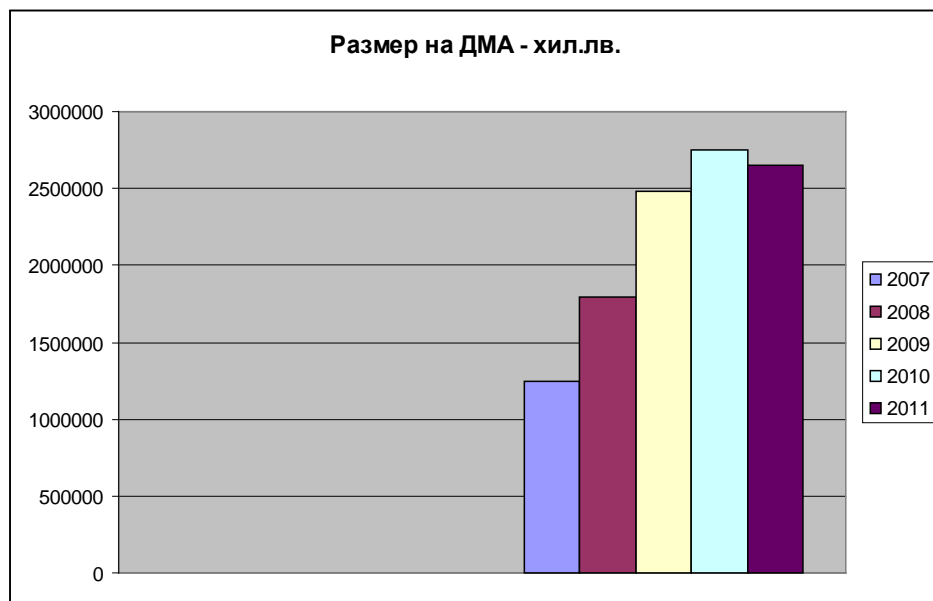
Икономически сектори	Предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Заети лица	Наети лица	ДМА
	Брой	Х и л я д и л е в о в е			Б р о й		х.лв.
ОБЩО ЗА ОБЛАСТ ДОБРИЧ	8 895	1 829 798	3 322 808	2 937 378	38 003	31 244	2 648 551
аграрен	1 007	673 313	818 073	592 526	5 289	4 566	447 592
индустрия	1 211	649 699	764 993	685 783	11 325	10 137	1 119 598
услуги	6677	477560	1723387	1647150	20423	15584	936719
общ.Балчик	1337	247649	381783	315948	5857	4901	663300
аграрен	93	69061	88359	61664	595	518	57963
индустрия	124	56289	63478	51593	599	534	117321
услуги	1116	12759	219859	195967	4337	3528	84610
общ.Генерал Тошево	568	191199	293111	240167	2240	1895	14384
аграрен	206	154222	176426	132329	987	863	79361
индустрия	60	15314	17729	1429	402	367	40450
услуги	300	18885	98499	93072	837	646	18091
общ.Добрич	484	257714	333771	269343	2455	2092	141051
аграрен	201	177181	205754	149739	1507	1325	126821
индустрия	56	3436	83148	76611	539	513	7557
услуги	76	1204	1776	1661	343	188	4417
общ.Каварна	711	239213	372524	326127	2851	2429	1008029
аграрен	107	77919	100399	72672	598	542	51496
индустрия	141	129607	164570	150090	694	628	820073
услуги	463	31181	106844	102671	1542	1115	134770
общ.Крушари	126	44612	54055	39488	306	213	25237
аграрен	81	43916	52157	37634	226	166	23228
индустрия	7	233	242	242	28		
услуги	36	346	1539	1501	51	24	83
общ.Тервел	365	68720	100489	87598	1570	1259	37095
аграрен	82	44686	55293	43542	405	344	27629
индустрия	24	15314	16053	15404	408	344	30074
услуги	254	8507	28704	28411	553	323	6613
общ.Добрич-град	4988	730080	1704950	1591059	21911	17841	514283
аграрен	189	74921	101534	66746	648	524	57608
индустрия	746	340650	376208	341090	8257	7312	159972

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

услуги	4052	29178	1202446	1163676	12382	9379	277800
общ.Шабла	316	50611	82125	67648	813	614	119172
аграрен	48	31407	38151	28200	323	284	23486
индустрия	43	8891	9328	8862	137	106	73701
услуги	222	5836	29876	26444	345	426	20426

Източник ТСБ Добрич

Увеличаването на дълготрайните материални активи (ДМА) в периода 2007-2010 г. от 1240882 х.лв. до 2 747 044 х.лв. е показател за разширяване на дейността и технологично обновяване на предприятията в областта. Намаляването на стойностите на показателя за 2011 г. се дължи на закриване на фирми и изтегляне на инвестиции.

фигура 7:ДМА години

Като доминант в областната икономика се очертава община Добрич-град. Там са съсредоточени най-много стопански единици, а и всички стопански резултати, както и броя на заетите и наетите са най-високи.

С най-високи дялове в приходната част на областната икономика е секторът „услуги“ следван от вторичния сектор.

Проследяването на показателите в годините налага следните изводи:

- Броят на фирми в областта се движи съобразно икономическите условия в страната. Нормално е намаляването им след 2009 година, дължащо се на кризата, но за областта е отличителен факт, че през 2011 год. Броят на фирмите е по-голям в сравнение с предишните години.;

- Напълно нормално е поведението на основните икономически показатели – произведена продукция, приходи от дейност, нетни приходи от продажби и разходи за дейност. Те са счетоводно отчетени в годишните баланси на фирмите и не може да се търси съпоставимост;

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

- Силно е колебанието в категориите заети и наети лица по години , като тенденцията на намаляване на техния брой спрямо 2009 година и към момента е факт.

В заключение трябва да се каже, че в периода 2007 – 2011 г. се наблюдават следните промени в икономическата дейност на областта:

- произведената продукция в 2007 г. е 1 270038 хил. лв, а в 2011 г. 1 829 798 х.лв. или е налице има нарастване с 559760 хил. лв. Най-голям дял в произведената продукция има община град Добрич 40 %, а най-нисък община Крушари.

- Нетните приходи от продажби за 2007 г. са 2153067 хил.лв, , а през 2011 те са 2 937 378 хил. лв. И по този показател водеща е община Добрич.

Преки чуждестранни инвестиции

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в областта нарастват от 2007 г. до 2010 г., когато достигат 301906,2 хил.евро. но през 2011 г. бележат намаление което до голяма степен се дължи на продължаващата финансова криза, както и на изтегляне на инвестиции от стратегически инвеститори в района. Най-висок дял ПЧИ имат в община Каварна – 64% и в община Балчик – 16,8 %.

таблица 23: Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия в област Добрич с натрупване към 31.12. 2011 по общини. (Хиляди евро)

Общини	2011	2010	2009	2008	2007
ОБЩО	233402,1	301906,2	194854,4	174517,1	66132
БАЛЧИК	39134,5	47024,2	24058,0		
ГЕНЕРАЛ ТОШЕВО	1943,4	1089,7	548,7		
ДОБРИЧ	..	407,7	191,4		
ДОБРИЧ-ГРАД	36288,3	36697,5	34176,4		
КАВАРНА	149533,5	205176,9	130295,5		
КРУШАРИ		
ТЕРВЕЛ	4035,7	7049,0	5126,3		
ШАБЛА	1423,9		

'..' Конфиденциални данни

За 2007 и 2008 година няма данни на ниво община.

Източник: ТСБ Добрич

Малки и средни предприятия

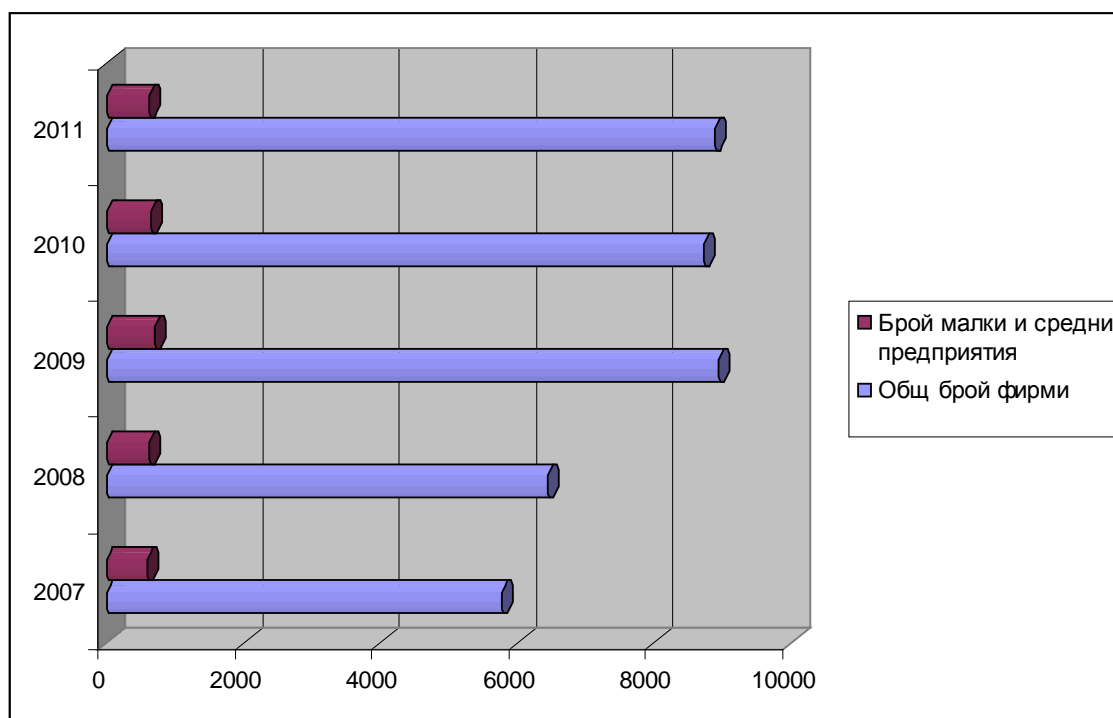
Тези предприятия са гръбнака на икономиката на областта , по отношение на осигуряване на заетост и приходи от дейност.

Най-общо характеристиката на тази група стопански единици по години е както следва:ю

таблица 24: МСП

година	Общ брой фирми / нефинансов сектор/	Брой малки и средни предприятия	Общ брой заети + наети
2007	5783	595	38023
2008	6441	624	39314
2009	8942	704	38268
2010	8720	659	34712
2011	8895	633	34496

фигура 8: МСП област Добрич по години

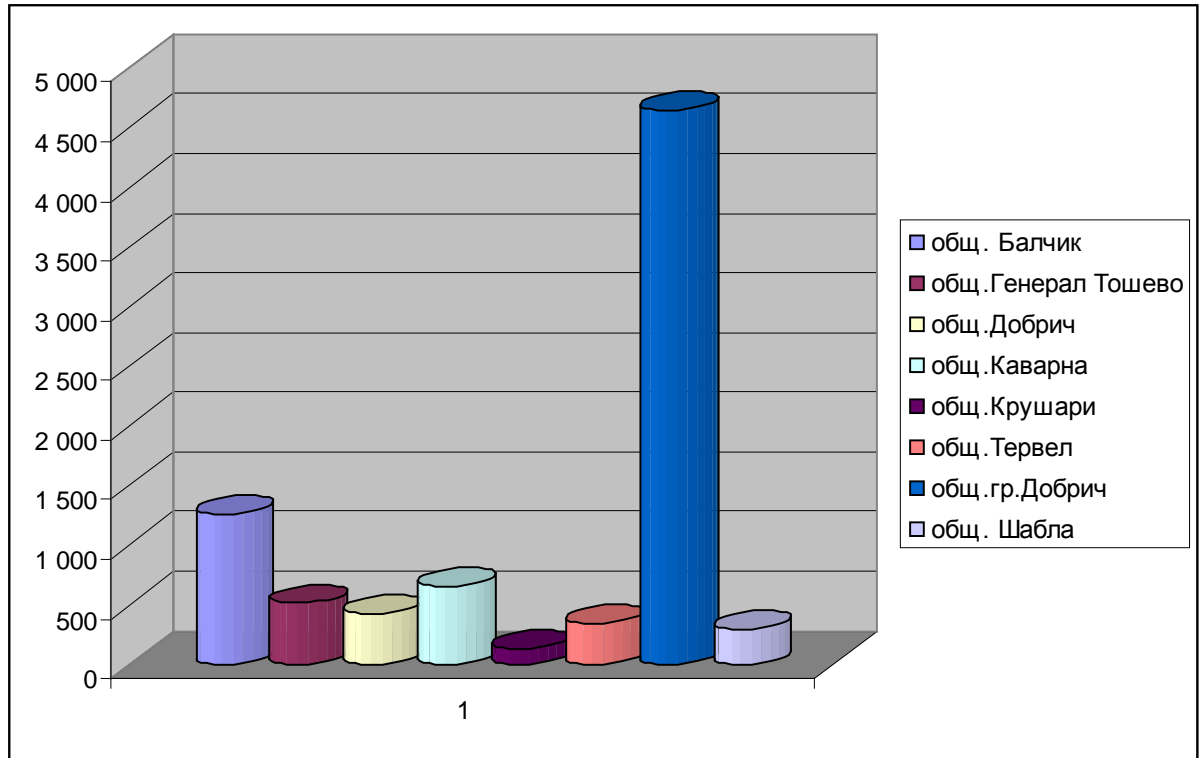

Върхова година по отношение на броят на малките и средни предприятия е 2009, след която броят им намалява. Това се обяснява с продължаващата и към момента икономическа криза. Към момента те съставляват 7,11% от всички фирми в областта. Броят на работещите в тези предприятия бележи връх през 2008 година, след което намалява, за да се установи в рамките на 34500 души през 2011 година, което е 47,3% от всички заети и наети в трите икономически сектора.

По отношение на другите две групи предприятия – микро и големи, първите съставляват 92,77%, а големите 0,12% от общия брой фирми от нефинансовия сектор.

Разпределението на микрофирмите по общини е както следва:

фигура 9: Микрофирми по общини

Наука, иновации и технологично обновяване на икономиката

В регионалната статистическа информация не фигурират данни за научно изследователска и развойна дейност в област Добрич, с изключение на заети в НИРД за 2007 г. - 315 души. За всички следващи години е посочено, че информацията е конфиденциална. В областта развива дейност Добруджански земеделски институт - национален научно-изследователски център за селекция и агротехника на полски култури. Той е най-голямото звено в системата на българската Селскостопанска академия. Заетите в него са 330 души.

Развитие на иновационни дейности има и в областта на туризма и ветроенергиините паркове. В някои водещи предприятия от областта на хранително вкусовата промишленост и машиностроенето също има отдели занимаващи се с изследователска и развойна дейност.

Съгласно постановките на ЕВРОПА 2020 - общото равнище на публичните и частните инвестиции за НИРД трябва да достигне 3 % от БВП на ЕС. Пренасочване на политиката за НИРД и иновации към основните предизвикателства пред обществото, като например изменението на климата, ефективното използване на енергията и ресурсите, здравето и

демографските промени. Ще се търси укрепване на всички връзки в иновационната верига – от етапа, в който няма видими приложения за научните резултати, до тяхната комерсиализация.

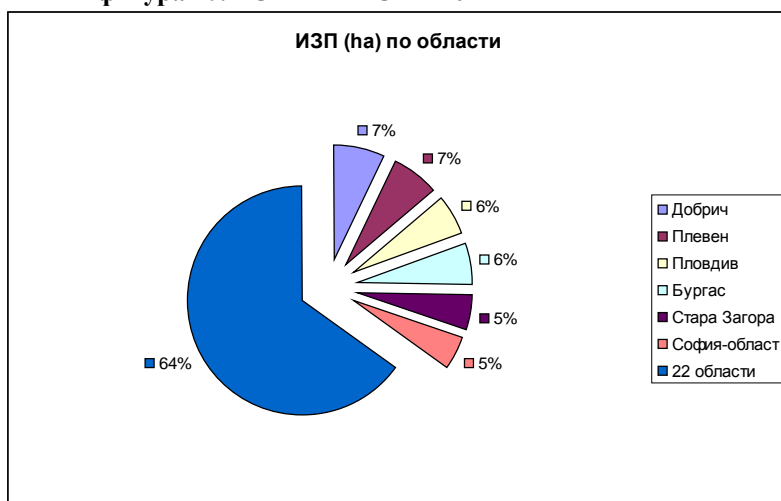
Селско стопанство

Управлението на дейността се осъществява от Областна дирекция „Земеделие” и шест общински служби „Земеделие”, наблюдаващи 214 землища.

Селското стопанство е традиционен отрасъл за областта. Предпоставки за неговото развитие са наличието на високопродуктивни земи и благоприятни агроклиматични условия. Областта е известна като житницата на България.

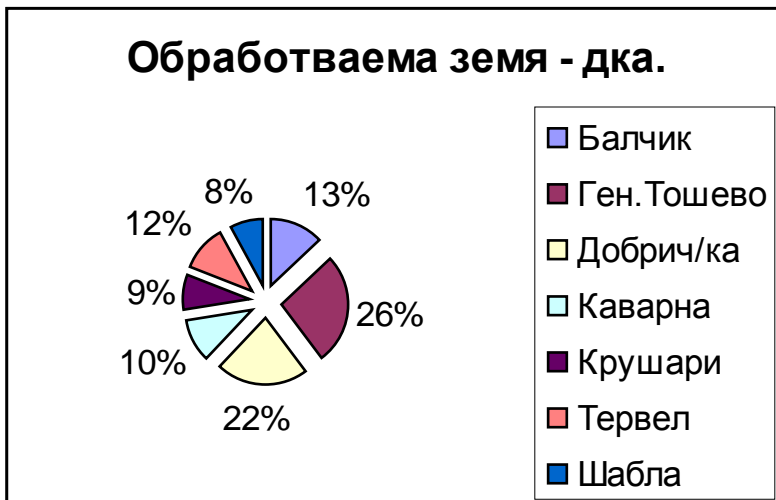
Областта е на челно място сред областите в страната по показателя ИЗП. Над 88% от ИЗП в областта представляват обработваемите земи.

фигура 10: ИЗП – БАНСИК 2011

Площта на обработваемите земи в областта за последните пет години е относително постоянна, което е добра характеристика. До някъде тя е повлияна и от доплащанията за единица площ, както и на високите изкупни цени на отглежданите основни култури.

фигура 11: Обработваема земя по общини

Растениевъдство

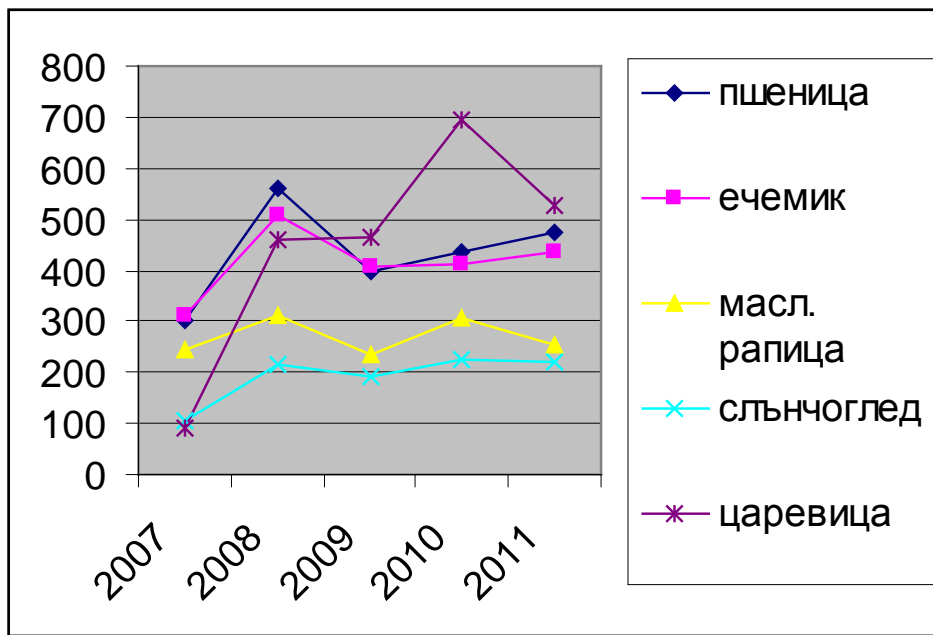
То има водеща функция . Областта е основен по площ и важност зърно производителен район за страната. Освен основните култури като пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица и рапица в сектор растениевъдство са застъпени и други култури като: соя, овес, фасул, леща, кориандър, тикви, люцерна, просо, грах, синап, тютюн, домати, пипер, картофи, лавандула и др.

Основните култури, засети през последната година са:

таблица 25: Сеидбооборот по основни култури

К у л т у р и	Засети площи в дка
Пшеница	1183640
Ечемик	48885
Рапица	82390
Маслодаен слънчоглед	981229
Царевица за зърно	1021123

фигура 12: Средните добиви по години от тези култури по години е както следва:

В областта се отглеждат трайните насаждения на площ 15 234 дка, от тях 76% са овощни насаждения, бостани, тютюн и зеленчуци, бобови култури и др.

Регистрираните земеделски стопанства в областта , според юридическият им статут са:

таблица 26: Фирми в аграрния сектор по юридически статут

2011г/бр/	Балчик	Ген.Тошево	Добрич/ка	Каварна	Крушари	Тервел	Шабла
АД	2	2	7	-	-		-
Друг	1	1	1	-	-	1	-
ЕАД	1	-	-	-	-		-
ЕТ	14	26	72	15	6	10	7
ЕООД	6	25	79	9	1	12	2
КООП	11	9	33	5		5	8
ООД	6	10	52	8	6	3	1
Физлица	189	375	1457	330	148	383	141
СД	-	1	2	1	-	1	-
ЮЛ създ. с МПС 13	-	1	-	-	-	-	-
Сдружение	-	-	-	-	-	1	-
Общо	3494						

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Използваемата земеделска площ по видове стопанства /според юридическия им статус/ е следната⁴:

таблица 27:..ИЗП по видове стопанства

	Балчик		Ген.Тоше		Добричка		Каварна		Крушар		Тервел		Шабла	
	бр.	площ (ха)	бр.	Площ (ха)	бр.	ПЛОЩ (ха)	бр.	ПЛОЩ (ха)	бр.	ПЛОЩ (ха)	бр.	ПЛОЩ (ха)	бр.	ПЛОЩ (ха)
АД	2	1176,615	2	364,193	7	11474,76	-	-	-	-	-	-	-	-
Друг	1	201,83	1	100	1	124,896	-	-	-	-	1	211,16	-	-
ЕАД	1	174,783	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЕТ	14	5797,835	26	19840,679	72	38641,93	14	9219,9	6	4875,674	10	1723,6	7	3330,106
ЕООД	6	869,974	25	11250,854	79	21748,51	9	2244,327	1	4,385	12	671,31	2	250,576
КООП	11	17938,913	9	4865,032	33	30121,04	5	5248,836	-	-	5	5748,621	8	9685,316
ООД	6	1628,01	10	3396,516	52	19487,20	8	9630,65	6	3550,398	3	142,80	1	1412,305
Физ.лице	189	2571,86	375	10844,665	145	29849,84	330	8503,247	148	6130,863	383	7033,702	141	1705,952
СД	-	-	1	99,264	2	323,016	1	291,759	-	-	1	74,173	-	-
ЮЛ създ. С МП(13)	-	-	1	2277,555	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сдружение	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4,8	-	-

Хидромелиорациите са от особена важност за земеделието в областта, където валежите са недостатъчни. Данните за тази дейност през 2012 г. са дадени в следващата таблица:

таблица 28: Предприятия – поливно земеделие

Предприятие/ сдружение	Поливо/ха/	Водни маси
	(х а)	(м ')
С ЕАД - клон Черно море - област Добрич	4568.5	150 951
СН „Чайка 99"	104.9	96 490
СН „Л.Каварна 2"	766.35	307 513
СН „Кр. Раковски"	116.341	46 642.4
СН „Иречек"	14.45	5776
СН „Елана"	154.75	73 749
СН „Белгун"	90.0	36 000
СН „Шабла-Тюленово"	486.51	452 045
СН „Ваклино"	0	0
СН „Дуранкулак"	27.0	24 300
СН „Батовска долина"	57.4	50 180

4

Поради факта, че от 2010 год. регистрацията на заявления и кандидати за подпомагане се извършва само и единствено в Интегрираната система за администриране и контрол на ДФЗ-РА, няма данни за последните две години.

Животновъдство

Животновъдството има второстепенни функции в земеделието на област Добрич.

В областта е развито предимно млечното говедовъдство, овцевъдството с комбинирано направление /за месо, мляко и вълна/, козевъдството, свиневъдството, птицевъдството и пчеларството.

В сравнение с предходните години животновъдството в областта като цяло е в застой, като има лек растеж при някои видове, което е видно от сравнителната таблица:

таблица 29: Животновъдство – видов състав по общини

Показатели	Ед. мярка	Област Добрич	Общини							
			Добрич	Добричка	Балчик	Ген.Тошево	Каварна	Крушари	Гервел	Шабла
Говеда-общо	бр.	21061	204	8 287	1723	4062	832	1955	3541	457
Млечни	бр.	11324	108	4070	977	2 301	453	1 080	2 100	235
Биволи общо	бр.			118				0	2	
Овце	бр.	56 326	495	15 545	4 893	12 730	4 543	7 388	8 948	1 784
Кози	бр.	12263	197	3 182	728	2299	686	1877	2734	560
Свине - общо	бр.	23 373	52	2321	378	1 478	17 101	364	1 240	439
Кокоски-носачки	бр.	657 283	880	508 684	5 057	103 598	8 383	6 524	15 026	9 131
Пилета за угояване	бр.	246 738	15	180 821	51716	2 286	4 247	2 513	2 693	2 447
Пчелни семейства	бр.	54 289	712	16 602	3 954	13 012	5 588	4 216	5 725	4 470

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 8 148 стопанства в областта. От тях 22% отглеждат говеда, 53.5% – овце, 29% – кози, 28.6% – свине и 75% – птици. В Област Добрич се отглеждат 21 061 говеда със среден размер на стадата от 11.8 глави. Млечните крави са 11 324 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 76% от говедата, 89% от овцете и 99% от козите. В стопанствата на търговските дружества се отглеждат 70% от свинете и 67% от птиците. В 1 325 стопанства се отглеждат 54 289 пчелни семейства или 9.2% от всички пчелни семейства в страната. От тях 99% са в стопанства на физически лица.

Важни за животновъдството са постановките за директни плащания за площ и схемата за национални доплащания за говеда и биволи, необвързана с производството и за подпомагане на овце и кози майки, както и субсидиите за млечно говедовъдство и овцевъдство, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието.

Пред отрасъла стоят множество задачи, като най важни могат да се определят:

- Формиране на регионален клъстер „Зърно”;
- Предимство на биологичното земеделие и животновъдство, защото в много от общините се произвежда екологично чиста продукция, но това е предимно производство за лично задоволяване, като на практика няма пазарна продукция;
 - обучителни семинари относно изискванията за екологично производство, условията на европейски пазар,
 - повишаване на пазарните умения и агротехническа култура и др.

Рибарство и аквакултури

Този специфичен отрасъл е характерен за областите граничещи с Черно море. По отношение на морския риболов трябва да се каже, че във вида, който той се упражнява в областта не може да се каже, че е стопански вид. В областта са регистрирани 152 физически и 49 юридически лица.

През 2012 година в област Добрич са уловени и добити :

- риба - 379986 кг.;
- рапан - 802378 кг.
- Черна морска мида – 1377 кг.

Мидените ферми в областта са 15.

По голямата част от улова е предназначен за пазара – ресторантьори и население.

Националният стратегическия план за развитие на рибарството и аквакултурите, който действа в завършващия планов период, остава множество актуални параметри, които ще действат и през новия планов период . Програма за морско дело и рибарство за периода 2014 – 2020 г. / проект/ към ОПРСР залага на множество приоритети за развитие на отрасъла.

Горско стопанство

Горскостопанската дейност в областта е съсредоточена в две държавни горски стопанства – Добрич и Генерал Тошево и две държавни ловни стопанства – Балчик и Тервел. ДГС „Добрич” стопанисва фонда в общините Добрич-град и Добричка, ДГС „Генерал Тошево – стопанисва фонда в общините Ген.Тошево и Крушари, ДЛС „Балчик” упражнява дейност на територията на общините Шабла , Каварна , Балчик и част от Добричка.

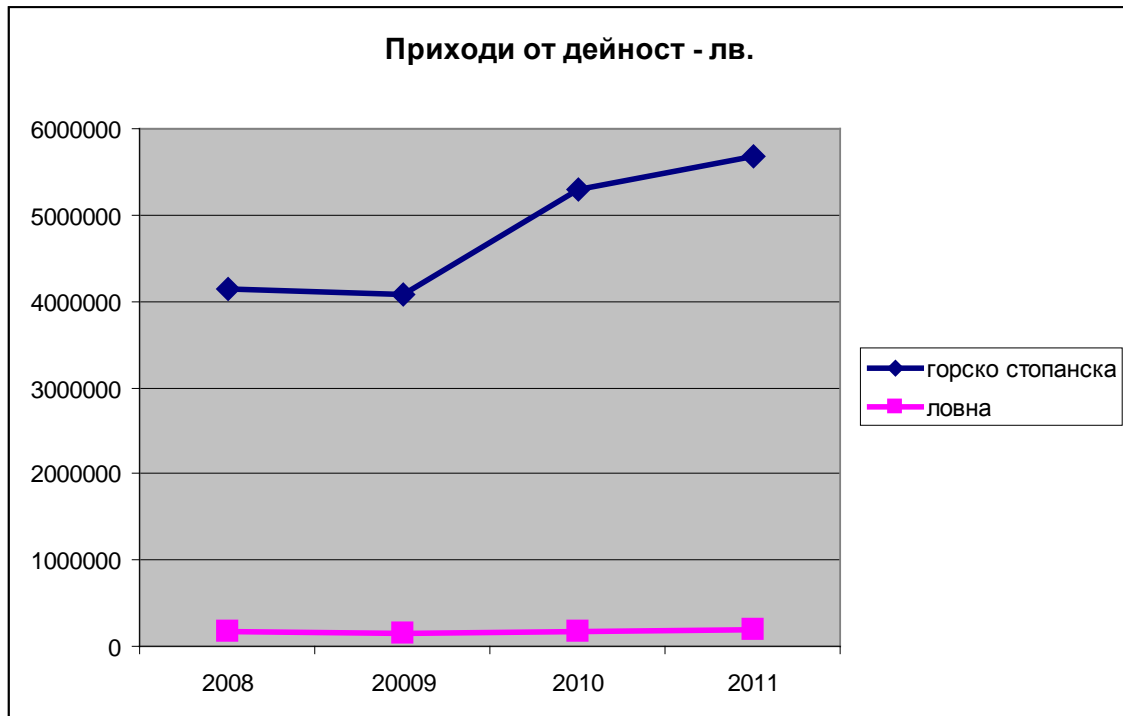
В района на стопанствата са разпространени следните естествено растящи видове:цер, летен дъб, благун. келяв габър, акация, гледичия. космат дъб, мъждрян, явор, сребролистна липа и др. От тези дървесни видове са сформирани както чисти с гореизброените видове

насаждения, така и смесени широколистни, широколистно- иглолистни дървостои. На територията на стопанствата успешно се развиват култури от акация, черен бор, смърч, планински ясен, червен дъб, сребролистна липа, американски ясен, орех, махалебка и др.

Общо стопанисвания фонд възлиза на 62949.4 ха., 80% от които е държавен горски фонд.

Икономическите резултати от дейността на стопанствата са дадени в следващата графика:

фигура 13: Приходи от дейност

По отношение на залесителната дейност /основна по отношение изпълнението на лесоустройствените планове/, трябва да се отчете факта, че при силна ресурсова стагнация средно годишно в областта се залесяват около 154.6 ха.

Заетият персонал в четирите стопанства е 292 души.

Туристическо развитие

Туризмът е приоритетен отрасъл за икономиката на област Добрич. Областта е територия, вплела хилядолетна история и природни дадености. Това е предпоставка за развитие на морския, маршрутно познавателния, селски и ловен туризъм. Близостта с Варна, Шумен/стари столици/ и Румъния, я прави част от един голям туристически ареал.

Акваторията на морето и бреговата ивица предлагат много добри възможности за практикуване на водни спортове и къпане. Редуват се скални участъци и пясъчни плажове с разнообразни термоенергетични и биоклиматични условия. Значителни по дебит са

минералните извори и притежават много добри лечебни качества. Богати са горските масиви и горските паркове в крайградските територии по крайбрежието и във вътрешността.

Антропогенните условия и ресурси за развитието на рекреацията и туризма включват съвременната култура и културното наследство, недвижими културни ценности /археологически обекти, архитектурни паметници/, обекти на културата, изкуството и др.

Потенциалът на областта в сферата на природните и антропогенните туристически ресурси се характеризира с уникалното съчетание от природни ресурси (плажове, минерални води) и културно историческо наследство и традиции.

Антропогенни ресурси

Историческите паметници с категория „национално значение” са:

таблица 30: НКН – категория „национално значение”

Община	Населено място	Обект
Балчик	Балчик	Антична крепост, в града
Балчик	Балчик	Античен некропол, в града
Балчик	Балчик	Късноантична и средновековна крепост в кв. ”Хоризонт”
Балчик	Балчик	Архитектурно-парков комплекс „Двореца”
Каварна	Каварна	Антично и средновековно укрепление, м.”Калиакра”, 14 км ЮИ
Каварна	Каварна	Археологически резерват „Яйлата”
Добрич град	Добрич	Родната къща на нар. артистка Адриана Будевска
Добрич град	Добрич	Къща, в която е живял Йордан Йовков
Шабла	Дуранкулак	Историческа местност, свързана със селския бунт 1900 год., 1 км западно

Природни ресурси

- черноморска ивица – 100 км. в обхвата на общините Балчик, Каварна и Шабла. На Добруджанското морско крайбрежие се падат 32,24% от дължината на всички плажове или 31,52% от тяхната площ.

- природни територии – резервати – Калиакра и Балтата; защитени местности - Дуранкулашко езеро , Шабленско езеро , Долината на дроплите, Яйлата, Орлова

могила, Росица, Лозница, Бежаново, БГ-Балчик; природни забележителности - Александрийска гора и Арборетум.

таблица 31: Защитени територии

1 бр. резерват	(Р)	687,50 ха
1 бр. поддържан резерват	(ПР)	205,60 ха
9 бр. защитени местности	(ЗМ)	1859,68 ха
2 бр. природни забележителности	(ПЗ)	74,80 ха
ОБЩА ПЛОЩ		2827,58ха
Буферни зони около резервати и поддържани резервати	(БЗ)	269,00 ха
ОБЩА ПЛОЩ на буферни зони около резервати и поддържани резервати		269,00 ха

Към благоприятните туристически условия и възможности на областта следва да се посочат изградените голф игрища от най-висок клас, находищата на лечебна кал и добрите транспортни връзки.

По отношение на средствата за подслон област Добрич е сред водещите области от Североизточния район за планиране и страната.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

През 2011 г. в областта са отчетени следните резултати от туристическата дейност:

таблица 32: Основни характеристики

Области / Общини	Средства за подслон и места за настаняване	Легла	Легладенонощия	Брой стаи	Реализирани нощувки			Пренощували лица			Използваемост на леглоденонощията	Приходи от нощувки	
					Общо	от българи	от чужденци	Общо	българи	чужденци		Общо	от чужденци
ДОБРИЧ	102	23691	3127314	10410	1689453	414585	1274868	282297	105036	177261	54,0	35549411	27189591
Балчик	80	20963	2651320	9273	1611204	364991	1246213	251708	81211	170497	60,8	33226109	26442284
Генерал Тошево	1	22	8030	12	1584	1566	18	310	300	10	19,7	25231	686
гр. Добрич	7	577	183538	297	40858	30902	9956	20721	16920	3801	22,3	1617549	444246
Каварна	7	1396	197395	719	24894	8370	16524	5251	2934	2317	12,6	495172	253200
Шабла	7	733	87031	109	10913	8756	2157	4307	3671	636	12,5	185350	49175

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Налице е увеличаване на наличната леглова база спрямо 2007 година, но не и ареала на предлагането по общини. По-високите резултати, предимно се дължат на дейността на к.к.Албена – символ на чистата плажна ивица, отличаваща се с копrienен пясък и вписаните в пейзажа хотели.

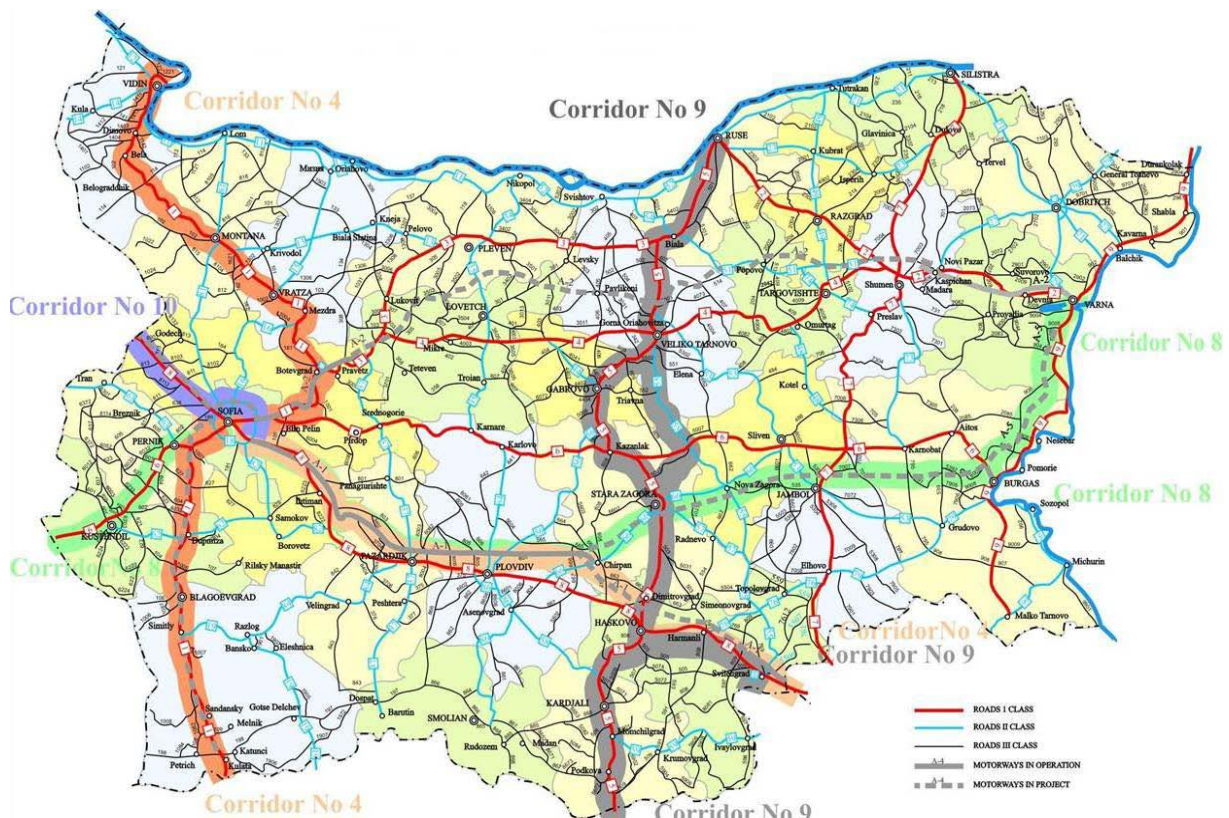
В останалите морски общини от областта, броят на леглата и резултатите от туристическа дейност е символичен.

Инфраструктурно развитие

Транспортна инфраструктура

Пътна мрежа

Граничното разположение на област Добрич в националната територия я поставя „в страни” от пътната мрежа с национално значение. През областта не преминават Общоевропейски транспортни коридори, но крайбрежният път I-9 граница Румъния-Дуранкулак-Шабла-Каварна-Балчик-Варна, с Европейска категоризация E-87 е част от Трансевропейската транспортна мрежа TEN-T. Единственият първокласен път преминава периферно, обслужвайки само общините по Черноморското крайбрежие като ги свързва бързо с регионалния център Варна, без да улеснява транспортния им достъп до областния център Добрич.

ОЕТК през територията на България

Област Добрич се обслужва основно от регионална пътна мрежа посредством второкласни пътища, организирани в специфична радиална конфигурация:

- **път II-71 Силистра-Добрич-Оброчище** /път I-9/ -връзка с Дунавското пристанище Силистра и Черноморското крайбрежие, обслужва периферно общините Тервел и Крушари
- **път II-27 Нови пазар-Владимирово-Добрич-Балчик** –пряка връзка на община Балчик с областния център Добрич, обслужва югозападната част на Добричка община, свързвайки я с вътрешността на страната
- **II-29 Варна-Аскаково-Добрич-Генерал Тошева-граница Румъния-** обслужва община Ген. Тошево и свързва областния център Добрич с регионалния център Варна
- **II-97 –околовръстен път на Добрич**, преразпределящ движението между радиално разположените второкласни пътища

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

таблица 33: Дължина и относителен дял на пътната мрежа-31.12.2011г

Район, области	Общо	Авто	Първо	Второ	Трето	Авто	Първо	Второ	Трето-
		маги				маги			
		страли	класни	класни	класни	страли	класни	класни	класни
километри						относителен дял от общата дължина - %			
България	19 512	458	2 970	4 030	12 054	2,34	15,22	20,65	61,79
<i>Североизточен район</i>	2 668	84	483	467	1 634	3,15	18,10	17,50	61,25
Варна	712	58	135	42	477	8,15	18,96	5,90	66,99
Добрич	827	-	83	242	502	-	10,04	29,26	60,70
Търговище	523	-	77	106	340	-	14,72	20,27	65,01
Шумен	606	26	188	77	315	4,29	31,02	12,71	51,98

Област Добрич е с най-ограничено развитата пътна мрежа с национално значение в СИ район. Автомагистрала не са изградени, а относителният дял на първокласната пътна мрежа е едва 10%, при това пътят обслужва само крайбрежната територия на областта. До някъде това се компенсира с много добре развитата второкласна пътна мрежа, която достига почти една трета от изградената РПМ в областта.

таблица 34: Гъстота на пътната мрежа към 31.12.2011г.

Териториална единица	Гъстота на АМ и пътищата I клас км/кв. км	Гъстота на пътищата II и III клас км/кв. км	Обща гъстота на РПМ км/кв. км	Гъстота на общинската пътна мрежа км/кв. км	Обща гъстота на пътната мрежа км/кв. км
България	0.033	0.145	0.178	0.161	0,339
Североизточен район	0.039	0.144	0.183	0.177	0,360
Шумен	0.063	0.116	0.179	0,161	0,340
Варна	0.051	0.136	0.186	0,165	0,351
Добрич	0.018	0.158	0.175	0,147	0,322
Търговище	0.028	0.164	0.193	0,236	0,429

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Общата гъстота на пътната мрежа в област Добрич /0,322 км/кв. км/ е най-ниска от всички области в СИ район /0,360/. По-високата гъстота на регионалната пътна мрежа /0,158/, при средна стойност за СИ район и страната 0,145, не може да компенсира изключително ниската гъстота на първокласната пътна мрежа /0,018/, почти два пъти по-ниска от средните стойности за района и страната.

Общинската пътна мрежа, чрез която се реализират комуникациите между населените места в рамките на общината също е по-ограничено развита, с най-ниска гъстота /0,147/ от всички области в района.

По-ограниченото развитие на регионалната и общинска пътни мрежи затруднява комуникациите между малките и средни градове и селата извън обхвата на първокласните пътища.

Влошеното експлоатационно състояние на отделни участъци от пътната мрежа допълнително усложнява транспортния достъп в определени места. По-голяма част от общинските пътища са в изключително лошо състояние и те се нуждаят от рехабилитация и основен ремонт.

През периода 2007-2012г са рехабилитирани общо 248,2 км РПМ.

Правилното определяне на приоритетните участъци за ремонт и рехабилитация е от определящо значение за функционирането на пътната мрежа и осигуряване на условия за по-пълно и ефективно използване на местния потенциал за развитие.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Железопътна инфраструктура

Ж.п. клонът “Повеляново /Варна/-Добрич-Кардам”/Румъния/ обслужва директно област Добрич като провежда и международните потоци в североизточна посока към Румъния, Украйна и Русия, тъй като се явява част от основното направление София-Г.Оряховица-/Варна/-Добрич-Румъния. Главната жп линия е двойна, електрифицирана и е категоризирана в Европейската ж.п. мрежа за комбинирани превози и мрежата от международни магистрални линии, но отклонението през област Добрич е единична, неелектрифицирана линия.

таблица 35: Железопътна мрежа към 31.12.2011 г.

Райони/области	Дължина на ж.п. мрежата /км/	Удвоени ж.п. линии		Електриф. ж.п. линии		Гъстота на ж.п. мрежата км/1000 кв. км
		км	%	км	%	
България	4 072	977	24,0	2 863	70,3	36,7
Североизточен	478	237	49,6	375	78,5	32,7
Варна	193	108	55,9	150	77,7	50,5
Добрич	60	-	-	-	-	12,7
Търговище	69	69	100	69	100	25,4
Шумен	156	60	38,5	156	100	46,2

Област Добрич е най-зле обслужваната с жп транспорт област в СИ район.

По-големи жп гари са: гара Добрич с 12 основни коловоза и възможност за обработка на 500 хиляди тона товари годишно, гара Добрич-Север с около 200 хиляди тона товари годишно, гара Генерал Тошево, с 6 основни коловоза и възможност за обработка на около 250 хиляди тона товари годишно и гара Кардам с възможност за 150 хиляди тона товари годишно.

Воден транспорт

Пристанище Балчик функционира от 1969г. и е третото по големина товарно пристанище на Черноморското ни крайбрежие. Пристанището е за обществен транспорт с национално значение. Специализирано е за обработка на генерални, насипни, растителни наливни товари и поща с непрекъснат режим на работа. Основна характеристикта на пристанището е обработка на насипни товари, предимно зърнени.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

През пролетта на 2001 г. пристанището е драгирано и удълбочено, кейовата стена ремонтирана и в момента може да приема кораби до 10000 бруто регистър тона. Има потенциал за обслужване на туристите в района, но се използва ограничено.

От 25.05.2006г. Пристанищен терминал Балчик е отдаден на концесия за период от 25 години.

В непосредствена близост се намира яхтено пристанище Балчик с капацитет 70 места за яхти, чието развитие е обвързано с развитието на крайбрежната зона на Балчик.

Пристанище Каварна е по-малко, предназначено е за малки пасажерски и рибарски кораби.

Водостопанска инфраструктура

Водоснабдяване

За водоснабдяването на област Добрич са изградени множество сондажни и шахтови кладенци и дренажи. Водоизточниците са подземни и на голяма дълбочина, което обуславя висока енергоемкост и по-висока цена на водните услуги. Въпреки тези технологични проблеми, областта, както и целия СИ район са с по-висока степен на водоснабденост на населението /99,9%/ от средната стойност за страната /99,2%/.

Водоснабдяване на населението и загуби на вода

таблица 36:. Характеристика на системата

Статистически зони/ статистически райони/ Области	Отн. дял на населението с обществено водоснабдяване %		Отн. дял на населението с режим на водоснабдяване %		Отн. дял на загубите при транспорта на водата %	
	2007г	2011г	2007г	2011г	2007г	2010*г
Общо за страната	99,0	99,2	6,3	3,0	62.2	57.6
Североизточен	99,9	99,9	7,9	1,1	56.1	60.0
Варна	100,0	100,0	1,8	0,0	35.0	41.4
Добрич	99,8	99,9	0,0	0,0	74.3	76.9
Търговище	99,6	99,9	33,0	8,9	78.0	84.4
Шумен	99,8	99,8	13,3	0,0	79.6	81.2

* Последни данни на НСИ

Всички населени места в област Добрич са централно водоснабдени, с изключение на с.Петлешково и с.Брестница. Няма населени места с режим на водоснабдяване, но много населени места получават вода с отклонение в качеството.

Изградената водопроводна мрежа е с дължина 3392 км, от които -1563 км външни водопроводи и 1829 км вътрешна мрежа.

Водопроводната мрежа е стара и силно амортизирана. Лошата поддръжка е довела до ниска ефективност на системата и тя реализира загуби от порядъка на 70-80% от добитата вода.

За периода 2007 - 2012 г. по ИСПА интегриран воден проект за гр.Балчик, са изградени и въведени в експлоатация нова ПСОВ, главни и улични водопроводи с дължина 39 184 м. и канализационна мрежа с дължина 28 427 м. Извършена е и рехабилитация на 24 км. външни водопроводи и 15 км. улични за област Добрич.

Въпреки това, загубите при преноса на вода продължават да се увеличават, което прави неотложна необходимостта от спешни мерки за обновяване на мрежата.

Интегрираният проект за подобряване на водния сектор - 2012 – 2014 година е най-мощният инфраструктурен проект на Община град Добрич. В него е включена реконструкция на общо 86 километра водопроводна мрежа, рехабилитация на главни канализационни колектори и на пречиствателната станция за отпадъчни води в село Врачанци. С този проект ще се редуцират загубите на вода от около 78% до около 36% и ще се подобрят екологичните условия.

Канализация и пречистване на отпадъчните води

Канализацията на град Добрич е смесена, отвеждаща едновременно битовите и атмосферни води и разделна в някои квартали на града /жк Балик , жк Добротица/. Степента на изграденост е 92%, но експлоатацията показва редица проблеми, свързани с невъзможността на мрежата да поеме всички отпадни води. Цялата канализационна система се нуждае от рехабилитация.

Отпадните води се пречистват в Градска пречиствателна станция за отпадни води, разположена в с. Врачанци. Пречиствателната станция за отпадни води е поэтапно въведена в експлоатация през 1985 година на площ 116,146 дка. Станцията е с проектен капацитет 73 500 куб.м./денонощие. В момента тя работи с капацитет около 50 000 куб.м./денонощие. Пречистването е двустъпално, пречистените отпадни води заустват в река Суха. След въвеждане на станцията в експлоатация не е извършвана модернизация, което несъмнено би повишило ефективността ѝ както по отношение на пречиствателния ефект, така и по отношение преработването на утайките.

В град Балчик степента на изграденост на канализационната мрежа е 81%, функционира и ПСОВ “Балчик”. ПСОВ “Албена” пречиства отпадъчните води от к.к

Албена, където степента на изграденост на канализационната мрежа е 100%, както и тези на Кранево и Оброчище. ПСОВ и канализационни мрежи са изградени и в градовете Шабла, Каварна и Ген. Тошево, където степента на изграденост е по-ниска.

таблица 37: Отн. дял на населението, обслужено с канализация и ПСОВ

Териториална единица	Отн. дял на населението, обхванато с общ. канализация %		Отн. дял на населението, обслужено с ПСОВ %		Брой ПСОВ		Брой свързани селища към ПСОВ	
	2007г	2011г	2007г	2011г	2007г	2010*г	2007г	2010*г
Общо за страната	69,7	74,0	42,3	55,7	62	79	79	102
Североизточен район	71,1	73,4	61,2	69,4	18	19	27	29
Варна	84,0	85,1	84,0	85,1	11	11	18	19
Добрич	66,9	69,4	66,9	69,4	6	6	8	8
Търговище	51,3	55,6	0,0	44,1	0	1	0	1
Шумен	59,0	59,7	44,1	44,8	1	1	1	1

**Последни данни на НСИ*

След област Варна, показателите на област Добрич са най-високи в СИ район. За периода 2007-2011г изградеността на канализационната мрежа не се е променила много и продължава да е по-ниска от средната за района и страната. В съответствие с повишените изисквания за опазване на околната среда по Черноморското крайбрежие в областта са изградени много ПСОВ. Относителният дял на обхванатото от ПСОВ население е колкото средния за СИ район /69,4%/ и по-висок от средния за страната /55,7%/.

Основният проблем за област Добрич е недостатъчната изграденост на канализационната инфраструктура. С изцяло или частично изградена канализационна мрежа са главно градовете, като експлоатационното състояние на изградените канализационни системи не е добро. По-голяма част от изградените мрежи са физически и морално амортизирани и се нуждаят от реконструкция, а в някои случаи от цялостна подмяна, поради невъзможност да се провеждат отпадъчните води на всички потребители.

Енергийна инфраструктура

Електроснабдяване

На територията на област Добрич не са изградени топлоелектрически или водно електрически централи. Източник на електроенергия се явява общата електроенергийна система на страната, посредством районните подстанции 110/20 kV.

Подстанциите са разположени в едноименните центрове на общините, където са съсредоточени по-големите товари. В община Добрич функционират две подстанции, от които се захранва и община Добрич-селска. В община Балчик е изградена и п/ст “Албена”, която захранва курортния комплекс. Най-често подстанциите са свързани двустранно в районната мрежа 110 kV, което позволява по-голяма сигурност и резервиране при аварии в електрозахранването. През територията на област Добрич преминават и много електропроводи с напрежение 400 kV, които са транзитни и нямат отношение към захранването на областта. Всички общини получават захранване на 110 kV, като отделните населени места се захранват с мрежата СН. Общата дължина на електропроводите СН в областта е 2017 км. Изградени са 1205 броя трансформаторни постове, с обща мощност 541293 kVA, като разпределението по общини е посочено в следващата таблица:

Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на областта са: възрастовата структура на някои от основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти и аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия.

Електроенергийна инфраструктура в общините на област Добрич

таблица 38: Основни характеристики на системата

П/ст	Ел.провод СН	ТП	ТП	ВЕИ	ВЕИ- същ	ВЕИ проект	ВЕИ-пр.
Наименование	СН /км/	брой	kVA	брой	мощност MW	брой	мощност MW
Добрич	247,82	288	265640	1	14,1	7	1,2
Фаворит	320,01	156	26330	6	15,1	23	23,7
Балчик, Албена	353,36	169	92880	16	29,15	20	37,8
Ген Тошево	245,74	129	34723	9	16,5	22	52
Каварна	192,25	109	53010	67	371,6	44	122,9
Крушари	277,72	132	21880	0	0	4	0,34
Тервел	213,56	102	30540	2	6,2	16	19
Шабла	166,42	60	16290	18	45,1	16	42,5
	2017	1205	541293	112	497,75	152	299,44

Забележка: Информацията за ВЕИ се отнася за тези, присъединени или имащи към момента договор за присъединяване към електроразпределителната мрежа.

Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

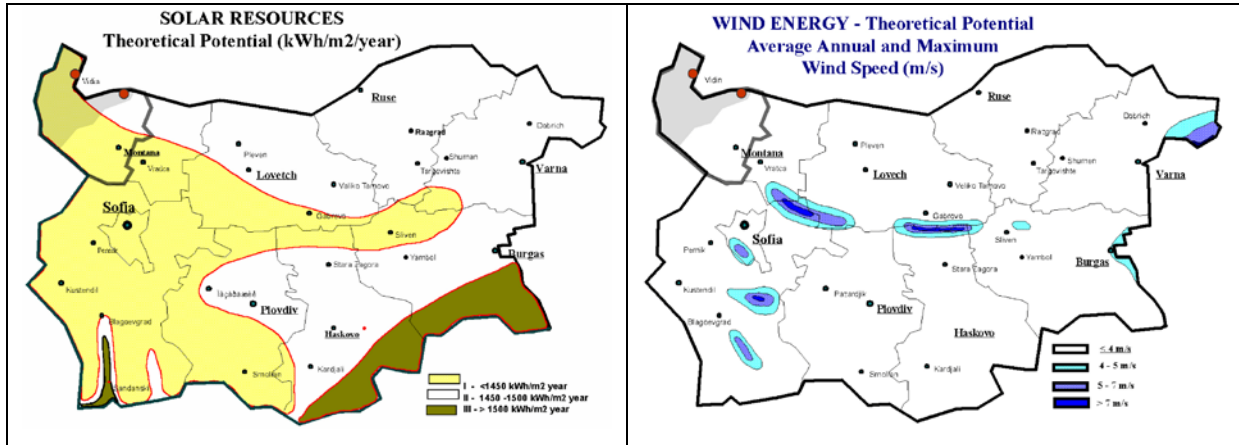
Област Добрич е “пионер” в усвояването на ВЕИ. Още през 2006г в община Каварна се изграждат първите ЕЦ на вятърна енергия и към момента са изградени най-много от цялата страна.

За изпълнението на националната цел за постигане на 16% дял на ВЕИ в общото крайно потребление на енергия, Енергийната стратегия 2020 на България предвижда политика за увеличаване на производството на електрическа енергия от ВЕИ. За

производството на алтернативна електрическа енергия в страната се използват главно водна, вятърна и слънчева енергия.

**Райониране на страната по възможност
за използване на слънчевата енергия**

**Райониране на страната по възможност
за използване на вятърната енергия**

Поради подходящите природо-географски условия /областта попада в т. н. Зона на голямата ветроенергетика/, област Добрич е на първо място в страната по инсталирана мощност на база на използване на ВЕИ. Ветроенергийни паркове се изграждат както в крайбрежните части, така и във вътрешността на областта, като водещи са общините Каварна и Шабла, където природният потенциал се оценява като най-подходящ.

В община Каварна най-интензивно изграждане на ВЯЕЦ се регистрира в периода 2008-2010г, като през последните две години процесът постепенно затихва. Някои от по-големите ветропаркове са изградили собствени подстанции 110/20 kV, чрез които отдават произведената електроенергия в системата 110 kV. Такива са п/ст “Св. Никола”, свързана на 110 kV към п/ст Каварна и п/ст Шабла и п/ст “Българево”, свързана към п/ст Каварна. Изградените мощности в община Каварна вече са над 370 MW от 67 броя ЕЦ. Тук е изграден най-големият в България парк с ветрогенератори - „Свети Никола”, разпростиращ се на територия с размери 6x10 км. Изграждането му възлиза на стойност 270 млн. Евро. Инсталираната мощност е 156 MW, като централата има капацитет да произвежда 340 гигаватчаса годишно,

В община Шабла изграждането на ВЯЕИ също се реализира основно в периода 2008-2010г, като там са изградени 18 броя ЕЦ с обща мощност 45 MW.

През 2012г общо изградените мощности на ВЕИ в областта достигат 500 MW, което дава изключителен принос за постигането на националните цели в пакета “Енергия/климат” на Стратегия Европа 2020.

В същото време този “бум” в изграждането на ВяЕЦ започва да създава определени проблеми. Голяма част от територията на областта попада в НАТУРА 2000, което изисква прецизиране на всеки проект за ВЕИ и съгласуването му с изискванията по НАТУРА. Най-важното условие при реализирането на всички ветроенергийни проекти е изпълнението на ангажимента на страната ни за добиването на чиста енергия да се съчетае с изпълнението на поетите пред ЕС екоангажименти предвид формираната европейска екологична мрежа НАТУРА 2000.

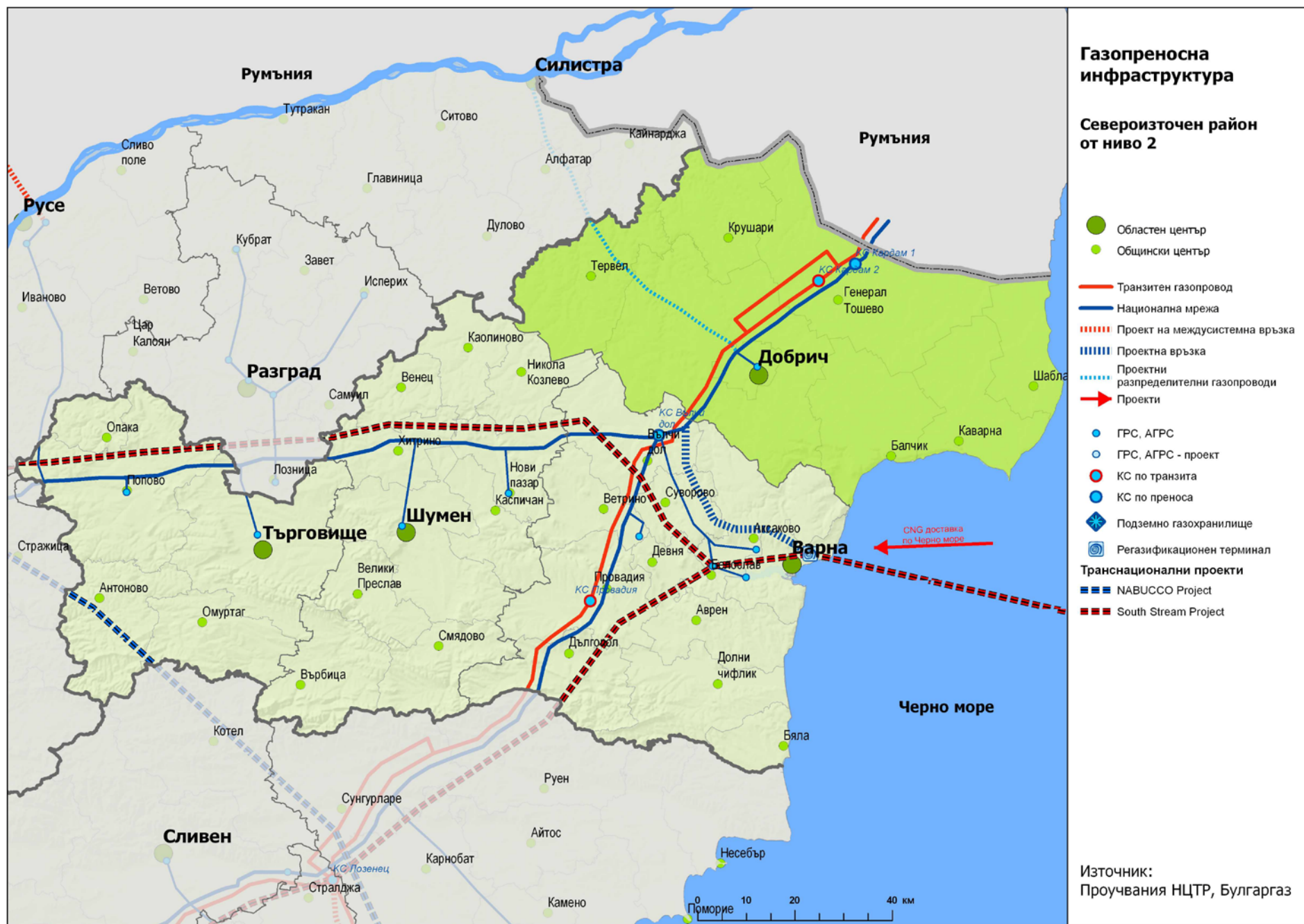
Освен това, интензивното развитие на ВЕИ на територията на областта и тяхното присъединяване към системата налага и съответното развитие на електроенергийната мрежа с изграждане на нови трансформаторни подстанции и електропроводи, така че да се гарантира устойчивата работа на електроенергийната система. В тази връзка 10 годишния План за развитие на електроенергийната мрежа в страната предвижда изграждане на две нови п/ст 400/110 кV- “Видно” и “Свобода” на териториите на общините Каварна и Добрич, както и повишаване преносната способност на мрежата 110 кV в целия район.

Мерките за повишаване на енергийната ефективност в областта са свързани основно с оптимизиране на уличното осветление чрез въвеждане на системи за автоматично управление и подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи. По отношение на сградния фонд усилията се насочват към санирането на сградите и технологично обновяване на отоплителните инсталации. Повечето от общините имат разработени Програми за подобряване на енергийната ефективност.

Газоснабдяване

В България е развита Национална газопреносна мрежа за газоснабдяване на страната и Транзитна газопроводна мрежа за пренос на руски газ до Турция Гърция и Македония. Входът на двете мрежи за внос на руски газ е през компресорна станция КС Кардам 1 и КС Кардам 2 на територията на област Добрич.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

От преносния газопровод на националната мрежа са изградени отклонения за градовете Ген. Тошево и Добрич с цел осигуряване на природен газ за големите промишлени обекти (част от които вече не функционират), докато изграждането на газоразпределителни мрежи и газификацията на домакинствата за най-пълно използване на предимствата на директната употреба на природния газ все още е на начален етап.

“Черноморска технологична компания“ АД, която има лицензии за газоснабдяване на общините Добрич, Добричка и Тервел, осъществява газифицирането на град Добрич посредством две основни захранващи линии от АГРС Добрич. Първата е изградена още през 1989г, захранва множество промишлени абонати в “Западна промишлена зона” и поетапно се развива по почти всички улици в централната част на града за захранване на обществено административни и битови абонати. Втората линия захранва също голяма част от центъра на града, кварталите “Дружба 1,2,3,4”, жк. “Балик”, жк.”Добротица”, “Дунавите”, жк. “Строител”.

В периода 2007-2012г са изградени 50 км газопроводи и към настоящия момент в гр. Добрич има изградена газоразпределителна мрежа с обща дължина 110 км, захранваща 3202 битови потребители, 268 ОА и търговски потребители и 46 промишлени.

Газификацията на гр. Тервел започва през 2009/2010 година чрез изграждане на площадка за декомпресиране на природен газ и разпределителен газопровод от площадката до централната част на града, като по този начин се присъединяват 5 обществено-административни потребителя и един битов потребител. Захранването с природен газ на газоразпределителната мрежа се извършва от мобилни бутилкови групи. Изградената газоразпределителна мрежа в гр. Тервел е с обща дължина 2,8 км и захранва 5 броя ОА потребители, 1 битов и 1 промишлен потребител.

За газоснабдяването на общините Каварна и Шабла, лицензии има “Каварна газ” ООД. За целта се използва природен газ, добит в газовото находище, находящо се в местността "Зеленка" до с.Българево, стопанисвано от "Проучване и добив на нефт и газ" АД - гр.Плевен. От газовото находище с. Българево до регулацията на града е изграден разпределителен газопровод с обща дължина 11565m, чрез който се подава газът към стопански потребители и ГРМ - Каварна.

Изградената газоразпределителна мрежа в гр.Каварна е с обща дължина 38,6 км и захранва 846 бр. битови потребители, 21 бр. промишлени консуматори и 112 бр. обществени и административни консуматори, а изградената мрежа в с.Българево е с обща дължина 4,1км и захранва 24 бр. битови потребители и 9 бр обществени и административни консуматори.

В град Шабла изградената газоразпределителна мрежа е с обща дължина 1,3 км, като до момента не са приключени строително монтажните работи. Предстои изграждане на площадка за декомпресиране на природен газ.

За по нататъшното развитие на ГРМ в община Каварна и община Шабла се вземат предвид икономическите потенциали на регионите и настоящия бизнес план за периода 2012 – 2017 г.

Развитието на газопроводната мрежа и осигуряването на достъп до перспективен и ефективен енергиен източник за промишлеността, домакинствата и обществените сгради и в общините, които не са включени в списъка на определените територии за газоразпределение, е важно условие за подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическото развитие и конкурентоспособността в областта.

Телекомуникации

Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) предлагат нови възможности за фирмите и регионите и са важен фактор за регионална конкурентоспособност, влияещ върху скоростта на промените в регионите и териториалното разпределение на икономическата активност.

И в област Добрич, наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и увеличение на мобилната продължава, като стойността на показателят „фиксирана телефонна плътност по домакинства” бележи постоянно намаление, подобно на процесите в цялата страна.. През 2002г общият брой на телефонни постове в област Добрич е бил 72781, а 10 години по-късно този брой е повече от 50% по-малък - 31 605 бр. при 100% степен на цифровизация.

При показателя „мобилна телефонна плътност” се наблюдава непрекъснатата тенденция на увеличение, като областта има 99,96% GSM покритие на населението от трите мобилни оператора.

Информационно общество

Освен традиционната телефония, всички общини в област Добрич имат осигурен достъп до ИНТЕРНЕТ, но качеството и скоростта не отговарят на съвременните изисквания. Изостава предлагането за крайните потребители на широколентовия достъп до глобалната мрежа. Фиксиран интернет достъп се предлага в 17 населени места от областта с 5 918 ADSL абонати. Достъп чрез мобилната мрежа - средно 96,94 % покритие на населението за осемте общини в областта.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Резултатите от проведеното изследване на НСИ за използването на информационно-комуникационните технологии (ИКТ) от домакинствата и лицата за 2011 г. отбелязват значителен растеж от 11.9% спрямо предходната година в относителния дял на българските домакинства, които имат достъп до интернет в домовете си. През 2012г отн. дял на домакинствата с достъп до интернет нараства до 50,9% средно за страната и 47,9% средно за СИ район.

таблица 39: Отн. дял на домакинствата с достъп до интернет за периода 2007-2012г - %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Общо за страната	19.0	25.3	29.6	33.1	45.0	50,9
Североизточен район	17,7	24,9	26,8	25,8	36,3	47,9
Варна	26.4	24.3	28.4	28.1	40.1	51,3
Добрич	9.1	25.1	20.0	24.1	36.2	49,7
Търговище	6.5	22.2	21.0	20.2	24.3	35,3
Шумен	15.8	27.4	34.7	25.2	33.7	44,7

През 2007г област Добрич тръгва от незавидната предпоследна позиция в СИ район с отн. дял на домакинствата с достъп до интернет едва 9,1%, но през последните години навакса изоставането. През 2012г вече половината от домакинствата /49,7%/ имат достъп, който показател е по-висок от средния за СИ район /47,9%/, макар и малко по-нисък от средния за страната /50,9%/.

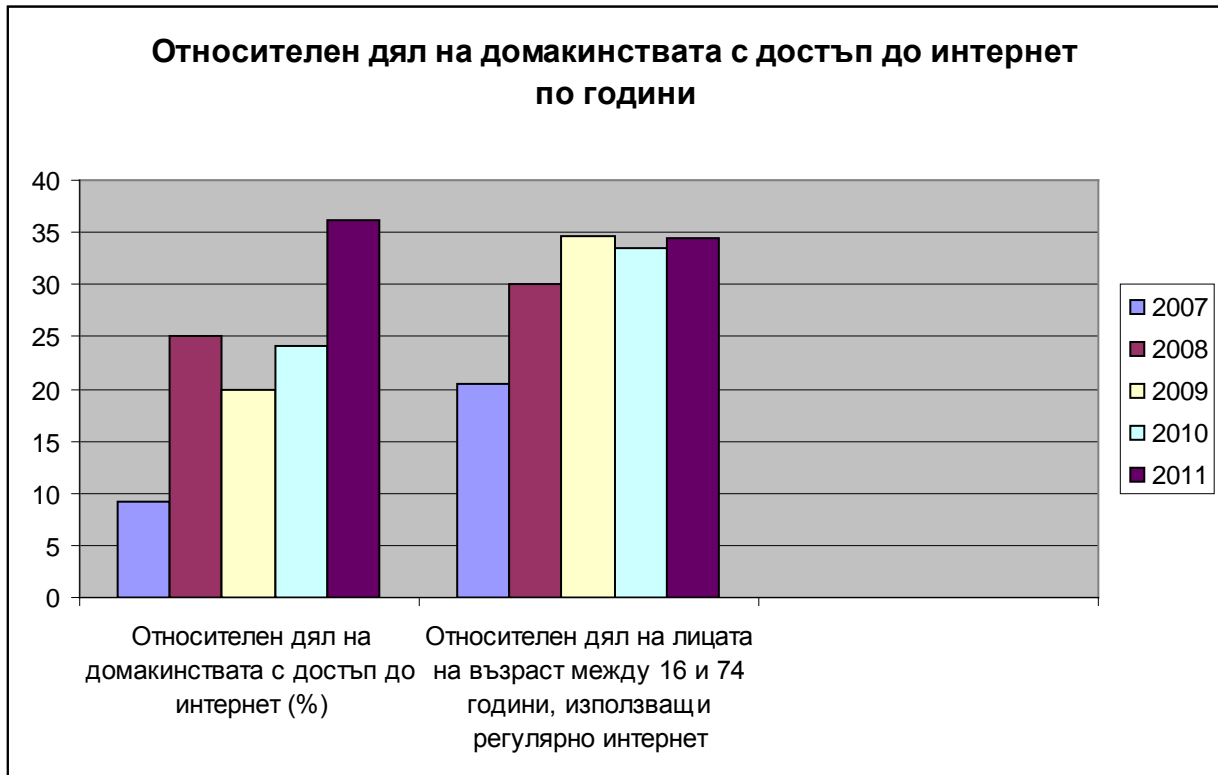
В национален план, освен масовото използване на интернет, впечатление прави и фактът, че интернет връзката е качествена. При показателят за широколентов достъп е регистрирано увеличение от 11,0 процентни пункта спрямо предходната година, и за 2012 г. достига 50,8%, т.е. **почти всички домакинства, имащи достъп до интернет, са с осигурена бърза и надеждна широколентова връзка.**

Запазва се и тенденцията на растеж в регулярното използване на интернет от хората на възраст между 16 и 74 навършени години. През 2011г отн. дял на използващите редовно интернет е 34,5 %, при средна стойност за СИ район 36,8%.

Проблеми с достъпът до Интернет съществуват основно в селата, където все още степента на оборудване на фирмите и домакинствата с компютри е твърде ниска и е необходимо изграждането на публични места за достъп до мрежата /телецентрове/. Това води до задълбочаване на териториалните различия в използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и се отразява на регионалния икономически растеж и

конкурентоспособност. В този контекст насочването на ресурси за развитието на електронните комуникации добива изключителна важност за преодоляване на регионалните различия в достъпа до електронни услуги и развитието на информационното общество в област Добрич.

фигура 14: Достъп до интернет

Околна среда и екологични условия

Благоприятните географски и икономогеографски фактори характеризиращи област Добрич са предпоставка за запазването на екологично чиста околна среда. Тя е една от малкото области на територията, на която няма нито едно голямо замърсяващо предприятие, което да работи в енергийната, миннодобивната или химическата промишлености. Най-близките "горещи" точки - ТЕЦ "Варна" и химическите заводи в гр. Девня - са на отстояние повече от 40-50 км по въздушна линия. От закриването или непълното функциониране на множество локални производствени замърсители, следените от Инспекцията по околна среда и води показатели бележат стойности в границите или под нормално допустимите количества. Но и в област Добрич съществуват екологични проблеми за решаване, независимо от благоприятните условия.

Територията на област Добрич се обслужва и контролира от Регионалната инспекция по опазване на околната среда и водите - гр. Варна.

Защитени територии и биоразнообразие

Област Добрич попада в Мизийската горско-растителната област и в подобласт – “Добруджански растителен район”. Във вертикално отношение растителността в района е представена от запазени в известна степен естествени гори /предвид унищожаването им в миналото за освобождаване на земи за селскостопански дейности, равнинни терени с преобладаване на мезоксеротермната растителност, представена предимно от луковична ливадина /*Poa bulbosa* L/, пасищен райграс /*Lolium perenne* L/, троскот /*Cydon dactylon* L/, белизма /*Dichantium ischaemum*/, садина /*Crysopogon gryllus* L./ и др. разпространени по мери, необработваеми земи, край пътища. Горските масиви принадлежат на “Долен равнинно-хълмист пояс” с подпояс на равнинно-хълмисти дъбови гори. В рамките на областта са разположени отделни лесозащитни пояси по високите равни тераси, върху черноземни почви, с доминиране на: цер /*Quercus cerris* L/, на места смесени с дръжкоцветен дъб /*Quercus pedunculiflorae* L/, летен дъб /*Quercus robur* L/, полски клен /*Acer campestre* L/, келяв габър, мъждрян и космат дъб. Незначително е разпространението на мекиша, благуна, елшата, върбата, габъра, обикновения бук. Покрай дерета и суходолия се срещат формации от полски бряст /*Ulmus minor*/, ясен /*Fraxinus oxycarpa*/, дръжкоцветен дъб /*Quercus pedunculiflorae* L/ и по слабо върби /*Salix alba*, *Salix fragilis*/. Естествено растящите насаждения са изключително от издънков произход. От изкуствено внесените видове най-голямо участие има акацията, след това гледичията, черният бор, шестила, клена, явора, ореха, сребролистната липа, евроамериканските тополи, копривката и др. От храстовите видове се срещат: дрян, глог, смрадлика, драка, шипка, кучи дрян, брадавичест и ръбест чашкодрян, птиче грозде, черна калина. Изкуствено внесени са: миризлива върба, тамарикс, златен дъжд, люляк. Тревната растителност е представена от типични за дъбовите гори видове: житни тревни, острица, ягода, поддъбиче, къпина, мащерка, коприва, жълт кантарион и др.

Характерен елемент на крайградския ландшафт са полезащитните горски пояси, изградени от местна и внесена растителност.

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на Добрич има зелената система.

Растителността има изключително важна роля по отношение на :

- Ограничаване замърсяването с тежки метали от транспорта.
- Намаляване на запрашеността.
- Намаляване на азотните оксиди, серният диоксид и други токсиканти във въздуха.
- Намаляване на шума.

Районът представлява една изключителна мозайка от природни и археологически обекти и над него преминава единият от двата основни миграционни пътя на птиците - Via Pontica. Тук са разположени крайбрежните влажни зони с международно значение - превърнали се в най-важните зимовища в Европа на редица видове водоплаващи птици / повече от 350 000 са зимували през 1997 г. на езерата в Шабла и Дуранкулак/, реликтни степни пространства с изключително богата растителност - почти 400 вида, от които 40 редки, застрашени от изчезване и ендемични / срещащи се само тук/.

На територията на областта се намират резерватите "Калиакра"- 687,5 ха като това е единствения в България резерват, който включва и морска територия, резерват "Балтата"- 197,7 ха - най-северно разположената в българското черноморско крайбрежие лонгозна гора. Други природни забележителности са местностите "Болата" и "Яйлата" отново разположени на черноморския бряг. Защитената местност "Шабленско езеро" обединява две крайбрежни езера / в Езерец и в Шабла/ , отделени от морето с широка пясъчна ивица. Те са свързани помежду си с изкуствен канал и влизат в границите на защитената територия от 5100 дка, която представлява полоса около оградата на правителствената резиденция. Двете влажни зони представляват един уникален комплекс като Шабленското езеро е едно от най-големите находища на водна лилия и жълта водна роза в България.

Република България е подписала Рамсарската конвенция за опазване на влажните зони през 1975 г. и участва с 4 влажни зони - Сребърна, Атанасовското езеро, Аркутино и Дуранкулашкото езеро /площ 3500 дка/ , като последното е на територията на област Добрич.

Защитени зони по закона за биологичното разнообразие - директива за птиците - обявени

ЗЗ "Чаиря" BG00002085

- с. Методиево, с. Ген. Колево с площ 11 019,544 дка

ЗЗ „Сухарека” BG 0002048

- с. Воднянци, Гешаноно, Дряновец, Житница, Карапелит, Крагулево, Ловчанци, Миладиновци, Подслон, Полк. Иваново, Пчелник, Тянево, Хитово, Черна. С площ - 87864,895 дка

ЗЗ „Батова” BG 0002082

Защитени зони по закона за биологичното разнообразие - директива за хабитатите - проект

ЗЗ „Долината на река Батова” ВГ 0000102

ЗЗ „Суха река” ВГ 0000107

Защитени местности — по ЗЗТ

ЗМ „Суха река”

- Дряновец, Воднянци, Хитово, Житница, Пчелник, Крагулево. Заета площ - 6248,446 дка.

Защитена местност „Суха река” се намира в Североизточна България, като част от нея попада и в Румъния, периодичен приток на р. Дунав, в източната част на Дунавската равнина и е суходолие от Добруджанското плато.

Тя е обявена е със Заповед № РД-538/12.07.2007г., с цел опазване на територия с характерен ландшафт, включващ забележителни скални образувания – местообитания на защитени и приоритетни за опазване видове птици, редки и уязвими растителни видове, предоставяне на възможност за научни изследвания, образователна дейност, екологичен мониторинг и развитие на устойчив туризъм.

ЗМ” Долина”

- Долина и Орлова могила.

Защитена местност „Орлова могила” е с площ 42,7 ха и е отредена за такава със заповед № РД-819/23.08.2002 г. Намира се в землището на село Орлова могила, област Добрич. Опазва останки от степни гори в Южна Добруджа и находище на божур.

Атмосферен въздух

За област Добрич проблеми със състоянието на атмосферния въздух почти не съществуват. За една сравнително голяма териториална единица от България, каквато е област Добрич, делът, който ѝ се пада от емисиите на вредни вещества в атмосферата е близък до 0%. Сравнявайки я с област Плевен, също разположена в Северна България, с умереноконтинентален климат, близка по площ, земеделски регион, можем да обобщим, че вредните емисии като правило са с пъти по-ниски. Ниският потенциал на замърсяване на въздуха има голямо значение за хигиенната обстановка на областта. Това подпомага за разсейване на вредностите в атмосферния въздух и намаляване на концентрациите в приземния въздушен слой. Основните фактори за това са високата скорост на вятъра и орографските условия. Основните източници на замърсяване на атмосферния въздух са автотранспорта и битовите отоплителни източници и в ниска степен мангановата мина край с.Оброчище. Другите промишлени източници на замърсяване са незначителни.

За град Добрич ежегодно се извършват измервания на серен диоксид, азотни оксиди, оловни аерозоли и прах на общо 9 пункта. Измерванията са ежемесечни и на един пункт ежеседмично. Наличието на акумулаторен завод АЗ "СТАРТ" на територията на гр. Добрич налага следенето на оловните аерозоли. Измерените концентрации на оловните аерозоли в междуцеховото пространство на завода са 1,16-1,29 пъти под ПДК за атмосферен въздух. Това се дължи на обезпрашителните и очистващи системи към общообменните вентилационни съоръжения. Измерените концентрации на оловни аерозоли с други пунктове на града, където основен източник на замърсяване е автомобилния транспорт, налагат извода, че концентрациите в междуцеховото пространство на "СТАРТ" ООД и тези в града са съизмерими. Предприемат се мерки за намаляване на атмосферното замърсяване чрез газифициране на промишлеността, обществените сгради и жилищата на населението. Процесът на газификация е в своя начален стадий за гр. Добрич, гр. Генерал Тошево и гр. Каварна. Също така се разширява и тролейбусната мрежа на гр. Добрич с оглед намаляване на вредните емисии от вътрешноградския транспорт.

Климатичните и метеорологични фактори оказват сериозно влияние върху степента на замърсяване на въздушния басейн. Те пряко допринасят за по-доброто или по-лошо разсейване на емитираните от източниците вредни вещества.

Географското разположение и климатичните особености създават благоприятни условия за проветряване на територията на града и лесна дисперсия на замърсяването на въздуха.

Организираните източници на замърсяване са предимно от производствен тип. Характерното им разпределение (в производствени зони) позволява добре да се оцени тяхното въздействие върху замърсяването на атмосферния въздух. На територията са обособени две производствени зони – югозападна и северна. В югозападната зона са разположени заводът за безалкохолни напитки "Наслада-91", заводът за преработка на пластмаси "Акумпласт", заводът за автомобилни акумулатори "Старт", МБАЛ. В северната промишлена зона са разположени предприятието за производство на полуремаркета и контейнери, Фабриката за преработка на кожи "Свобода", "Добруджански протеин", "Добруджански хляб", "Добруджански текстил", "Добруджанска мебел", птицекланицата, макаронената фабрика, текстилното предприятие "Жакард", мебелният завод "Бряст", млекопреработвателното предприятие "Сердика", машиностроителният завод "Метал-маяк", шивашкият завод "Албена стил". В промишлените предприятия има монтирани над 30 котела за паро- и топлопроизводство. В настоящия момент от тях работят по-малко от половината.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Малка част от жителите на територията на областта се отопляват с електроенергия. През последните години изразходваните средно количества горива в административния, стопанския и битовия сектор, техните емисионни фактори и емитираните при изгарянето им в атмосферата вредни вещества, са показани в таблиците по-долу.

таблица 40.: Причинители на замърсяване на въздуха

ИЗРАЗХОДВАНИ ГОРИВА ЗА БИТОВО И АДМИНИСТРАТИВНО ОТОПЛЕНИЕ						
		ВИД ГОРИВО				ОБЩО
		ДЪРВА	ВЪГЛИЩА	НАФТА	ГАЗ	
		t	t	t	m ³	
ГОДИШЕН РАЗХОД		73824	68633	3460	10381	
ЕМИСИОНЕН ФАКТОР g/GJ	SO ₂	-	1260	235	-	
	NO _x	80	50	50	50	
	CO	2000	1800	1600	1100	
	ЛОС	1000	400	15	10	
ЕМИСИЯ (t/a)	SO ₂	-	2200.08	35.81	-	2235.89
	NO _x	70.87	87.31	7.57	0.017	165.77
	CO	1771.67	3143.01	243.94	0.39	5159.10
	ЛОС	888.61	698.42	2.24	0.0034	1589.27
ЗА ПРОМИШЛЕННОСТТА						
		ВИД ГОРИВО			ОБЩО	
		МАЗУТ	НАФТА	ПРИРОДЕН ГАЗ		
		t	t	m ³		
ГОДИШЕН РАЗХОД		6990	1035	9457.5		
ЕМИСИОНЕН ФАКТОР g/GJ	SO ₂	1470	1260	-		
	NO _x	260	260	170		
	CO	1725	2677	1050		
	ЛОС	6	3	5		
ЕМИСИЯ (t/a)	SO ₂	272.24	33.02	-	305.26	
	NO _x	72.22	6.82	0.052	79.09	
	CO	474.64	70.18	0.315	545.13	
	ЛОС	1.66	0.078	0.0015	1.74	

ГОДИШНО КОЛИЧЕСТВО ЕМИТИРАНИ ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА ПРИ ПРОИЗВОДСТВОТО НА ПАРО - И ТОПЛОЕНЕРГИЯ

таблица 41: Газови емисии

ВРЕДНО ВЕЩЕСТВО	SO ₂	NO _x	CO	ЛОС
ЕМИСИЯ (t/a)	2541.15	244.86	5704.23	1591

На територията на областта съществуват редица неорганизиран източници на атмосферно замърсяване. Това са дихателите на горивни резервоари в предприятията и обектите за съхраняване и търговия с горива, леярни цехове, открити площи за насипни материали, депа за отпадъци, кариери за добив на инертни материали. Такива източници са бензиностанциите, депата за ТБО и строителни отпадъци, площадките на бетоновите възли и др.

На територията на областта действат над петдесет обекта за съхраняване и търговия с течни горива бензиностанции, газстанции и комбинирани обекти. Емисиите на летливи органични съединения (ЛОС), отделяни от т.н. големи и малки дишания, както и при зареждане на автомобилите, са изчислени на основание вместимостта на обемите, броят на годишните зареждания, климатичните особености на района и др. Те възлизат средногодишно на следните количества:

таблица 42: Емисии на ЛОС

ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА	ЛЕТЛИВИ ОРГАНИЧНИ СЪЕДИНЕНИЯ (ВЪГЛЕВОДОРОДИ)		
	НЕНАСИТЕНИ	НАСИТЕНИ	ОБЩО
ГОДИШНИ ЕМИСИИ (t)	23.849	67.877	91.726

Замърсяващи вещества в атмосферния въздух на района

Наблюдението на качеството на атмосферния въздух и неговия контрол се осъществява от Националната система за екологичен мониторинг. Тя се обслужва от Изпълнителната агенция по околна среда към Министерството на околната среда и водите и съответно от нейните подразделения в страната - Регионалните лаборатории.

Във връзка с изпълнение изискванията на Европейското и Националното законодателство в областта на опазване чистотата на атмосферния въздух, до края на 2008г. на територията на област Добрич качеството на атмосферния въздух се наблюдава главно чрез мобилната станция за имисионен контрол на регионалната лаборатория в град Варна, оборудвана с автоматични монитори за въглероден оксид, озон, азотни оксиди, серен

диоксид, сероводород и фини прахови частици – ФПЧ₁₀ (с големина на частиците под 10 µm). Паралелно се провеждат наблюдения на фонов данни за метеорологични условия в приземния слой: посока, скорост на вятъра, атмосферно налягане, температура на въздуха, слънчево греене и влажност на въздуха.

От 2009 година на територията на областта е изграден постоянен пункт за наблюдение и контрол на атмосферните замърсители, който се намира в ЦГЧ – по ул. „Отец Паисий” до Стоматологичната поликлиника.

Правят се измервания на замърсяването на атмосферния въздух за различни периоди в следните пунктове, разположени на територията на град Добрич.

- Пункт в центъра на града - **градски фонов пункт** ;
- Пункт “КАТ” - **транспортно-ориентиран пункт** ;
- Пункт “Промислена зона” (в близост до завод „Старт”) - **промишлено ориентиран пункт** ;
- Пункт “Поликлиника” - **градски пункт**, представителен за влиянието на транспорта;
- Пункт “Пожарна” - **градски фонов пункт** ;
- Пункт “Полиция ” - **градски фонов пункт** ;
- Пункт “Отец Паисий” - **градски пункт**, представителен за влиянието на транспорта. - Пунктът се намира в близост до централния пазар;
- Пункт ХГ “Кирил и Методий” - **градски пункт**, отразяващ влиянието на северната промишлена зона;
- Пункт “Добротица” - **градски фонов пункт**. Пунктът е разположен в жилищния квартал „Добротица”. Далече е от промишлените зони и озеленяването около него е добро;
- Пункт „РИОКОЗ” - **градски пункт**, представителен за влиянието на транспорта.

Анализ на качеството на атмосферния въздух по замърсители

Фини прахови частици – ФПЧ₁₀

Данните от мобилната станция за имисионен контрол в повечето пунктове в гр. Добрич свидетелстват за влияние на различни източници върху замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ₁₀. Замърсяването е главно от горивни процеси и промишлени източници. Към това замърсяването на въздуха се наблюдава и наслагване на емисиите на ФПЧ₁₀ от битовото отопление във вечерните часове през студените месеци на годината при изгаряне на въглища и дърва за огрев. За замърсяването на въздуха влияние оказват и емисиите на ФПЧ₁₀ от автомобилния транспорт. Емисиите на праховите частици са причинени от директните емисии на отработените газове на автомобилите, от износването на гумите и повторното суспендиране на праха по пътищата. Освен това причина за поддържането на наднормени нива на ФПЧ₁₀ е недоброто състояние на пътното покритие,

малката ширина на пътното платно, а също така и разсейването на праховите частици, образувани при агротехническата обработка на почвата от приземния вятър.

Общ суспендиран прах

От местната система за мониторинг е организирано ръчно пробонабиране на общ суспендиран прах в четири пункта в град Добрич през студен и топъл период на годината. Резултатите показват, че средноденоношните концентрации на общ суспендиран прах в пункт „Отец Паисий” през студените месеци на 2008 г. концентрации са под допустимата норма - от 0,068 до 0,159 mg/m³, но през топлия период на годината стойностите са доста по-високи - от 0,115 до 0,317 mg/m³ и превишават средноденоношната норма до 1,3 пъти.

В останалите пунктове от местния мониторинг се наблюдава същата динамика в концентрациите. Това представя влиянието на емисии на общ суспендиран прах най-вече от битовото отопление при изгаряне въглища и дърва за огрев през студения период на годината.

Причина за високата запрашеност в района на пункт “Отец Паисий” около кооперативния пазар е интензивният автомобилен транспорт (леко- и тежкотоварен) през топлия период на годината, недоброто състояние на пътното покритие, малката ширина на пътното платно, както и недостатъчното озеленяване.

Голяма част от праха се образува и при извършване на строително-ремонтни работи по сградния фонд и инфраструктурни обекти, където културата на работа е занижена, също и при транспортиране на прахообразуващи материали, където рядко се спазват нормативните изисквания.

Серен диоксид

Данните от мобилната станция за имисионен контрол показват, че средноденоношните концентрации на серен диоксид в пункта в централната част на града са изключително ниски или нулеви стойности.

По-различна е картината в транспортно-ориентирания пункт „КАТ”, средноденоношните концентрации са ниски само през студения период на годината (през месеците февруари и март) - от 4,0 до 7,4 µg/m³, а през топлия период на годината (през месец май) средноденоношните концентрации са значително по-високи и са в границите от 82,3 до 195,9µg/m³, като превишават установената норма до 1,6 пъти (СДН+ДО = 125 µg/m³).

Налице е ясно изразена сезонна зависимост в замърсяването на атмосферния въздух със серен диоксид. Сезонната динамика и високите концентрации през студените периоди през годините е свързана най-вече с емисиите на SO₂ от местните отоплителни котли и битовото отопление в резултат на изгаряне на твърди и течни горива с високо сярно съдържание. Тази сезонна динамика е най-характерна за централния градски фонов пункт.

Обратната зависимост в замърсяването на атмосферния въздух и по-високи концентрации на SO₂ през летния период в сравнение със зимния период се дължат на интензивния автомобилен транспорт и емисиите на SO₂ най-вече от леко- и тежкотоварните автомобили с дизелови двигатели в района на транспортно-ориентирания пункт „КАТ” и в района на пункт „Отец Паисий” до кооперативния пазар. За разсейването на SO₂ в атмосферата пречат тесните улици тип “каньон”, сравнително високите сгради, а това спомага за натрупване на замърсители и в случая на серен диоксид в зоната на дишане на пешеходците.

Сероводород

Данните от мониторинга показват, че средноденонощните концентрации на сероводород в пунктовете на града през целия период на наблюдение са под допустимата денонощна норма, като се наблюдават сезонни и годишни изменения, но винаги стойностите са под ПДК.

Замърсяването на атмосферния въздух със сероводород показва, че основните причинители са горивните процеси при изгаряне на твърди и течни горива с високо сярно съдържание. Обикновено във въглищата се съдържа от 1 до 4% сяра. Отношението на количествата на неорганичните и органични сулфиди във въглищата се изменя от 4:1 до 1:3, но средно е около 2:1. Неорганичната сяра присъства във вид на дисулфиди и сулфати. Органичната сяра е във вид на сулфиди на тиофена. При нагряване на въглищата протича изпарение на органичните и в по-малка степен на неорганичните съединения, при което се образува сероводород (H₂S), в малки количества въглероден дисулфид (CS₂), карбонилсулфид (COS) и примеси от производните на тиофена, тиоли и органични сулфиди. В нефта и в продуктите на нефта сярата се среща във вид на H₂S, меркаптани, сулфиди и тиофени. Следователно, основните замърсители на атмосферния въздух със H₂S са парови централи, местни отоплителни котли в града, битовото отопление. За замърсяването в значителна степен допринася и автомобилният транспорт.

Азотни оксиди / Азотен диоксид

Основната част в състава на емисиите от азотни оксиди (NO_x) представлява азотният оксид (NO), който впоследствие се окислява до азотен диоксид (NO₂) с озон и други окислителни. В процеса на окисление вземат участие и ненаситените въглеводороди и СО, които присъстват в замърсената среда. Пространственото разпределение на NO₂ зависи до голяма степен от химическите реакции на превръщане на NO до NO₂, фотоустойчивото равновесие с озона и другите окислителни в атмосферата. Като цяло NO₂ се проявява като вторичен замърсител.

Данните от мобилната станция за имисионен контрол показват, че в пункта в централната част на града средноденонощните концентрации на NO₂ в атмосферния въздух са значително под допустимата норма. В останалите пунктове картината е аналогична. По-високите концентрации на NO₂ през студения период на годината се дължат на емисиите на азотен диоксид от горивни процеси - парови централи в града, местни отоплителни инсталации, също така и битовото отопление.

Високите концентрации на NO₂ през топлия период свидетелстват за влияние на емисиите на автомобилния транспорт върху замърсяването на атмосферния въздух с NO₂, поради увеличаване на автомобилния трафик на моторни превозни средства през летния сезон.

Въглероден оксид

Данните за СО показват, че средноденонощните концентрации в пункта в централната част на града са под допустимата норма (нормата на СО за опазване на човешкото здраве е максимална осемчасова средна стойност в рамките на денонощието - 10 mg/m³). Резултатите от всички пунктове демонстрират в някои случаи по-високи концентрации на въглероден оксид през топлите периоди, а в някои случаи през студените периоди на годината.

Представените данни показват целогодишно замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид и открояват източниците на замърсяване. Преди всичко това са горивни инсталации - парови централи и местни отоплителни котли в града. Особено внимание трябва да се отдели и на битовото отопление през студените периоди на годините, в резултат на непълно изгаряне на горивата в домашните отоплителни печки. Съществен принос в замърсяването на атмосферния въздух с въглероден оксид има и автомобилният транспорт.

Озон

Озонът е вторичен замърсител в приземния слой на атмосферата, който се образува в резултат на фотохимични реакции на летливи органични съединения, азотни оксиди и СО в присъствие на ултравиолетова слънчева радиация. Озона има индикаторен характер по отношение на фотохимичния смог.

Средноденоношните концентрации на озон във всички пунктове на града през целия период на наблюдение не превишават допустимата норма.

Максималните едночасови концентрации на озон също не превишават установените норми. Във всички пунктове за мониторинг не са регистрирани и максимални еднократни концентрации, които да съответстват на Прага за предупреждение на населението - 240 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Обобщените данни от миналите години сочат, че на територията на гр. Добрич и областта не е имало ситуация за образуване на фотохимичен смог през наблюдавания период.

Оловни аерозоли

Данните показват, че средноденоношните концентрации на оловни аерозоли в атмосферния въздух през студения период варират в доста широки граници и са значително под допустимата норма. През топлия период средноденоношните нива са малко по-високи, но отново са под установената норма. Данните за средногодишното замърсяване с оловни аерозоли показва, че средногодишните концентрации на оловни аерозоли е значително под допустимата норма. Низходящата тенденция в замърсяването на атмосферния въздух с оловни аерозоли е свързана най-вече с намаляване на емисиите на Pb аерозоли от автомобилния транспорт във връзка с продажбите на безоловни бензини в търговската мрежа.

Другият основен източник на оловни аерозоли в атмосферния въздух е акумулаторният завод „Старт”. Според проучвания на РИОКОЗ - гр. Добрич след основно технологично преоборудване на завода, монтиране на пречиствателни съоръжения и добро озеленяване около заводската площадка след 1996 г. се наблюдава постепенно намаляване на концентрациите на оловни аерозоли в атмосферния въздух, а след 2000 г. вече средногодишните нива са незначителни и съответно не съществува здравен риск за населението на областта.

Води

Хидрографската мрежа е слабо изразена и се характеризира с временния отток по деретата при проливни валежи. Повърхностният отток не е по-голям от 10% спрямо валежите, като по-голямата част от него се изпарява или понижава в карстовия терен.

Територията на област Добрич не е богата на повърхностно течащи води. Това се дължи на порьозността на лъсовата покривка и окастената варовикова основа, оскъдните валежи и слабия наклон на релефа.

През територията на град Добрич преминава първоначално в източна посока, а след това в северна посока дерето на река Добричка, която е приток на Суха река. Последната води началото си от село Брестак. В по-голямата си част има голямо речно легло, запълнено с наносни материали и стръмни склонове. По-главните ѝ притоци са Ботевско, Лясковско и Богдановско сухи дерета. Водният режим се определя от дъждовните води и снеготопенето. Суха река е и приемник на отпадните води на град Добрич след пречистването им в ПСОВ. До град Добрич тя е II категория водоприемник, а след него – III категория. Езера няма.

Състоянието на дерето на река Добричка, преминаващо през града не е добро – има участъци, които не са почиствани и са обрасли с растителност, което намалява оттока; други участъци са замърсени с битови отпадъци или са затлачени с наноси; на определени места има високи подпочвени води, които заблътват прилежащи обработваеми земеделски земи; поради неправилно изграждане на мостово съоръжение на ж.п. линията Добрич-Кардам става задържане на водното течение и подприщване на реката.

Показателите на пречистване на отпадните води в града /годишни средни стойности на показателите по проби от изхода на ГПСОВ/ са: БПК₅ – 14 mg/l; суспендирани вещества – 13 mg/l; общ фосфор – 5 mg/l; общ азот – 8 mg/l.

Нуждите на населението от водни ресурси биха могли да се задоволяват от подземните водоизточници, но процентът на загубите по водопреносната амортизирана мрежа са големи. Това налага понякога въвеждането на воден режим за водоползване на голяма част от населените места в областта. Тревожен факт е високият дял на загубите по водопреносната мрежа за област Добрич, който е около 80% , а средния за България - е 62,9%. Недостигът на питейна вода и налагането на периодичен режим налагат хиперхлориране на водата, за да се гарантират микробиологичните ѝ показатели. По тази причина е възможно да се увеличи количеството на трехалометаните, които имат канцерогенно действие. В миналото пробите на подземните води показваха увеличение концентрацията на нитрати и нитрити вследствие на интензивното третиране с азотни торове на земеделските земи, но засега този процес е в застои поради икономическото

състояние на земеделските стопански субекти. В региона са се обособили зони с високо нитратно замърсяване на подпочвените води – общ. Шабла, общ. Каварна и общ. Крушари.

РИОКОЗ гр. Добрич извърши мониторинг на питейните води от 22 населени места в 24 контролни пункта. За физико-химичен анализ са взети 63 проби питейна вода, от които 3 проби са с отклонение от нормите:

- с.Оброчище – амоняк – 1.24 мг/дм³
- гр.Балчик – амоняк – 0.1 мг/дм³, окисляемост – 2.78 мг/дм³
- гр.Балчик – рН - 8.6

Микробиологичен анализ е направен на 108 проби, от тях 18 нестандартни, т.е.16.67%. Замърсяванията имат инцидентен характер. Единствено в с. Царичино се наблюдават по-чести отклонения от стандарта.

Анализът на наличната информация показва, че към настоящия момент най-голям замърсител на повърхностните води се явява населението в областта. По дял на населението, обслужвано от пречиствателни станции област Добрич попада в районирането 40-70%. Пречиствателни станции на територията на област Добрич има в гр. Добрич, гр. Генерал Тошево, гр.Балчик, гр.Тервел, гр.Каварна КК "Албена" и гр.Шабла. В експлоатация е и ГПСОВ в гр.Каварна, решаваща проблемите на града. В гр.Тервел все още ГПСОВ не функционира пълноценно - нужно е да се завърши строежа на колектор с тласкател. В гр. Балчик продължава строежа на новата ГПСОВ. Пробите на водите на Черно море не показват рязко отклонение от изискванията на Българските стандарти. Трябва обаче да се отчита факта, че Черно море е затворено море и съществува едно значително трансгранично замърсяване от големите европейски реки /респективно държави/, които се вливат в него.

Подземните води

Подземните води са важен елемент във водния баланс на Област Добрич в глобален мащаб. Добруджанският район попада в област с континентално климатично влияние върху оттока. В хидрографско отношение той се състои от отточна и безотточна части. Причината за тази особеност са характерните за него карстови процеси. Оттокът в отточната част се формира почти изцяло от водите на карстови извори, но след това намалява и напълно се загубва в окарстените речни долини на безотточната част. Просмукващите се води се оттичат подземно. Поради това средният модул на оттока общо

за района е най-малкият в страната – 0.43 l/s/km². В хидрогеоложко отношение районът на гр. Добрич се характеризира като беден на подземни води.

Почви и земни недра

В общото състояние на тези компоненти се наблюдава тенденция на подобрене. Земеделските икономически субекти поради липса на финансови средства не влагат в производството необходимите количества препарати и торове за постигане на високи добиви, което от своя страна рефлектира в по-доброто състояние на почвите в района. Констатирано е наличието на сериозни рискове за замърсяване, свързано с наличието на полуразрушени и занемарени складове за растителна защита, в които се съхраняват на практика опасни отпадъци. За тяхното обезвреждане се започна предприемането на спешни мерки като се приложи подхода на съхранение на тези препарати в циментови блокове. Първите такива складове са налице на територията на областта, но този процес трябва да продължи, тъй като оставащите необезвредени количества са значителни.

Развитието на промишлени дейности в района на Добрич, интензивното селско стопанство и животновъдството са източници за замърсяване на почвите в района.

Вероятните замърсители на почвите са :

- Инфилтрация на замърсени води от промишлеността и бита
- Отлагане на замърсители от прахоунос и аерозоли от промишлеността и транспортното замърсяване
- Замърсяване с битови отпадъци.

В зависимост от типовете замърсители и техните свойства- киселинно-основни, окислително-редукционни, комплексобразуващи, йонообменни и други могат да бъдат променени и генетично-обособените почвени условия. Като следствие се изменя въздушно – водния режим на почвата и микробиологичните процеси в нея, като и могат да настъпят физикохимични и биохимични трансформации. Замърсителите се натрупват в повърхностните почвени слоеве, където реактивоспособността е най-силно изразена. Замърсителите, след попадането им в почвата, образуват нови вещества: утаечни форми и продукти от взаимодействието с твърдата фаза; разтворими и неразтворими минерални и органични комплекси, адсорбирани обменни форми и свободни йони в разтвор. Най-честите промени в почвите са свързани с изменения в сорбционните и киселинно-основни изменения, които дестабилизируют биологичната усвоимост на макро и микро елементите и предизвикват явления на хранителен дефицит.

В същото време почвата има роля на универсален сорбент и неутрализатор, обусловена от поглъщателната способност на органогенните колоиди и почвените микроорганизми. Тази способност на самоочистване е ограничена при насищане с вредни вещества и при съществени изменения възстановяването и е почти невъзможно.

Замърсяване от пренос на газове и прах

Най-голям принос в замърсяването на градската среда и респективно на почвите има автомобилният транспорт, изхвърлящ ~ 50% от замърсителите, като при определени климатични условия се включва и вторично замърсяване от праха по уличната мрежа. Приноса в замърсяването, влияещо върху почвите от промишлени дейности е най-значително от: завод “Старт” - ~6% и МЗ”Маяк” ~4% от емисиите отделяни в атмосферата на града.

Замърсяването на въздуха от автомобилния транспорт е основен фактор, влияещ върху натрупването на тежки метали в повърхностните почвени слоеве в близост до натоварени транспортни потоци – градски магистрали, булеварди и натоварени улици.

Замърсяването на почвите с олово от дейностите на завод “Старт” са изследвани в периода 1990-1991г. От тогава насам заводът е подобрил значително технологичните си процеси и пречистването на изходящите потоци – въздух и води, вследствие на което са намалени значително и емисиите влияещи на статуса на почвите. В почвата оловото има следното поведение: закрепва се в октаедрите и поради големият си йонен радиус се свързва активно с органичното вещество; разпределението му в почвеният профил се характеризира с акумулиране в хумусно-акумулативния хоризонт; съединенията на оловото - фосфати, карбонати, хидроокиси и други са слабо разтворими. Установено е, че оловото при незамърсени почви е равномерно разпределено между всички гранулометрични фракции, а при замърсени почви участието на оловото нараства в илестата фракция. Важна особеност при замърсяването на почвите с олово е постоянният процес на акумулация, което означава, че процесът на замърсяване е прогресивен. Почвата има слаба самоочистваща способност по отношение на тежките метали, като оловото може да остане в нея над 1000 години. Пречистването се ускорява с отглеждане на растения, които го натрупват в корените си. Растенията усвояват най-вече онази част от оловото, която се намира в разтворено състояние в почвения разтвор. Натрупването на олово в различните органи на растенията е следното: най-много олово акумулират корените, след това листата и най-малко семената. По тази причина с конкретни изследвания е доказано, че при замърсени почви с олово отглеждането например на житни (ечемик) не води до замърсяване

на растителната продукция - семената, докато отглеждането на кореноплодни - моркови, картофи и други е свързано със силно замърсяване на продукцията.

Поради ниската самопочиствателна способност на почвите към тежките метали и по-специално към оловото, считаме, че изводът направен в хигиенната оценка е резонен, като установените наднормени концентрации в района на РИОКОЗ отразяват остатъци от стари замърсявания.

От разкрито находище за добив на суров нефт в с. Тюленово са нарушени земи с обща площ около 920 дка, докато от находището за добив на природен газ в Дуранкулак са нарушени 5.5 дка. Няма данни за рекултивирани терени, тъй като към настоящия момент находищата са в процес на експлоатация. Концесионерите и титулярите на разрешителни за търсене и/или проучване на подземни богатства извършват добив, търсене и/или проучване на база съгласувани от МОСВ годишни технически проекти. Съгласуването се извършва след получаване на положително становище от РИОСВ.⁵

В останалите обследвани райони на гр. Добрич, макар и съдържанието на тежки метали да е под нормите, сравнителните анализи показват, че съществува антропогенно замърсяване на почвите с олово и цинк /пробите показват стойности над фоновете за страната/, като това влияние се дължи най-вече на автомобилния транспорт. Проучванията са установили липса на замърсяване на почвите с мед, като стойностите в промишлените зони са под ПДК, но над фоновете за страната.

Замърсяване от инфилтрирани замърсени води

Почвени проби в близост до заустени производствени води не са правени. Не е провеждан и мониторинг по протежението на градския канал, където са заустените непречистени в достатъчна степен води от промишлеността и други източници с органични замърсители. В дерето от промишлеността е възможно да постъпят органични вещества, утайки, сулфати, фосфати, общ азот, масла, нефтопродукти, специфични токсични вещества, нитрати, тежки метали и др. Инфилтрирането на замърсени води от Суха река води до локални изменения в почвата след постъпване на замърсителите. Районът на влияние на замърсяването е в рамките на съществуващите естествени и създадени растителни зелени пояси.

⁵ Информация от Дирекция „Хуманитарни дейности” община Шабла, област Добрич

Заблатени терени

Локални заблатявания се оформят предимно през влажния сезон в ниските участъци, предимно по руслото на р. Суха река и северните склонове на “Чорчолийките”. Временните и локални заблатявания се дължат на високите подпочвени води в района – до 3 m и глинестият характер на материалите, които изграждат близкият водоупор, слабият наклон обезпечаващ оттока на водите. Терените със заблатявания и временно повърхностно преовлажняване са предимно частни земеделски земи, ползвани за отглеждане на зеленчуци и култури и обхващат площ ~80 dka.

Възможностите за подобряване на почвените и градските условия са свързани с възможни благоустройствени мероприятия насочени към – отводняване на терените чрез дрениране на водите в изграден отводнителен канал и озеленяване на териториите с високи подпочвени води.

Ерозирали терени

Съществуват много слаби процеси на ерозия по склоновете на суходолието на Суха река в южната част на града и по северния склон на “Чорчолийките”, на места с наклони ~15%. Ерозията не е видима, като на някои места е изнесена малка част от хоризонт А.

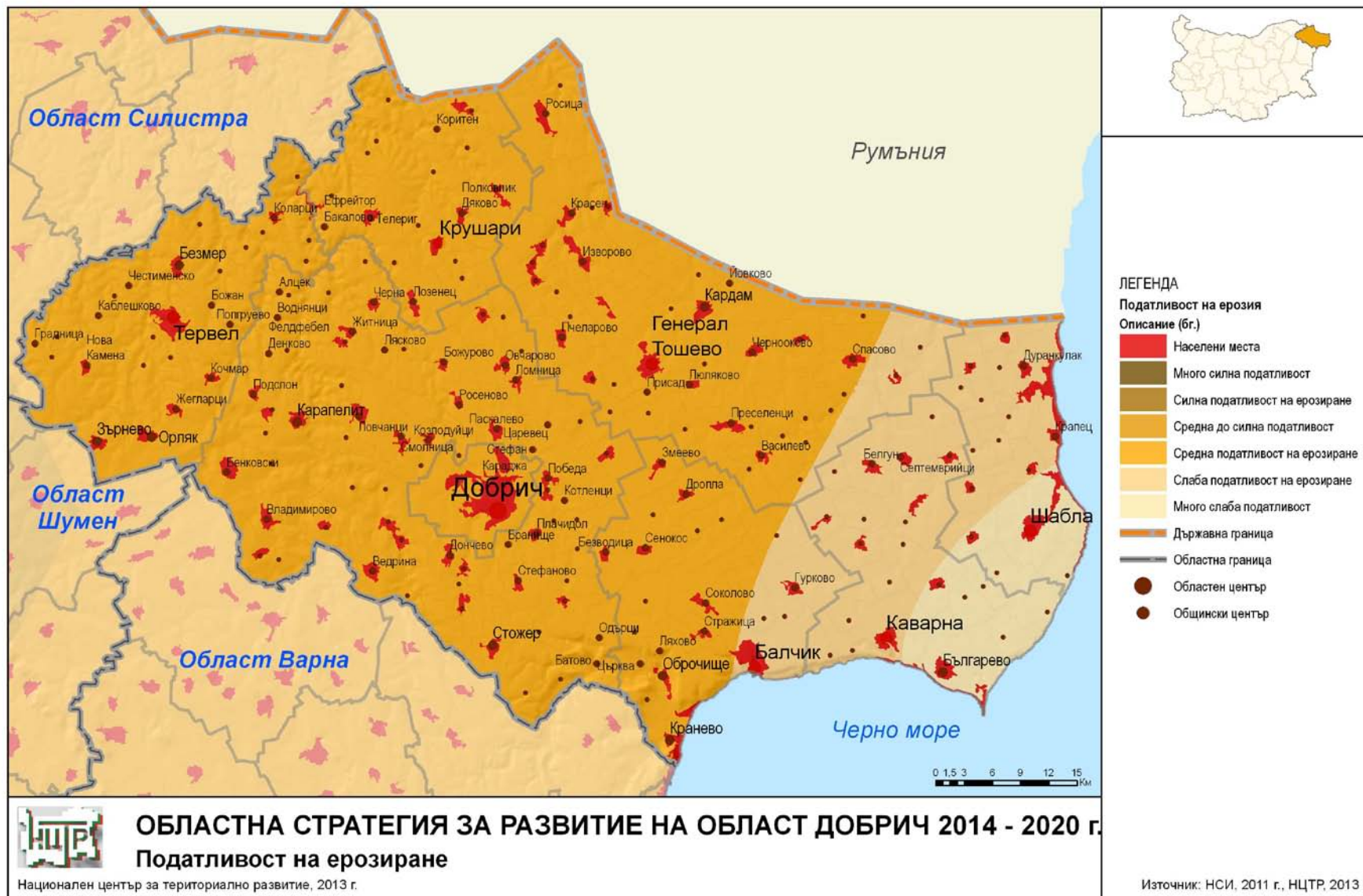
В откритите земеделски равнинни райони почвите са изложени на ветрова ерозия и водна ерозия при поливните земи. Затова е допринесло намаляване на горските площи и екстензивното полевъдство. Изграждането на защитни пояси, ограничаването на пашата на животни в тях, могат да спомогнат за ограничаване на ветровата ерозия.

Разработвани проекти по ООС:

В селата Карапелит и Победа - се реализираха проекти, както следва:

- Проект «Лесопарк с чешма и Войнишки паметник» в с.Карапелит финансиран чрез МОСВ и ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда - 2012 г “ тема: „Обичам природата - и аз участвам “ на стойност 9 766 лв. с ДДС
- Проект „Школа по природолюбие в с.Победа” финансиран чрез МОСВ и ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда - 2012 г “ тема: „Обичам природата - и аз участвам “ на стойност 9 999,40 лв. с ДДС
- Визия на общината за подобряване състоянието на ООС;

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

В някой общини съществува проблем със свлачищата. Най-голям брой има на територията на община Балчик.

Информация получена от община Балчик:

таблица 43: Свлачища - локализация

Наличие на свлачища - местоположение и площи, предприети мерки за защита			
№	Свлачище - име	Площ (дка)	Предприети мерки за защита
1	Локално свлачище казино "Чайка" - ул. "Тимок"	90дка	силово укрепване; анкери; пилоти
2	Свлачище по път П-27 - Добрич - Балчик	дължина: 100м	ППР; отводнителни и укрепителни мероприятия
3	Циганско дере	-	укрепителни и отводнителни съоразения;
4	Източно дере - локални свлачища	-	частични укрепителни мероприятия;
5	Срутище-свлачище "Ак баир"	16	аварийно възстановяване на разрушените мрежи
6	Свлачищен район гр. Балчик - древно свлачище		
7.	Локално свлачище алея "Ехо" (ул. Москва)	37,5дка	ремонтно-възстановителни работи
8.	Локално свлачище СОУ "Христо Ботев" - свлачищен клин Автогара	-	анкерирани стени, пилотна конструкция, система ХСД и вертикална шахта
9.	Свлачища "Нов плаж":		
10.	Горно свлачище	7,65дка	Няма условия са стабилизирани
11.	Долно свлачище	9,35	Няма данни за укрепителни мероприятия
12.	Срутище - свлачище по ул. "Захари Зограф"	0,45	Няма условия са стабилизирани
13.	Жилищен блок "Тузлата"	0,65дка	
14.	Свличане на земни маси под ул. "Д-р Златко Петков"	150м фронт	
15.	Свлачище "Почивно дело"	24	Временен технологичен път - Пилотна конструкция (изливни пилоти, ростверк, подпорна стена)
16.	Свлачищен район "Хоризонт", м-т "Сборно място"		
17.	Свлачище "Сборно място"	577,5	траншеен дренаж, КИС
18.	Консистентно свлачище	-	Укрепителни мероприятия, изградена КИС,

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

19.	Свлачище "Свилоза"	90	водопонизителна система, две укрепителни шахти, пилотно-анкерна конструкция, КИС
20.	Свлачищен район "Момчил" - свлачище "Овчаров плаж"	715	водопонизителна система
21.	Свлачищен район "Фиш-Фиш"		
22.	Свлачище на ул. "3-та" и ул. "4-та"	6075	Няма условия са стабилизиране
23.	Свлачище на ул. "4-та" и ул. "12-та"	6,08	Няма условия са стабилизиране
24.	Локално свлачище "Албена"	300-600м	вертикални шахти с по две ХСД, мрежа от сондажи-пиезометри
25.	Брегоукрепителен участък "Албена" - Балчик	-	Проектни съоразения: пътища и достъп, брегоукрепителна дамба, подпорни вълнобойни стени, дренажни ребра, речни корита
26.	Брегоукрепителен участък - Балчик - Каварна	-	
27.	Свлачище над хотел "Здравец" - Албена	15-20 фронт	не са установени признаци за локално дестабилизиране на склона

На територията на община Шабла има свлачища, които са условно стабилизирани. Към момента се приема, че те не представляват значим риск. По-съществени са тези, локализирани в южна посока, извън териториите на общината.

На територията на община Каварна са регистрирани следните свлачища:

- с.Камен бряг, местност „Яйлата” южно от селото с площ 80 000 кв.м.;
- КК „Русалка”, централна част, местност Тауклиман с площ 3 000 000 кв.м.;
- гр. Каварна – западно от пристанището /вилна зона/ с площ 120 000 кв.м.;
- Свлачище до морския /яхт/ клуб /Крайбрежен склон на градския плаж/ с площ 33 000 кв.м.; Южно от свлачището е изградена подпорна стена на пътя за морския клуб.
- с.Божурец – Североизточно от селото – древно свлачище с площ 800 000 куб.м.
- с.Топола – склон към морето – древно свлачище
- с.Топола – Нос Иканталяка;

- с.Топола – Нос Иканталяка, циркус;
- с.Топола – Нос Иканталяка, „Бялата Лагуна” /при бившия къмпинг на СБА/;
- Свлачище на територията на „Трейшън клифс голф енд спа резорт” – свлачището приблизителна ширина около 350 м. и дължина около 25-30 м. Горната граница на свлачището представлява отстъп с височина около 10.00 м.⁶

Няма информация за наличие на свлачища на територията на община Добрич.

Отпадъци

Това е най-критичният сектор за областта. Почти във всички общини съществуващите площадки за депониране и съхранение на твърдите битови отпадъци са с изчерпан капацитет или пред изчерпване. Тежкото финансово състояние на общините рефлектира изключително силно върху тази основна тяхна отговорност. Последното се отразява както върху почистването и външния вид на населените места, така и върху проблемите свързани с депонирането на отпадъците. Областта е на едно от последните места по депонирани скални и земни маси от рудници и с ниско за страната ниво на депонирани органични неопасни производствени отпадъци. Тези благоприятни данни обаче не могат да се отнесат и за битовите отпадъци. В областта има 8 депа при общо за страната 622- т.е. 1,3% от общия брой. Количествата битови отпадъци са 82 404 тона за област Добрич при общо за България 3 196 836 тона - или 2,5% от общото количество. Само делът на гр. Добрич е 143 142 куб.м./год./ или около 383 кг./год./ж. - около 42 130 тона. От горепосоченото следва изводът, че трудно се намират подходящи нови терени за депа за ТБО. Това недвусмислено означава, че пътят за разрешаване на проблемите няма друга алтернатива освен изграждането на регионални депа между общините, пример който може да се следва и от успешното коопериране на други общини в България. За област Добрич принципно съгласие за изграждане на регионални депа за ТБО има между общините Шабла, Балчик, Каварна и Ген. Тошево; община гр.Добрич също търси пътища за решаване на проблема като преговори се водят с община Добрич и Варна.

Проблем, съпътстващ депонирането на отпадъците е и старата и амортизирана сметосъбираща и сметоизвозваща техника на общините. При обновяването ѝ следва да се съобразяваме със специфичните навици на жителите на областта - големите количества органични отпадъци от растителен и животински произход, отпадъците от пепел и сгурия

⁶ Данни - 'Околна среда' община Каварна

през зимния отоплителен сезон. Що се отнася до промишлените отпадъци и тези, които имат характер на опасни не са идентифицирани големи проблеми.

Изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци е от значение не само за област Добрич. Предстои да бъдат взети решения по въпроса за изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци край село Стожер, което е от изключително значение за развитието на района, включително и за община Никола Козлево, област Шумен. От изграждането на регионалното депо за твърди битови отпадъци ще зависи не само изпълнението на Националната рамкова програма, но и възможността за поддържане на екологично равновесие в района в рамките на параметри, които отговарят на европейските норми. В следващия програмен период средства за изграждане на такива обекти няма да има, затова е необходимо сега усилията да бъдат насочени към реализиране на проекта, което ще е от полза за областта.

Общинското депо за ТБО в гр.Тервел не отговаря на изискванията на Наредба No 8/2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. То е разположено върху терен с обща площ от 7,23 ха. на 1 км в посока ЮЮЗ от гр. Тервел (2 км от жилищните зони на града).

Радиационна обстановка

След аварията в АЕЦ "Чернобил" естественият фон бележи увеличение, но е в допустимите граници като територията на област Добрич не беше една от най-тежко засегнатите за страната. Регистрираният фон е около 0,06-0,10 Sv/h за черноморското крайбрежие на КК"Албена" до 0,14-0,16 Sv/h за гр.Добрич като този радиационен фон не се отличава от естествения. Въпреки тези показатели, факторите обуславящи радиационната обстановка за област Добрич се различават от средните за Република България. Приоритетен фактор не е АЕЦ "Козлодуй", а АЕЦ "Черна вода" на територията на Република Румъния- т.е. обект извън юрисдикцията на българските власти. АЕЦ "Черна вода" се намира само на 90 км. по въздушна линия от гр.Добрич и всичките досега изложени природогеографски фактори биха се отразили неблагоприятно при хипотетична ядрена авария - наличие на постоянни северни ветрове, нестабилна сеизмична зона, липса на ограничаваща планинска верига.

Радиационна обстановка и влияние от йонизиращи лъчения

На територията на областта е извършен радиационен контрол от РИОСВ-Варна на „почвени проби и обекти потенциални замърсители" в с.Стожер, с.Свобода, с.Карапелит, при които са получени следните резултати:

таблица 44: Радиационен фон

№	Контроленпункт	Уран 238 Bq/kg	Радий 226 Bq/kg	Торий 232 Bq/kg	Калий 40 Bq/kg	Цезий Bq/kg
1	Стожер	34+5	37+5	45+2	603+55	25+1.2
2	Свобода	27+6	33+5	37+2	593+54	24+1
3	Карапелит	37+2	37+3	34+1	553+45	25+1

Шум

Акустичната обстановка е неравномерно натоварена. Тя е утежнена главно по комуникационно-транспортната мрежа и под влияние на военните летища в гр.Добрич /само на 1500 м. от жилищната зона/ и гр. Балчик / вече закрито, но маршрутите на военните самолети все още минават и край крайморската рекреационна зона/. Всяка година в гр.Добрич се извършват измервания на нивото на уличния шум, който представлява хиперинтензивен фактор. В града има 24 пункта като 12 от тях са в районите с интензивно движение, 3 пункта в райони , в близост до локални източници на шум /автогари, ж.п. гари/ и 9 - в жилищни райони. От 1990 г. има увеличаване на шумовите нива като за 1997-98 г. тенденцията е за стабилизиране на нива около 64 дВ. Все пак за 12 пункта нивото е над 68 дВ, което се явява един неблагоприятен фактор за средата за обитаване. Шум от промишлени източници не е регистриран, поради локалното им значение и отнасянето към производствените зони.

Зелени площи

Селищните и крайселищни зелени площи имат условия за развитие на ежедневния и периодичен отдих за обитателите на областта. От друга страна средствата за поддържане на зелената система са крайно недостатъчни и въпреки усилията на общинските власти текущото състояние на парковете не е на нужното ниво.

Териториално-урбанистична структура на област Добрич

Област Добрич заема североизточната част на Североизточния район и има площ от 4719,7 км², което представлява 32,5 % от територията на района и 4,3 % от тази на страната.

Областта включва 8 общини, 124 кметства и 215 населени места, от които 6 града и 209 села. Най-голяма е територията на община Добричка – 1296163. дка (27.5 % от площта на областта), а най-малка – територията на община Шабла.

Земеделските територии в областта заемат площ от 3 851 868 дка или 81,6 % от територията на областта. Това е стойност, далеч надхвърля средната за страната (58,7 %). Над 88 % от земеделските територии в областта са обработваеми земи.

Горските територии заемат площ от 554723 . дка. или 11.7 % територията на областта, което е под-средното за СИ район (22,39 %). Най-голяма е площта на тези територии в общините Добричка и Тервел.

Урбанизираните територии заемат трето място по площ в баланса на територията-255351 дка или 5,41 % от площта на областта, което е повече както от средното за страната (5,0%), но в границите на средното за СИ район (5,43 %). Площта на урбанизираните територии е най-голяма в община Балчик / поради наличието на значителна курортна инфраструктура/, а най-малка – в община Крушари.

Водните течения и водните площи заемат 13482 дка, или 0.29 % от територията на областта. Делът на тези територии е по-нисък от този за страната (1,81 %) и Североизточния район (1,24 %).

Територии за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци са незначителни по площ - 6768 дка.

Териториите за транспорт и инфраструктура заемат 37521 дка или 0,79 %, което е около средното за страната.

Защитените територии заемат само 2827,58 ха, като най-голям е делът на защитените местности. Буферните зони към защитените територии са 269 ха. Зони по Натура 2000 има в общините Балчик, Каварна и Крушари.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

таблица 45: Баланс на територията на област Добрич по общини

Област Общини	Площ - общо	Територия по фондове – дка.					
		зеделски	горски	населени места и други урбанизирани територии	водни течения и водни площи	за добив на полезни изкопаеми	за транспорт
		площ	площ	площ	площ	площ	площ
Добрич	4719713	3851868	554723	255351	13482	6768	37521
Балчик	524153	419256	64000	30749	894	1049	8205
Генерал Тошево	982238	866174	63961	45373	361	929	5440
Добрич	109018	75538	7516	19432	370	35	6127
Добрич селска	1296163	1026488	192713	65154	2470	1943	7395
Каварна	481367	419659	29089	29193	112	794	2520
Крушари	417458	339770	57559	16829	972	312	2016
Тервел	579677	418232	127520	28838	787	860	3440
Шабла	329639	286751	12365	19783	7516	846	2378

Източник: НСИ

Административен капацитет, междуинституционална координация и съгласуваност на политиките

Провеждането на държавната политика в областта на регионалното развитие се основава на формулираните в Закона за регионалното развитие принципи за:

- Единен подход за планиране и програмиране
- Допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции
- Междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката
- Съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище
- Партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Прилагането на тези принципи за провеждане на устойчива регионална политика изисква достатъчен административен капацитет и добра координация между регионалните и местните власти. Необходимо е постигане на вертикална координация - между Регионалния съвет за развитие, Областния съвет за развитие и общините, също и на хоризонтална координация - между различните звена, ведомства и заинтересовани страни на областно ниво (регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, регионалните здравни инспекции, регионални служби по заетостта, регионални дирекции за социално подпомагане, регионални инспекторати по образованието, териториални звена на Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия, регионалните инспекции по околната среда и водите, регионални дирекции на горите областни дирекции на държавен фонд „Земеделие”, регионални служби по контролно-техническа инспекция, регионални служби по геодезия, картография и кадастър и др.).

Отговорностите за провеждането на регионалната политика за развитие на област Шумен изискват тясно взаимодействие между партньорите от областната администрация и общините. Особено важно е да се поддържа постоянна връзка и контакт между Регионалния съвет за развитие, областната администрация, общините, бизнеса и неправителствените организации, тъй като те са основните партньори при разработването и реализирането на Областната стратегия.. От добрата координация между тях зависи успешното ѝ изпълнение.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

През периода 2007-2012г Областният управител и експертите от Областна администрация – Добрич демонстрират добър административен капацитет при провеждане на регионалната политика.

Преди всичко организират изработването на действащата Областна стратегия за периода 2007-2013г, след което следят отблизо и анализират нейното изпълнение.

Своевременно са осигурявали актуална информация за програми и фондове, пред които може да кандидатстват обществени и неправителствени организации за финансиране на проекти и дейности и са популяризирали успешно реализирани инициативи и проекти чрез интернет-страницата на Областната администрация.

Координирали са работата на различни институции, общини и други области с национални и международни институции и са съдействали за изпълнението на приоритетите и мерките, включително при търсене на източници за финансиране и при разработка на конкретни проекти и програми.

Оказвали са съдействие при изграждане на институционален капацитет в местните органи (общини и регионални държавни структури) за подготовка и кандидатстване с проекти за финансиране от различни програми и фондове, както и подкрепа и сътрудничество с организации и структури, разработващи проекти и координация на инициативите за изпълнение на дейностите, включени в ОСР;

През 2010г, на база направената Междинна оценка на Областната стратегия 2007-2013г, е изготвен междинен доклад за нейното изпълнение. Изготвени са предложения за корекции и са предложени изменения и допълнения, в съответствие с настъпилите промени.

Освен задължителните по закон действия и мерки на ОА, по инициатива на Областния управител са проведени редица срещи с бизнес и академични общности с маркетингова цел, с оглед повишване инвестиционната атрактивност на областта.

Направена е и друга важна организационна стъпка - създаден е консултативен съвет по туризъм и секторът е обявен за приоритет, предвид големия, но все още неразработен потенциал на областта в това отношение.

Изпълнените три проекта по ОПАК: **„За прозрачни и открити областни и общински администрации”**. Проект **„Партньорство за развитие”** с бенефициент Областна администрация Ловеч; Проект **„Постигане на по-добро обслужване чрез електронно управление в райони за планиране Северозападен, Северен централен и Североизточен район”** с бенефициент Областна администрация Плевен.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Областната администрация оказва системна помощ на малките общини при изготвяне на приложения и управление на проекти, което показва че отношенията на областта с общините са градивни и от взаимна полза.

Въпреки че ОА изисква и получава ежегодните доклади на общините за наблюдението и оценката за изпълнение на действащите ОПР, мониторингът на ОСР не е на необходимото ниво, което до голяма степен се дължи и на недобре подбраните индикатори. И в това отношение е необходимо подобряване на административния капацитет, с оглед съвременни мерки за по-доброто изпълнение на бъдещата ОСР.

В процес на сътрудничество между областната администрация, общински администрации и общински съвети, РДСП и ДСП, ТСБ, МВР, РЦЗ, РИО на МОМН, РЗОК, РИОКОЗ, БЧК, доставчици и потребители на социални услуги и НПО е изготвена “Стратегия за развитие на социалните услуги в област Добрич (2011–2015 г.)”. Стратегията е разработена като секторна политика към Областната стратегия за развитие, в изпълнение на задълженията и в сроковете, регламентирани в Закона за социално подпомагане и в Правилника за прилагането му. Стратегията очертава развитието на социалните услуги на областно ниво за период от 5 години (от 1.01.2011 г. до 1.01.2015 г.) и обхваща планирането на конкретни социални услуги за всички възрасти и уязвими групи като особено значение се отдава на децата, хората с увреждания и старите хора. В географско отношение, Стратегията покрива всички общини на територията на област Добрич, като се обръща специално внимание на общините с установени потребности, но с недостатъчно разкрити до сега социални услуги. В документа се доразвива възможността за предоставянето на социални услуги на различни нива - областно, междуобщинско, общинско, за мобилност на някои социални услуги и за координираност между свързаните сектори, и е добър атестат за административния капацитет на ОА Добрич. През 2012 г. е изготвен и мониторингов доклад на основния екип на звеното за мониторинг и оценка към Областната стратегия за развитие на социалните услуги.

Изключително полезна в това отношение е работата на създадения Областен информационен център, който осигурява информационен обмен, комуникационно взаимодействие и експертно сътрудничество.

ОИЦ разпространява по общините на област Добрич информация за новите приоритети и оперативни програми на България за периода 2014 -2020г.

Областният информационен център /ОИЦ-Добрич/, в сътрудничество с Областна администрация, организира информационна среща на тема „Младежка заетост, добри практики и възможностите за заетост на Оперативна програма „Развитие на човешките

ресурси 2014 - 2020", в рамките на „Месеца на Европа". В рамките на срещата е представена Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2014 - 2020" и Оперативна програма „Наука и образование на интелигентен растеж 2014 - 2020".

Освен информационната дейност, ОИЦ насочва клиенти на Центъра, за попълване на документи за кандидатстване по проекти и съдейства в достигането до по- малки населени места. Организира и участие в обсъждания и фокус групи за програмиране на следващия програмен период 2014- 2020г.

SWOT анализ

Силни страни

- Благоприятен климат и наличие на плодородни почви за развитието на разнообразно земеделие
- Добре развита и равномерно разпределена мрежа от зърно бази
- Наличие на естествен център на голям селскостопански район-гр.Добрич
- Наличие на научно-изследователско звено в областта на земеделието, в което работят високо квалифицирани кадри
- Голяма морска брегова ивица с развито курортно дело
- Богато културно наследство– сериозна база за развитие на културен, познавателен туризъм като допълнение към морския туристически продукт
- Изградена и гъста транспортна инфраструктура с наличие на ГКПП-та, митници и морско пристанище в гр.Балчик
- Осигурен тил за развитие на хранително- вкусовата промишленост
- Липса на големи замърсяващи производства,
- запазен район в екологично отношение с уникални природни дадености
- Наличие на полезни изкопаеми-рудни, нерудни, горивни
- Център на висше образование единствено в специализацията си в България,
- колежи - филиали на ВУЗ-ове
- Мрежа от средни професионални училища, подготвящи кадри в разностранни професии
- Наличие на условия за реализация на кълстери „ зърно” и „ туризъм”
- Наличие на третото по големина товарно пристанище на Черноморското ни крайбрежие - Балчик
- Развитие на ВЕИ
- Слаби страни на областта
- През територията на областта не преминават Общоевропейски транспортни коридори
- Определена вътрешна периферност спрямо центъра на областта
- намаляване на общия брой на населението общо за областта и по съставните я общини
- влошаване на възрастовата и образователната структура на населението;
- обезлюдяване на селските и гранични райони
- Спад в инвестиционния интерес

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

- Влошеното експлоатационно състояние на отделни участъци от пътната мрежа тга
- Големи урбанизирани територии попадат в активни свлачищни райони, проблем с ерозията на земята
- Амортизирана водопреносна мрежа, водеща до колосални загуби. Липса на големи повърхностни водоизточници и висока цена на водата
- Недостатъчна използваемост на наличната промишлена база
- Траен спад в развитието на животновъдство
- урбанистичното развитие в областта е силно дебалансирано – липса на градове - опорни центрове и сравнително скромнен потенциал за икономическо развитие на малките градове
-
- Възможности
- Развитие на комплексен туристически продукт
- Активизиране на трансграничното сътрудничество с Румъния
- подобряване състоянието на пътищата от Републиканската пътна мрежа и общинските пътища на територията на областта.
- Създаване на регионален клъстер ”Зърно” – производство-складиране, борсова търговия и износ
- развитие на биологично земеделие по европейски стандарти, което ще стимулира развитието на хранителната промишленост
- насърчаване на иновациите в региона
- Включване в системата на газификация на всички
- Внедряване на нови технологии и нови култури в земеделието
- Увеличаване на степента на образование и развитие на производства на „знанието”
- Насърчаване развитие на ХВП
- Насърчаване на инвестиции
-
- Заплахи
- засилване на засушаванията в резултат от промени в климата;
- Дисбаланс в развитието на отделните райони в областта- зони “център”- “периферия”
- Бавни темпове на икономически растеж и недостатъчен инвеститорски интерес
- Липса на достатъчно средства за реализиране на стратегия за борба със свлачищните процеси , абразията и ерозията
- Несправяне на бизнеса с изискванията и конкуренцията на ЕС
- съществува опасност от демографски срив и обезлюдяване на малките населени места, ако се запазят съществуващите тенденции в естествения прираст и миграциите на населението (главно на младите генерации);
- Запазване на нивото на социалнозависимото население и безработицата
- Изоставане в развитието на инфраструктурата на областта
- липса на достатъчно финансови средства за благоустройство на малките населени места.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ

ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

Част II

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

1. Резултати и изводи от междинната оценка за изпълнението на Стратегия за развитие на област Добрич за периода 2005-2015 г.

На основата на извършения анализ на областната стратегия, Междинната оценка прави основния извод:

- На база извършения анализ на стратегическия документ и въз основа на направените задълбочени проучвания на изпълнението на целите, залегнали в ОСР на област Добрич чрез изпълнените проекти и дейности от общинските администрации за изследвания период, могат да се направят следните основни изводи:

1. ОСР на област Добрич е разработена в съответствие с изискванията на действащия към 2005 г. Закон за регионално развитие, както и одобрените от МРРБ към същата година Методически указания за разработване на областните стратегии за развитие.
2. Стратегическият документ е с дисбалансирана структура, със силно доминиращо значение на анализа на ситуацията;
3. В анализа на ситуацията е налице залитане в прекалена детайлизация, което следва се преосмисли и акцентът да се насочи по скоро към формулиране на изводи и проблеми, които да станат основа на реалистичен SWOT анализ, който да послужи за адекватно структуриране на стратегическата рамка.
4. До голяма степен от текста на стратегическия документ не става видно наличието на ясно дефинирана логическа връзка между аналитичната част на документа и стратегическата рамка. Основните причини за това са в абстрактно и твърде общо формулираните силни, слаби страни, възможности и заплахи в SWOT анализа на документа;
5. Визията на стратегическия документ е прекалено тромаво формулирана, като същото се отнася и до основната стратегическа цел. Последната трябва да бъде приведена в

съответствие със залегалите основни стратегически цели в актуализирания документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Североизточния район.

6. Дефинираните стратегически цели звучат актуално и са балансирано формулирани. Доказателство за това е и сравнително „добро“ покритие на целите с проекти;

цели:

- Необходимо е допълнително фокусиране на стратегическата рамка по отношение смекчаване на вътрешнообластните различия и периферността на някои общини.
- Необходимо е засилване на компонентите в стратегията, свързани с усвояването на средства от фондовете на ЕС. Това става видно както от немалкия брой прекратени проекти в областта, така и от сравнително ниската степен на усвояемост на средствата.
- Стратегическата рамка следва да се изчисти от формулираните дейности - областната стратегия не разполага по дефиниция със собствен механизъм за изпълнение, а се изпълнява чрез плановете на общините.

2. Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие на област Добрич за периода 2014 – 2020 г.

Стратегическата рамка е съобразена с изискванията на националното законодателство за регионално развитие и се основава на следните принципи и аргументи:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от извършения социално-икономически анализ и SWOT-анализ и генерираните изводи за тенденциите в развитието, текущото състояние и бъдещия потенциал за развитие на СИР;
- Стратегическата рамка за развитие на област Добрич отчита и целите на европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020“, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и с други общоевропейски документи на политиката на сближаване. Стратегическата рамка е обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през новия програмен период и осъществява преноса на тези цели към конкретната територия на СИР и нейните проблеми - Национална програма за развитие „България 2020“, Национална програма за реформи 2011-2015 г., Национална стратегия за регионално развитие на

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Република България 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 -2025 г., както и различни секторни стратегии и политики.

- Стратегическата рамка на областната стратегия за развитие отразява основните насоки и акценти на трите основни фонда на ЕС – ЕСФ, ЕФРР, КФ, за периода 2014-2020 г., които се запазват почти непроменени в сравнение с настоящия програмен период.
- Отчита новите акценти формулирани от МРРБ:
- Отразява стратегическата рамка на новия Регионален план за развитие на СИР 2014-2020 г., както и на някои постановки от действащата Областна стратегия и на общинските планове за развитие и извършените междинни оценки.
- Отчита резултатите от анкетата относно вижданията за местната общинска и областна власт, на специалисти, обществени организации и профсъюзи относно приоритетите пред развитието на областта.

Стратегия „Европа 2020” е основополагащия, рамков документ за актуалните цели на европейската кохезионна политика по отношение на заетостта, иновациите, глобалните заплахы от климатични промени и енергийна зависимост, образованието и бедността. Приоритетите на стратегията са насочени в три логически обосновани направления:

- интелигентен растеж – икономика на знания и иновации;
- устойчив растеж – нисковъглеродна икономика, ВЕИ, конкурентоспособност чрез ефективно използване на ресурсите, добра бизнес среда за МСП и активно предприемачество;
- приобщаващ растеж – паралелно развитие и на традиционна икономика с висока заетост на нискоквалифицирана работна ръка, буфер срещу бедността, средство за социално и териториално сближаване.

В документа Териториален дневен ред на ЕС 2020 са формулирани шест основни приоритета за развитие в териториален аспект:

- Полицентрично и балансирано териториално развитие (иновативни мрежи между градовете);
- Интегрирано развитие – в градовете, в селските и в специфичните/неформални райони (излизане от границите на градовете в техните „зони на активно влияние”, внимание към селските райони с уникалните им черти, периферните райони,

ефикасно използване на ресурсите, опазване на земята, заздравяване на връзките град – село);

- Териториална интеграция в граничните и транснационални региони - (трансгранично коопериране – особено по външните граници на ЕС);
- Конкурентоспособност на регионите чрез силни местни икономики (местни продукти и пазари, привлекателна бизнес среда, силни общини);
- Подобрена обвързаност между индивиди, общини и предприятия (децентрализация, нисковъглеродна местна икономика, достъпност от градските центрове към периферията);
- Управление и обвързване на природните и културни ценности на регионите (защитени територии – зелени инфраструктурни мрежи на всички нива, управление на културното и природното наследство).

Национална програма за реформи 2011-2015 г. е стратегически документ, който се разработва в изпълнение на целите и водещите инициативи на Стратегията „Европа 2020”. В Националната програма за реформи като национален ангажимент по Стратегия „Европа 2020” са трансформирани целите на Стратегията и са заложили следните национални цели за постигане до 2020 г:

- цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20 – 64 г.”
- цел 2: „Повишаване дела на разходите за научно-изследователска и развойна дейност до 1,5% от БВП”;
- цел 3: „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутно крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25%”
- цел 4: „Намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система до 11% и повишаване на дела на 30 – 34 годишните със завършено висше образование – 36%”.
- цел 5: „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души” (с 16%).

Национална програма за развитие: България 2020 е националният стратегически документ от най-висок ранг, формулиращ целите и приоритетите за развитието на България във всички сектори, имащи отношение към постигането на целите на Стратегията „Европа 2020”. Документът съдържа три основни цели и осем приоритета:

- Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила;
- Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване;
- Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал;
- Развитие на земеделието за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси;
- Подкрепа за развитие на високопроизводителна индустриална база и модерна иновативна инфраструктура, стимулиране на иновативната активност и научните изследвания;
- Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса;
- Изграждане на адекватна енергийна инфраструктура, подкрепа за повишаване на ресурсната ефективност и намаляване на енергийната зависимост;
- Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

В унисон с приоритет 3 „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал” е изготвена стратегическата част на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г. Това е и основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Изведените от НСРР стратегически цели са следните:

- Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.
- Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.
- Стратегическа цел 3: Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество.

- Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 -2025 г. е средносрочен стратегически документ, който дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики. Избраната визия на НКПР е формулирана чрез три кратки послания:

- Националното пространство на България – отворено към света и интегрирано в Европейското пространство и в европейската мрежа от центрове и оси на развитие, култура, наука и иновации.
- Съхранените национални ресурси – хората, земята, водите и горите, подземните богатства, природното и културно наследство – гаранция за националната идентичност

Балансираното и устойчиво интегрирано развитие, постигнато чрез рационално организирана икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура и осигуряващо интелигентен икономически растеж, адаптивност към промените и равнопоставеност.

От избраната визия са изведени и стратегическите цели на НКПР:

- Стратегическа Цел 1 “Интегриране в европейското пространство” - Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.
- Стратегическа Цел 2 “Полицентрично териториално развитие” - Укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове - центрове с подобро качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони
- Стратегическа Цел 3 “Пространствена свързаност и достъп до услуги” - Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на

пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги.

- Стратегическа Цел 4 “Съхранено природно и културно наследство” - Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.
- Стратегическа Цел 5 “Стимулирано развитие на специфични територии ” - Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие
- Стратегическа Цел 6 “Конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации” - Повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавноподкрепени зони за растеж и иновации в урбанистичните центрове от високите нива на полицентричния модел.

3. Визия, цели и приоритети за развитие на областта

Те се формулират се на базата на изводите от социално-икономическия и SWOT-анализ. Целите следва да отговарят на критериите за специфичност, измеримост, постижимост и реалистичност съобразно ресурсите. Целите и приоритетите за устойчиво интегрирано развитие на областта се разработват и оценяват в тяхната съвкупност и взаимодействие, като се постигне вътрешна и външна съгласуваност.

Вътрешната съгласуваност предполага логическа връзка между целите и избраните приоритети за тяхната ефективна реализация, както и между самите цели и приоритети с оглед избягване дублирането на усилия, неефикасно използване на ресурси и постигането на противоречиви и частични въздействия при решаване на проблемите.

Външната съгласуваност на стратегическата рамка за развитие поставя като изискване съобразяването с политическия контекст и приоритети в областта на регионалната политика на национално и европейско ниво, както и с условията за достъп до финансовите ресурси за подпомагане на регионалното развитие и местното развитие.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Целите и приоритетите, които са формулирани в областната стратегия за развитие през следващия планов период 2014-2020 г., имат претенция да отразяват общите очаквания и предизвикателства пред бъдещото прилагане на регионалната политика в България и ЕС и отговорностите и капацитета на регионалните власти и партньорите за ефективно планиране, координация, наблюдение и оценка на развитието на областта през този период.

Целите и приоритетите на политиката за регионално развитие на област Добрич са фокусирани да отразяват по специфичен начин приоритетите, залегнали в Стратегията „Европа 2020” и националните цели в това направление за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, всички те пречупени през призмата на СИР.

Визия - Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на развитие на област Добрич за конкретния планов период 2014 – 2020 г., използвайки местните природни, социални и икономически потенциали, чрез формулиране на политическа и стратегическа рамка с цел устойчиво усвояване на тези потенциали и валоризация на предимствата на областта.

През периода на действие на областната стратегия и особено през последните години се увеличиха предизвикателствата и заплахите в европейски, национален и регионален мащаб вследствие на глобализацията, икономическата криза, демографския упадък, климатичните промени, енергийната зависимост, рискът от възможната загуба на биоразнообразие и на природно и културно наследство.

Рамката за реализация на Областната стратегия на област Добрич за периода 2014-2020 г. се синтезира в следната **ВИЗИЯ**:

Област Добрич, устойчиво развиваща се териториална единица, предлагаща атрактивна инвестиционна среда, в която местната общност ще живее и ще се труди в хармонична природна, социална и бизнес-среда

Постигането на желаната Визия следва да се осъществи на базата на определени стратегически цели, широко подкрепени от адекватни приоритети и мерки. Ефективното използване на местния потенциал и максималното оползотворяване на шансовете по донорските фондове и програми, са основният залог за успех.

Във визията е заложена прогнозата, че в резултат от прилагането на Стратегията за развитие на област Добрич, ще се повиши значително степента на икономическо развитие и ще се подобрят условия за живот в населените места в областта, като стремежът е към приближаване към средното ниво на социално-икономическо развитие в ЕС, реализирайки интелигентен, устойчив, приобщаващ и щадящ околната среда и нейните ресурси растеж. Ще се разчита на специфичният потенциал на областта за развитие на традиционните отрасли и използване на стратегическото му географско положение на границата с Р.Румъния и Черно море.. За реализирането на визията се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства. Освен това се обръща внимание на запазването и подчертаването на регионалната идентичност на района и неговото културно богатство и многообразие, което би спомогнало за създаването на позитивен имидж (в съответствие с новата насоченост на общоевропейската политика за съхраняване и развитие на вътрешния потенциал, многообразието, националните и регионалните традиции и идентичност).

Желаният резултат, формулиран във визията за развитие на областта, ще се реализира чрез съчетанието на многопосочни действия, които най-общо целят сближаване – икономическо, социално, териториално и екологическо.

4. Главна стратегическа цел

Съдържанието на главната стратегическа цел се запазва, но се предлага нова редакция, отразяваща засилената координираща роля.

Стара - Създаване на такива параметри и условия на средата, които биха гарантирали необратимостта на бъдещото устойчиво социално-икономическо развитие на област Добрич

ГСЦ 2020 - Област Добрич да продължи да се развива на основата на своите сравнителни предимства, динамично развиваща се местна икономика, ефективно усвояваща средствата от националния бюджет и европейските фондове”

Реализирането на главната цел следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между държавните и местните власти, бизнеса и НПО. Това ще се осъществи на базата на широко подкрепени и адекватни стратегически цели, приоритети и

мерки. Ефективното използване на местния потенциал и максималното оползотворяване на шансовете по донорските фондове и програми ще бъдат ключови фактори за успех.

Основните принципи, върху които се основава стратегическата рамка на регионалното развитие на област Добрич, продължават да са:

- *Партньорство* между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения;
- *Координация* вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на района към хоризонта на планирането – 2020 г.;
- *Концентрация* на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;
- Тясно обвързване и *интегритет* на действията, заложен в различните програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект;
- *Отвореност* за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира стратегията.

Комплексът от целенасочени дейности ще бъде насочен в няколко области на въздействие:

- По-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж в района, по-висока заетост, повече инвестиции (вкл. в НИРД и иновации);
- Съхраняване на демографския потенциал с грижа към младите хора - намаляване на дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, реализацията им в България;
- По-добра свързаност – по-добра инфраструктура и по-добра вътрешна свързаност и с по-слабо развитите територии, с достъпни услуги, запазване и утвърждаване на културно-историческо наследство и природно богатство.

На тази основа, Областната стратегия за развитие на област Добрич формулира следните **стратегически цели:**

1. **Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.**
2. **Създаване на условия за увеличаване на конкурентноспособността за постигане на динамично развитие на областта при намаляване на различията както вътре в нея, така спрямо и съседните области.**
3. **Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.**

Всяка от Стратегическите цели има своите ПРИОРИТЕТИ за действия, насочени към постигането на *Специфични цели* в различните сфери на развитието на областта.

СЦ 1 - Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.

Стратегическа цел 1 е ориентирана към създаването на подходящи условия за развитието и реализацията на човешките ресурси в района, увеличаване на равнището на заетостта и доходите, подобряване на качеството на жизнената среда и качеството на живота в населените места, което да доведе до намаляване на негативните демографски и миграционни процеси.

Приоритет 1 ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ДОХОДИТЕ ЧРЕЗ ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ПАЗАРА НА ТРУДА

От важно значение са структурните интервенции, които ще се насочат към разширяване обхвата и качеството на политиките на пазара на труда за преодоляване на значителното изоставане в равнището на заетост в района и особено в отделни негови общини. Те следва да се ориентират към подкрепа на групите с най-ниска възможност за включване в пазара на труда като младежи, групите в неравностойно положение и дългосрочно безработните. Освен обучение и преквалификация, както и консултантски и информационни услуги, подкрепа заслужават и други активни политики на пазара на труда, в т.ч. за предприемачество. Ще се търси извличане на максимални ползи за района от политиките на пазара на труда и програмите за заетост, включително интегрирани схеми за алтернативна заетост. Приоритет при реализирането на тези дейности следва да получи насърчаването на местни инициативи за заетост в изостаналите райони за целенасочена подкрепа и засилване на социалната интеграция на хората в неравностойно положение.

Сп.цел. 1 Превенция на отпадането от пазара на труда

Тази специфична цел предвижда създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социално включване и по-активно участие в пазара на труда. Целъ подобряване на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси в предприятията, като ключ за постигане на по-висока конкурентоспособност на икономиката, а така също осигуряването на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения за по-успешното адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда.

Дейностите тук включват засилване взаимодействието между образователните и административни институции и бизнеса и включване на работодатели и институции от трудовия пазар в разработването и осъществяването на квалификационни програми с цел повишаване на предприемаческите умения и пригодността за заетост.

Това включва :

- Внедряване на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила, осигуряване на условия за продуктивна и качествена заетост на трудоспособните лица;
- Програми за гъвкави системи за квалификация и преквалификация, съобразно нуждите на пазара на труда
- Обучение за заети лица в отговор на новите изисквания към знанията и уменията на работната сила
- Подкрепа за самонаети лица и начинаещи предприемачи чрез професионална квалификация и обучение

СЦ2 - Създаване на условия за увеличаване на конкурентоспособността за постигане на динамично развитие на областта при намаляване на различията както вътре в нея, така спрямо и съседните области

Приоритет 2. ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА И ПОДКРЕПА ЗА МАЛКИЯ И СРЕДНИЯ БИЗНЕС

Сп. цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии

Внедряването на нови технологии и прилагането на иновации е най-сигурният път за повишаване на конкурентоспособността на област Добрич. Този тип публични интервенции са с доказана устойчивост и способност за привличане на желани инвестиции, водещи до създаване на привлекателни работни места, задържане на човешкия капитал и генериране на регионален растеж.

Функциониращите предприятия на територията на областта, вкл. и в по-изостаналите части на областта, следва да положат усилия за запазване на позициите и предимствата си чрез възможността за реструктуриране, диверсифициране и развитие на предоставяните услуги. За тази цел ще се подкрепят дейности, свързани с внедряване на нови и високотехнологични решения и насърчаване реализацията на пазарноориентирани проекти. Ще се акцентира върху създаването на нови високопродуктивни и технологични предприятия, както и върху подпомагане въвеждането на системи за управление на качеството в предприятията.

Приоритет 3. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВО ЗЕМЕДЕЛИЕ И ТУРИЗЪМ

Сп. цел 3. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие

Област Добрич благодарение на природните дадености и производствен опит е на водещо място в страната по отношение необходимите условия и предпоставки за развитие на отрасъл земеделие.

Областта е сред първите в страната в страната по размер на земеделските площи заети с зърнени култури.

Необходимо е да се стимулира развитието на вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства (растениевъдство) и съответните преработващи единици с цел затваряне на веригата “земя - краен продукт” и развитие на регионални кълстери

През новия програмен период се предвиждат безвъзмездни средства за възстановяването на съществуващи и направата на нови напоителни съоръжения и системи , които са задължителни за едно модерно и високопродуктивно земеделие.

В момента структурата на животновъдството в областта се определя основно от малките и средни ферми-семеен тип. В нормативната уредба за новия програмен период - национална и европейска се предвиждат редица облекчения и преференции за такъв тип

стопанства- директни продажби от фермите ,фермерски търговски обекти или мобилни такива.

За областта като цяло еднозначно може да се каже за целия отрасъл селско стопанство-растениевъдство и животновъдство , че има изключително благоприятни условия за развитието им по биологичен начин, които ще бъдат подпомогнати.

Необходимо е да се отбележи , че за новия програмен период около една трета от всички средства които са отредени за земеделието ще са насочени към ползватели които прилагат агроекологични практики.

Сп. цел 4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство

Отрасълът се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на района и създава различни форми на заетост.

Областта има значителен потенциал за развитие на различни форми туризъм – морски туризъм, многобройни паметници на културното и историческото наследство, културни и развлекателни обекти - голфигрища, природни ресурси и забележителности, традиционни занаяти. Пълноценното им използване ще даде възможност за разнообразяване на туристическия продукт и включване на повече части от територията на района. Постигането на единна туристическа идентичност ще бъде основа за развитие на иновации и за създаване на позитивен имидж на района.

СЦ 3 Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.

Приоритет 4. ПОДКРЕПА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ГРАДОВЕТЕ И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Сп. цел 5. Интегрирано градско развитие.

През последните години европейската политика на сближаване прие нов подход на интегрирано устойчиво регионално развитие, който обвързва политики за икономическия

растеж, конкурентоспособност и опазване на околната среда. Целта е да се подобрят условията на живот като се обнови градската среда и се улесни достъпа до публични услуги.

Политиките за интегрирано и устойчиво градско развитие стимулират градове-центрове от високите йерархични нива съгласно структурата, предложена в НСРР 2012-2022, като основни урбанистични полюси на растеж и развитие. На територията на област Добрич това са градовете: Добрич и Генерал Тошево. Ще се подкрепят дейности в зоните на въздействие, определени в интегрираните планове за градско възстановяване и развитие /ИПГВР/, като: подкрепа за създаване на нови зони с потенциал за развитие, рехабилитация на стари производствени зони, подобряване на жилищната среда, модернизация на водопроводната мрежа, благоустрояване на публичните пространства (обновяване на паркове, зелени площи, детски площадки, велоалеи, улично осветление и др.), подобряване на достъпа до публични услуги (образование, здравеопазване и социални услуги), включително за хора с увреждания, мерки за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ в градска среда, развитие на интегриран екологичен градски транспорт, рехабилитация и реконструкция на градски улични мрежи и въвеждане на енергоефективно улично осветление и други мерки за повишаване на сигурността и предотвратяване на престъпността, газифициране, подобряване чистотата на атмосферния въздух и др.

Въвеждането на екологосъобразни системи и технологии за градския транспорт в големите градове ще спомогне за преодоляване на проблемите със замърсяването на градската среда, където тези проблеми са най-критични.

Приоритет 5. ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.

Сп.цел 6. Подобряване качеството на живот в селските райони

За обладяване и ограничаване на негативните тенденции на обезлюдяване и социален и икономически спад в селските райони, както и за намаляване на вътрешнорегионалните различия в област Добрич, е необходимо целенасочено да се стимулира развитието на селата. Дейностите, които ще се подкрепят по този приоритет, са свързани с: доизграждане и модернизирание на местната техническа инфраструктура

(общински пътища и мостове, улична мрежа, водоснабдителни и канализационни системи), обновяване и благоустрояване на селата (тротоари, площади, осветление, зелени площи), предлагане на базови публични услуги, инвестиции в образователна, социална, здравна, културна и спортна инфраструктура, опазване на културното и природно наследство в населените места, развитие на туризма, подобряване на достъпа до интернет и др.

4. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане целите на ОСР Добрич

Областната стратегия управлява развитието на териториалната общност, но не управлява пряко ресурси. Целите на стратегията ще се реализират от съвкупността на ресурсите, инвестирани в област Добрич по линия на национални секторни проекти, общински планове и частни инвестиции. На този етап се прави прогнозен разчет за общата финансова рамка, обхващаща обема на необходимите финансови средства, за да се постигнат заложените цели. Тази рамка визира средствата за целия програмен период 2014-2020 г. Те са разпределени по приоритети и по години.

Определените индикативни стойности посочват само необходимите нива на финансиране за постигане на стратегическите цели и изпълнение на приоритетите на стратегията, без да имат пряко отношение към реалното разпределение на ресурсите в областта на регионалната политика по оперативни програми и фондове.

Основните източници за публично финансиране на регионалното развитие са:

- Фондове на ЕС (ЕФРР, ЕСФ и кохезионния фонд);
- Национално финансиране (републикански, общински бюджети, както и финансови ресурси от други източници – публични фондове, държавни и общински предприятия, фондации, асоциации, сдружения и др.);
- Частни инвестиции (включени са само като прогнозируем обем в ПЧП)
- Средства от международни финансови институции;

Основната маса от финансови средства се формира от първите два източника – средства от фондове на ЕС и национално публично финансиране. Средствата от международни финансови институции, имащи предимно характер на заемни средства, са в допълнение на първите два източника. Финансовите разчети са съобразени и с прогнозируемите параметри на държавния бюджет за съответната година и на определените

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

разходни тавани по тригодишната бюджетна прогноза. Средствата от други национални публични фондове и предприятия (като ФЛАГ и ПУДООС) са представени, като е използван досегашния им опит за предоставяне на средства за преки инвестиции в проекти за развитие или под формата на кредити и мостово финансиране с краткосрочен характер. Подобен подход е използван и за прогнозиране на ресурсите, които могат да бъдат предоставени по линия на международни финансови институции (ЕИБ, ЕБРР) в средносрочен до дългосрочен план, включително чрез специализирани инструменти за финансов инженеринг в рамките на ЕС по примера на JASPERS, JEREMIE, JESSICA. Прогнозираният принос на последните е 2-3% от общите индикативни ресурси.

Общата оценка на необходимите ресурси за изпълнение на ОСР Добрич 2014-2020 г. е изготвена в контекста на финансовата рамка, зададена в РПР на СИР (чиито параметри, от своя страна, са съобразени с рамката на НСРР 2012-2022).

Таблиците по-долу представят така изчисленото разпределение на ресурсите по стратегически цели и приоритети на ОСР Добрич 2014-2020. Прилагайки принципа на разпределение от висшестоящи планови документи (НСРР и РПР на СИР), брутният разполагаем ресурс на област Добрич за следващия планов период ще бъде около 332 млн.лв. Вътрешното разпределение по стратегически цели и приоритети следва новата стратегическа линия за прехвърляне на акцента от инфраструктурите (невъзпроизвеждащи принадена стойност и заетост), към стимули за иновации, бизнес инфраструктура и работни места. Това мотивира насочването на най-големия дял (46%) към стратегическото направление „икономика“. Следващият по големина дял (37%) е насочен в направление „Балансирано и устойчиво териториално развитие“, третиращо равностойно развитието както на градските, така и на селските си райони. Социалното направление, което няма пряка принадена стойност, получава най-малкият, но достатъчен дял за постигане на качествени подобрения в социалния сервиз, административния капацитет и борбата с бедността – 17%.

таблица 46: Разпределение на средствата по приоритети на Стратегията –

	%	млн.лв.
СЦ 1 - Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.	40,00%	138.8

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Сп.цел 1 Превенция на отпадането от пазара на труда	40,00%	138.8
СЦ2 - Създаване на условия за увеличаване на конкурентноспособността за постигане на динамично развитие на областта	40,00%	138.8
Сп. цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии	4,00%	13.9
Сп. цел 3. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие	16,00%	55.5
Сп. цел 4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство	20,00%	69.4
СЦ 3 Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.	20,0%	69.4
Сп. цел 5. Интегрирано градско развитие	2,0%	6.9
Сп.цел 6. Подобряване качеството на живот в селските райони	18,0%	62.5
Σ	100,00 %	347,00

Разпределението по източници е съобразено със сегашните нива на финансиране (обобщено, 70-75% от фондове на ЕС, 15-20% национално съфинансиране и 5-10% - частно). Очакваните 2-3% (от общите ресурси) по линия на инженеринговите инструменти Jessica, Jeremie и Jaspers не са включени в долните разчети:

таблица 47.: Необходими ресурси и източници на финансиране

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ	ОБЩО	Обществен сектор				частни
		ОТ ЕС	ЕФРР	ДРУГИ Ф. НА ЕС	ОТ БГ	

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

СЦ 1 - Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.	138,8	104,1	104,1		27,8	6,9
Сп.цел 1Превенция на отпадането от пазара на труда	138,8	104,1	104,1		27,9	6,10
СЦ2 - Създаване на условия за увеличаване на конкурентноспособността за постигане на динамично развитие на областта	138,8	104,1	104,1		27,8	6,9
Сп. цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии	13,9	10,4	10,4		2,1	1,4
Сп. цел 3. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие	55,5	41,6	41,6		8,3	5,6
Сп. цел 4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство	69,4	55,5	55,5		13,9	
СЦ 3 Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.	69,40	49,3	18,0	31,3	13,8	6,3
Сп. цел 5. Интегрирано градско развитие	6,90	5,5	5,5		1,4	
Сп.цел 6. Подобряване качеството на живот в селските райони	62,5	43,8	12,5	31,3	12,4	6,3

При разпределението на необходимите ресурси за целите на ОСР Добрич по години, е използван вече постигнатия темп на усвояване по сегашните оперативни програми – «бавен старт» с прогресивно ускорение до края на периода. Тези темпове са интерполирани и за новия период 2014-2020 г. Прогнозираните финансови средства за всяка от годините през визирания период са представени с натрупване, както следва

таблица 48: Примерно разпределение на ресурсите по години

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
	5%	15%	30%	45%	60%	80%	100%
СЦ 1 - Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.	6,94	20,82	41,64	62,46	83,28	111,04	138,8
Сп.цел 1Превенция на отпадането от пазара на труда	6,94	20,82	41,64	62,46	83,28	111,04	138,8
СЦ2 - Създаване на условия за увеличаване на конкурентноспособността за постигане на динамично развитие на областта	6,94	20,82	41,64	62,46	83,28	111,04	138,8
Сп. цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии	0,695	2,085	4,17	6,255	8,34	11,12	13,9
Сп. цел 3. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие	2,775	8,325	16,65	24,975	33,3	44,4	55,5
Сп. цел 4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство	3,47	10,41	20,82	31,23	41,64	55,52	69,4
СЦ 3 Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.	3,47	10,41	20,82	31,23	41,64	55,52	69,4
Сп. цел 5. Интегрирано градско развитие	0,345	1,035	2,07	3,105	4,14	5,52	6,90
Сп.цел 6. Подобряване качеството на живот в селските райони	3,125	9,375	18,75	28,125	37,5	50	62,5

5. Наблюдение, оценка и контрол на изпълнението /мониторинг/ на ОСР.

Критерии за оценка.

Наблюдение, оценка и контрол на изпълнението /мониторинг/ на ОСР. Критерии за оценка.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Ключова фаза на стратегическото планиране е мониторингът, който включва наблюдението, оценката и контрола на реализацията на заложените цели и изпълнението на планираните дейности в Стратегията за развитие на област Добрич за периода 2014-2020 г. Наблюдението е важен инструмент за провеждането на ефективна регионална политика, тъй като неговата основна функция е да дава обратна информация за степента на реализация на целите и приоритетите, и за евентуално предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности.

Обект на наблюдението са напредъкът, промените и последиците от предприеманите действия. Той може да се разглежда като непрекъснат процес на събиране, анализ и оценка на информация, необходима за управлението и вземането на решения при изпълнение на стратегията, както и за нейна бъдеща актуализация. Наблюдението и оценката на изпълнението на ОСР се осъществява на база на информацията в Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Общинските планове за развитие.

Органът, който координира и контролира изпълнението на областната стратегия за развитие е Регионалният съвет за развитие. Той обсъжда и съгласува Областната стратегия.

Областният управител, подпомаган от областната администрация организира изработването, обсъждането, съгласуването и актуализирането на документа, като осъществява координация и контрол върху процеса на разработването му. Той осигурява публичност и прозрачност на планирането и програмирането на регионалното развитие, следи за реализацията на ОСР и подпомага разработването на общинските планове за развитие. Областният управител внася проекта на ОСР за обсъждане и съгласуване в Регионалния съвет за развитие на Севреозточен район и в Областния съвет за развитие - за приемане.

Областният съвет за развитие обсъжда и приема ОСР след съгласуване с Регионалния съвет за развитие, както и обсъжда и съгласува инициативите на общините; обсъжда и предлага инициативи и схеми за ресурсно осигуряване при изпълнението на ОСР, /включително за финансиране на общински проекти/ и съдейства за осигуряване на информация за изпълнението и оценката на ОСР. ОСР се приема в шестмесечен срок преди началото на периода на нейното действие.

Местните власти участват в изпълнението на ОСР чрез приемането на Общински планове за развитие и програми за реализация, като мобилизират местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствен сектор за развитие и прилагане на инициативи с местно и надобщинско значение.

Отговорните органи са подпомагани в дейностите по реализация на ОСР чрез активно участие в процеса на вземане на решения и чрез създаване на партньорства с регионалните и местните организации на бизнеса, образователни, здравни, социални и културни организации; инфраструктурните предприятия, неправителствените организации, гражданските сдружения и други.

Координацията и взаимодействието между заинтересованите страни ще се извършва, по вертикала – между Министъра на РРБ, Регионалния съвет за развитие на Североизточен район, Областния съвет за развитие и общините, така и по хоризонтала - между различните звена, ведомства и партньори на областно ниво.

Степента на реализация на ОСР, както и ефектите от нейното прилагането, се оценяват чрез провеждането на следните оценки:

Междинна оценка – извършва се не по-късно от 4 години от началото на периода на действие на ОСР и включва: оценка на първоначалните резултати от изпълнението; оценка на степента на постигане на съответните цели; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; както и изводи и препоръки за бъдеща актуализация на документа⁷;

Последваща оценка – извършва се не по-късно от една година след изтичането на периода на действие на ОСР и включва: оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; както и изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие⁸;

През периода на действие на ОСР могат да се извършват допълнителни тематични оценки и оценки за специфични случаи при преценка на органите за управление на регионалното развитие.

За отчитане на резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението ѝ, се изготвят Междинен и Окончателен доклад.

Областната стратегия подлежи на актуализация:

- когато настъпят съществени промени в икономическите и социалните условия в областта;
- при актуализация на регионалния план за развитие на Североизточен район;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;

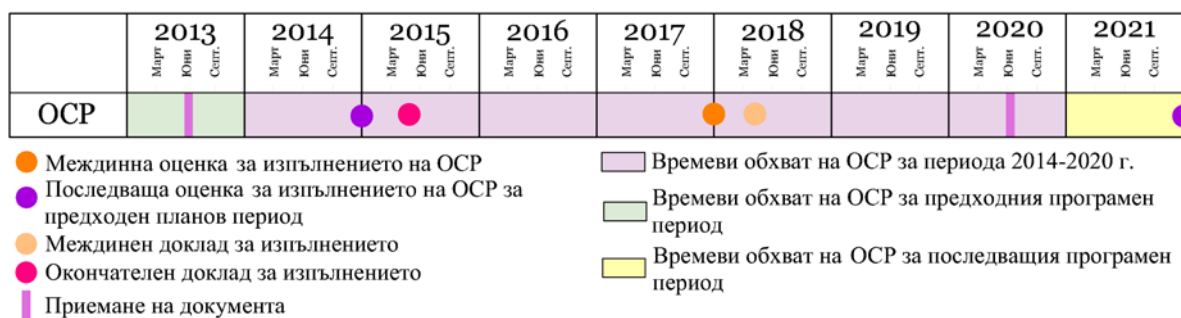
⁷ Чл. 33, ал. 1, 2 от ЗРР

⁸ Чл. 34, ал. 1, 2 от ЗРР

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

- при съществени промени в секторните стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на областната стратегия;
- вследствие, резултатите от междинната или последващата оценка.
- При настъпване на някое от тези условия, се разработва актуализиран документ за изпълнение /АДИ/ за остатъка от периода на действието на ОСР. Изработването и приемането на АДИ се провежда по установения за ОСР законов ред.

План, систематизиращ действията по наблюдение и оценка на ОСР, документите и сроковете им за изработване.

За отчитане на напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на областта, както и за упражняване на контрол върху изпълнението на ОСР, са дефинирани критерии за оценка - система от качествени и количествени индикатори. При тяхното формулиране са спазени следните изисквания:

Индикаторите са адекватни на нуждите от развитие, и са в съответствие с политиката за регионално развитие на национално и европейско ниво. Съобразени са с индикаторите, заложен в НСРР на Република България за периода 2012-2022 г. и в Регионалния план за развитие на Североизточен район за периода 2014-2020 г. Те са в съответствие и с показателите на Националната програма за реформи, на които се базира системата за наблюдение и оценка в областта на регионалната политика и развитието на регионите в ЕС през следващия планов и програмнен период и отразяват постигането на целите на Стратегия “Европа 2020”.

Индикаторите са реалистични и приложими по отношение на състоянието и очакваните промени в социално-икономическото развитие на областта. Те отразяват всички основни аспекти в социално-икономическото и развитие – текущи и прогнозиращи. Съобразени са и нейните специфики и характерни процеси.

Индикаторите отговарят на условията за ефективност и ефикасност. Отчитат и устойчивостта на ефекта от изпълнението на целите и приоритетите.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Качествените критерии се отнасят до нормите и стандартите, които характеризират качеството на изпълнение на целите и приоритетите във важните за областта тематични рамки на икономическите, социалните, териториалните, политическите и екологическите условия и изисквания :

Мобилизиране на конкурентните предимства на област Добрич и ефективно използване на собствения ѝ потенциал за развитие за постигане на икономически растеж;
Намаляване на диспропорциите в социалната сфера чрез развитие и реализация на човешкия капитал;

Укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в областта и качеството на средата в населените места за постигане на балансирано териториално развитие;

Политическа ангажираност и административен капацитет на институциите на местно ниво и партньорите, за провеждане на регионалната и местна политика и управление на процесите на планиране, програмиране, информационно осигуряване контрол и координация.

Тези качествени критерии са пряко свързани и с отчитането на количествени индикатори, които са разделени на:

общи количествени индикатори (синтезиран пакет от макроикономически критерии и индикаторите към Стратегия “Европа 2020”), върху които се базира системата за наблюдение и оценка в областта на регионалната политика и развитието на регионите в ЕС през следващия планов и програмен период, и които отразяват постигането на целите на Стратегия “Европа 2020”.

таблица 49: Общи количествени макроикономически индикатори

ОБЩИ КОЛИЧЕСТВЕНИ ИНДИКАТОРИ	БГ	СИР	Област Добрич
1. БВП/човек – лева /2010 г./	9 359	7636	5513
2. БВП по текущи цени /2010 г./ в млн.лева	70 511	7 503	1 280
3. Заетост на населението 15-64 години /2011 г./	63.9 %	55.5%	53.5%
3. Коефициент на безработица - 2011г.	11.3%	15.4%	17.7%
4. Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече години - 2011 г.	51.3%	52.8%	51.3%
5. Общ доход средно на лице в лв. - 2011 г.	3937	3490	2994

За Област Добрич, индикаторите, които ще измерват приноса за постигането на целите на Европа 2020, са адаптирани по подходящ начин - при съобразяване със социално-

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

икономическите условия в областта, и в съответствие с целевата стойност към 2020 г., заложена в НСРР за Североизточен район.

таблица 50: Общи количествени индикатори - принос към стратегия Европа 2020

ПРИНОС КЪМ СТРАТЕГИЯ ЕВРОПА 2020	ЕС 2020	БГ 2020	СИР 2020	Област Добрич 2020	Област Добрич 2017	Област Добрич 2013
Заетост на населението на възраст 20-64 г.	Мин. 75%	76%	74.0%	74.0%	68.0%	62.0%
Инвестиции в НИРД - % от БВП	3.0%	1.5%	2.0%	1.3%	0.7%	0.05%
Цели „20/20/20” по отношение на климата/енергията:						
-съкращаване на емисиите на CO2	20%/ 30%	-	-	-	-	-
-дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление	20.0%	16.0%	18.0%	18.0%	16.0%	13.0%
-повишаване на енергийната ефективност	20.0%	25.0%	27.0%	26.0%	13.0%	7.0%
Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище до	10.0%	11.0%	14.0%	14.0%	16.5%	19.0%
Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г.	40.0%	36.0%	36.0%	36.0%	27.25%	18.5%
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:	с 25% 20 млн.	с 16% 260 хил.	17.0%	16.0%	9.5%	3.0%

В стратегическата част на документа са изведени специфични количествени индикатори, проследяващи изпълнението на приоритетите и специфични цели на ОСР на Добрич. Сред тях са интегрирани и онези глобални екологични индикатори, за които има измерими стойности на областно ниво.

таблица 51: Специфични количествени индикатори

СПЕЦИФИЧНИ КОЛИЧЕСТВЕНИ ИНДИКАТОРИ	Изходна стойност ⁹	Междинна стойност 2017г.	Целева стойност 2020 г.
Увеличаване на приходите от дейността на МСП в % /Базова година 2011г. – 3 091 120 хил. лв./	-	20%	40%
Увеличаване на чуждестранните преки инвестиции от нефинансовия сектор. /Базова година 2011 г. с 233 402.1 хил. евро/	-	15%	30%
Персонал, зает с НИРД, брой, 2012 г.	0	30	60
Създаване на научно–изследователски и иновативни центрове в МСП	-	3	6
Увеличаване на броя на реализираните нощувки. /Базова година 2011 г. с 1 689 453 броя/	-	15%	30%
Брой туристически атракции създадени/ подобрени (бр.)	-	4	8
Създадени и популяризирани туристически дестинации на база културно-историческо наследство (бр.)	-	2	4
Инсталирани мощности от ВЕИ, мвт, 2012г.	497,8	647.5	797.2
Брой изградени системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони (бр.)	-	2	3
Брой нови/рехабилитирани здравни и образователни заведения (бр.)	-	5	10
Брой модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата (бр.)	-	3	6
Брой изградени и реконструирани обекти и инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време (бр.)	-	2	4
Относителен дял на населението, обслужвано от СПСОВ в % /2011 г./	69,4%	74.7%	75.0%
Рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение в км	-	100	200
Население с подобрен транспортен достъп (%)	-	12.5%	25%
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет, вкл. и широколентова връзка от общото за страната в % /2012г./	49.7%	59.85%	70.0%
Разширена / реконструирана ВиК мрежа (км)	-	100	200

⁹ Годишната на изходната стойност е указана в колона 1, и тя е различна, в зависимост от актуалността на изходните данни

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020г.

Брой реализирани проекти за възстановяването на съществуващи, и направата на нови напоителни съоръжения и системи	-	4	8
Население, облагодетелствано от подобрена социална, образователна и здравна инфраструктура в малките градове, и в периферните селски райони в % от общото население	-	12.5%	25%
Брой нови фирми, започнали своята дейност в малките градове в периферните селски райони		10	20
Брой проекти, насърчаващи правно-нормативното и административното сътрудничество и сътрудничеството между гражданите и институциите	-	1	3
Разходи за опазване и възстановяване на околната среда /Базова година 2011 г- 12 165 хил.лева/	-	12.5%	25%
Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)	7.0%	-	-
Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии	26.2%/65.7%/6.0%	-	-
Обновен жилищен фонд (%)	-	15%	35%
Създадени/обновени градски зелени площи /% от зелените площи/	-	12.5%	25%
Брой новосъздадени ПЧП	-	4	8
Брой на сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове (бр.)	-	50	100
Брой проекти за разширяване на сътрудничеството и насърчаване на икономическия, социалния и културния обмен между регионите на България и Европа.	-	2	4

Източници: НСИ, МОСВ, ВиК дружества, ИСУН, МК, МФВС, МЗ, ДФЗ, МТСП, АПИ, МОНМ, областни администрации, общини и експертни проучвания

Така формулираните критерии са ясни за разбиране и лесни за събиране и обобщаване. За тях има налично и достъпно информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност, качество и точност.

6. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа

Законът за регионално развитие дефинира „райони за целенасочена подкрепа“, които показват общини с влошено социално-икономическо състояние. Тези общини се определят въз основа на 8 показателя, посочени в чл. 6 от закона:

1. Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

През 2011 година на този показател отговарят и осемте общини в област Добрич – Добрич, Добрич – селска, Тервел, Крушари, Генерал Тошево, Шабла, Каварна, Балчик;

Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години в хил. Лева.

таблица 52: Нетни приходи от продажби на жител

Община	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009-11 г.
Балчик	12,69	16,80	15,62	15,03
Генерал Тошево	9,06	10,94	16,18	12,06
Добрич - селска	7,65	10,24	12,34	10,08
Каварна	12,93	17,00	21,43	17,12
Крушари	3,67	5,03	8,76	5,82
Тервел	5,69	4,38	5,45	5,17
Добрич	15,48	15,25	17,61	16,11
Шабла	13,80	9,81	13,54	12,38
Република България	24,22	25,11	28,46	25,93

Източник на информация: НСИ, 2011 г.

2. Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;

През 2011 година на този показател отговарят и осемте общини в област Добрич – Добрич, Добрич – селска, Тервел, Крушари, Генерал Тошево, Шабла, Каварна, Балчик;

таблица 53: Равнище на на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години в лева

Община	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009-11 г.
Балчик	6322	6580	6679	6527
Генерал Тошево	5191	5748	6000	5646
Добрич - селска	5965	6403	7015	6461
Каварна	6207	6657	7140	6668
Крушари	5260	5670	5738	5556
Тервел	5142	5558	6022	5574
Добрич	5711	6024	6233	5989
Шабла	5746	6271	6524	6180
Република България	7309	7777	8230	7772

Източник на информация: НСИ, 2011 г.

3. Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

През 2011 година на този показател отговарят общините Добрич – селска, Тервел, Крушари, Генерал Тошево, Шабла, Каварна;

таблица 54: Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години в процент

Община	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009-11 г.
Балчик	9,4	8,8	10,3	9,5
Генерал Тошево	19,0	18,6	26,2	21,3
Добрич - селска	10,5	9,6	14,8	11,6
Каварна	11,2	11,0	15,4	12,5
Крушари	14,3	14,9	25,2	18,1
Тервел	15,8	14,9	22,6	17,8
Добрич	8,0	7,5	9,2	8,2
Шабла	12,1	15,3	17,2	14,9
Република България	9,1	9,2	10,4	9,6

Източник на информация: НСИ, 2011 г.

4. Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

През 2011 година на този показател отговарят Генерал Тошево, Добрич – селска, Крушари, Шабла;

таблица 55: Коефициент на възрастова зависимост ((0-14 г.)+(65+ г.))/(15-64 г.) над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години в процент

Община	2009	2010	2011	2009-11 г.
Балчик	42,81	43,66	46,65	44,38
Генерал Тошево	57,59	58,90	60,51	59,00
Добрич - селска	63,85	64,74	65,51	64,70
Каварна	46,59	47,22	49,12	47,64
Крушари	59,71	58,26	59,59	59,19
Тервел	45,11	45,87	48,91	46,63
Добрич	35,64	36,92	40,61	37,72
Шабла	57,58	58,24	60,77	58,86
Република България	45,13	45,98	47,54	46,22

Източник на информация: НСИ, 2011 г.

5. Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;

През 2011 година на този показател отговарят общините – Добрич – селска, Тервел, Крушари, Генерал Тошево, Шабла, Каварна, Балчик;

6. Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;

На този показател отговарят четири общини в цяла България, три от които в южен централен район и една в югозападен.

7. Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;

На този показател отговарят всички общини в областта с изключение на община Добрич.

8. Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

На този показател отговарят също едва 6 общини от цялата страна, нито една от които в североизточен район.

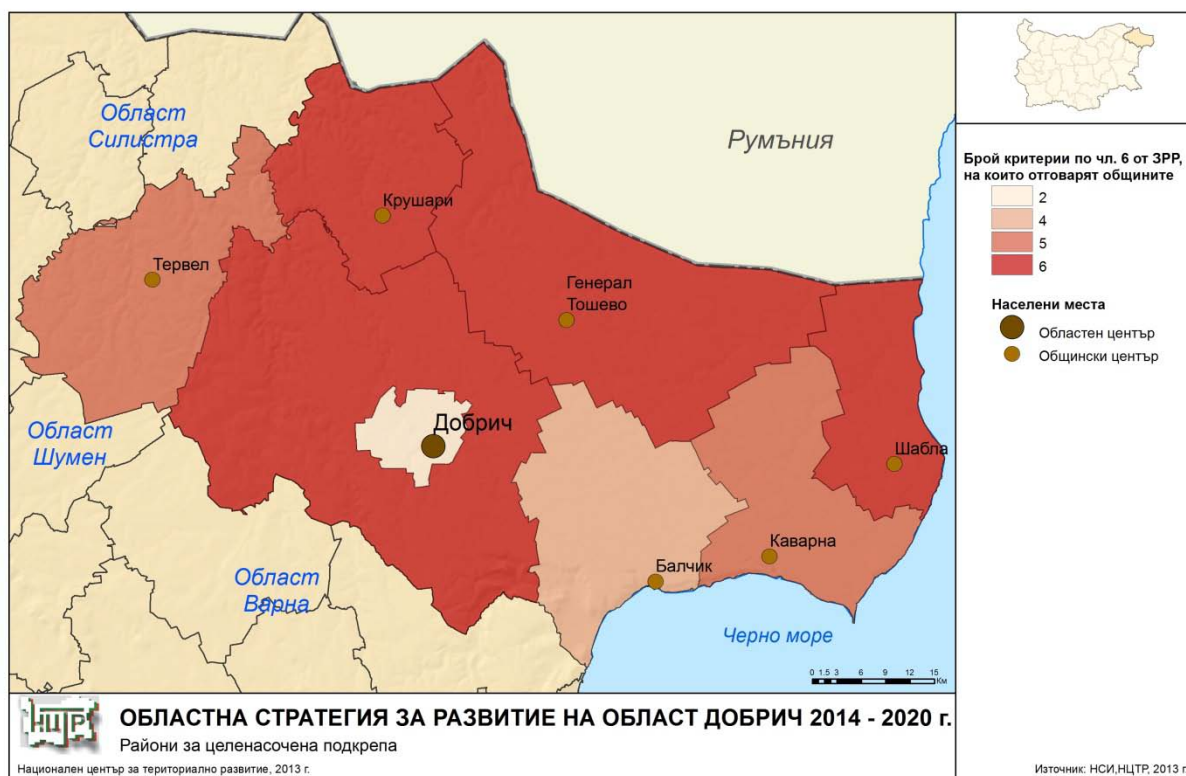
Дефинирани по този начин последните три от критериите в Закона за регионално развитие покриват почти цялата територия на страната и не отразяват обективно състоянието на общините. Влияние оказват първите пет показателя, които отразяват социално-икономическото състояние в общините. Първите четири са достатъчни, за да се

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ 2014 – 2020 г.

определят общините с влошено състояние¹⁰. През 2007 година 227 общини отговарят на тези критерии, като до 2009 година те са намалели със 100 общини, а през 2011 – 80 общини в цялата страна¹¹. Североизточният район е едно от местата, където тази промяна е най-осезаема.

Интересна е съпоставката за област Добрич през годините. През 2007-ма и шест общини – Добрич – селска, Тервел, Крушари, Генерал Тошево, Шабла, Каварна отговарят на 5 и повече показатели. През 2009 година състоянието на общините Тервел и Каварна се подобрява. Това подобрене в областта, както и в целия североизточен район от ниво 2 се дължи на икономическия подем в страната. През 2011 състоянието на общините се влошава и се връща в положението от 2007 г.

Райони за целенасочена подкрепа в Област Добрич, 2011 г.

Източник на информация: НСИ, 2011 г.

¹⁰Национална стратегия за регионално развитие на Р. България за периода 2012-2022 г.

¹¹НСИ, 2011 г.

Обособените райони за целенасочена подкрепа са териториална основа за концентрация на ресурси за намаляване на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини и за постигане на целите на държавната политика за регионално развитие. Областният съвет обсъжда и съгласува инициативите на общините, свързани с ежегодното планиране на средствата и мерките за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа.

7. Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие

Без да нарушава принципите на местното самоуправление, областната стратегия адресира препоръки и стратегически насоки към новите планове на съставните общини, за да се постигне:

- Съответствие с по-високите нива на планиране – РПР и НСРР, т.е. областната стратегия е „посредникът” между ОПР и по-високите нива;
- Съответствие с общите проблеми, потребности и потенциали на областта – сфери за междуобщински партньорства;
- Съответствие с мерките, които финансират новите оперативни програми;

Отправна база за формулиране на заявените препоръки и стратегически насоки са действащите до 2013 общински планове и новата стратегия на областта.

Визирайки действащите към 2013 г. общински планове на съставните общини на област Добрич - всички са адекватни на обектите си и всички съдържат смислово покритие на целите и приоритетите на старата (все още действаща) областна стратегия:

Отправна база за формулиране на заявените препоръки и стратегически насоки са действащите до 2013 общински планове и новата стратегия на областта:

ОСР Добрич 2014-2020

<p>СЦ 1 - Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение.</p>

Приоритет 1. ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ДОХОДИТЕ ЧРЕЗ ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ПАЗАРА НА ТРУДА

Сп.цел. 1 Превенция на отпадането от пазара на труда

СЦ2 - Създаване на условия за увеличаване на конкурентноспособността за постигане на динамично развитие на областта при намаляване на различията както вътре в нея, така спрямо и съседните области

Приоритет 2. ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА И ПОДКРЕПА ЗА МАЛКИЯ И СРЕДНИЯ БИЗНЕС

Сп. цел 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии

Приоритет 3. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВО ЗЕМЕДЕЛИЕ И ТУРИЗЪМ

Сп. цел 3. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие

Сп. цел 4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство

СЦ 3 Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество”.

Приоритет 4. ПОДКРЕПА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ГРАДОВЕТЕ И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Сп. цел 5. Интегрирано градско развитие.

Приоритет 5. ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.

Сп.цел 6. Подобряване качеството на живот в селските райони

Препоръки към общинските планове

Анализирайки действащите към 2013 г. общински планове на съставните общини на област Добрич се установява, че те са адекватни на обектите си и съдържат смислово покритие на целите и приоритетите на старата (все още действаща) областна стратегия.

В новите версии на общинските планове следва да се постигне подобна висока степен на съответствие. Новата областна стратегия е продукт на еволюционно развитие и надстрояване на старата. Подобни еволюционни промени следва да продължат във вече утвърдените приоритетни насоки и на общинските планове – икономика, инфраструктури, качество на живот, социален сервиз, институционален капацитет.

И така, в резултат на съгласувателния диалог между областта и съставните ѝ общини през настоящия планов период, актуалните общински планове съдържат смислови интерпретации на областната стратегия. Затова новите общински планове следва да продължат процеса на еволюционното си развитие чрез надграждане, без да се стремят към радикални структурни промени.

Това, което липсва в досегашните общински планове, е ясно означените сфери за междуобщинско сътрудничество и съответните мерки за реализация. Посланието на настоящата областна стратегия е, че потенциалът на общността, останал неоползотворен в най-висока степен, е *туристическият*. Общините не могат да го реализират поотделно.

Необходими са партньорства за създаването, маркетинга и реализацията на регионални туристически продукти. Подобно послание се отправя и в сферата на *биологичното земеделие и животновъдството*. Самостоятелното опериране на отделни стопанства се доказва като губещо в пазарна среда с увеличаваща се конкуренция и рискове.

Това са само две от сферите с потенциал за осезателно развитие и принос към намаляване на вътрешно-областните неравенства. Друга сфера за партньорство (между областния център и малките общини) е обединяване на усилията за по-широк достъп до средства от новите оперативни програми и други финансови източници. Затова по приоритет/цел „административен капацитет” следва да продължат усилията за повишаването му, както и за формиране на *партньорства*. Подобни сътрудничества ще осигурят повече привлечени ресурси за генериране на проектни идеи, за инвестиционно проектиране, за създаване на конкурентни приложения и като краен резултат – по-висока успеваемост в реализацията на новото поколение общински планове.

От края на 2012 г. е приета *Национална концепция за пространствено развитие*. Най-общо, тя задава модел за полицентрично развитие на селищната мрежа и платформата за пространствената координация на секторните политики. Всяка от общините следва да интерпретира и доразвие на свое ниво насоките за развитие на селищната си мрежа, на проблемите за достъпността на населените места, идентифициране на локализациите за растеж и генериране на заетост.

България пое своите ангажименти по реализиране на целите на стратегията „*Европа 2020*”. Националните ангажименти вече получиха съответни параметри на регионално и областно ниво. В зависимост от спецификата и потенциала си, всяка от съставните общини на област Добрич следва да самоопредели конкретни целеви величини по петте цели на „Европа 2020”.

Обща политическа рамка, която следва да се интерпретира на местно ниво, е подходът към *глобалните екологични проблеми*. Посланието за развитие на нисковъглеродна местна икономика, енергийна ефективност, разнообразяване на енергийните източници, намаляването на климатичната уязвимост (рисковете от наводнения, засушавания, бури и др. природни бедствия), също следва да намерят отражение в новите общински планове.

Развитието ИКТ и електронното управление е цел и в много от сегашни общински планове (без тези на малките общини). Освен като елемент на жизнения стандарт на населението, модерните и акуратни публични услуги са фактор и за развитие на бизнеса и привличането на желани инвестиции. Ключовата роля на информационния фактор се пренася в новия планов период с още по-голяма тежест.

Подробни общи указания по съдържанието на новите общински планове са дадени в Методическите указания на МРРБ:

- Целите и приоритетите на ОПР могат да обхващат само тези цели и приоритети от ОСР, които имат пряко отношение към развитието на общината и кореспондират с местната специфика и идентифицирани потребности. Възможно е няколко цели/приоритети от ОПР да бъдат адресирани към една цел/приоритет на ОСР.
- ОПР следва да бъдат разработени в съответствие със стратегическите документи в ЕС¹², както и с предвижданията на националните документи – Национална стратегия за регионално развитие, Национална концепция за пространствено развитие, Национална програма за развитие на България, Договор за партньорство 2014-2020 (все още в проект), секторни планови документи. Акцентът трябва да се постави върху специфичните предимства на съответната община и целите, по които тя може да осигури осезателен принос;
- Развитието на информационното общество е хоризонтален приоритет за България. Процесът на децентрализация на управлението поставя нови предизвикателства, свързани с използване на информационните технологии за повишаване конкурентоспособността на общините в т.ч. и по отношение предоставянето на административни услуги. Уместно е да се предвидят мерки и дейности, свързани с развитието на електронното съдържание – интегрирани електронни административни услуги за гражданите и бизнеса, уеб-базирани форуми за обществени обсъждания и др. В ОПР е необходимо да се идентифицират нуждите и възможностите за реализиране на ИКТ мерки и проекти, включително свързаните с придобиване и повишаване на ИТ уменията и електронното участие, изграждане на инфраструктура за високоскоростен интернет, изграждане на системи за видео наблюдение, използване на системи за контрол и управление на трафика и др.
- Устойчивото развитие също е хоризонтален приоритет на европейско ниво, като акцент е интегрирането на глобалните екологични проблеми в процеса на стратегическо планиране на местното развитие – последици от промените в климата, опазване на биоразнообразието, борба с ерозията на почвите и устойчивото

¹² Като Териториален дневен ред на ЕС, Стратегия „Европа 2020”, Зелена книга на териториалното сближаване и др.

използване на земите, запазване и укрепване на предимствата на ландшафта, насърчаване разработването и използването на „чиста енергия” и др.;

- Ключов момент, който също трябва да се има в предвид при разработването на ОПР са мерките, свързани със стимулиране на енергийната ефективност, гарантиране на енергопотреблението и диверсифициране на енергийните източници на местно ниво;
- Съвременните проблеми на развитието като равните възможности, проблемите на околната среда и свързаните с тях климатични промени, загубите на биоразнообразие, замърсяването, не спазват административни граници и изискват сътрудничество за постигане на ефективни решения. Местната политика за развитие трябва да отчете тези реалности и в този контекст да се търси развитие на сътрудничество между съседни общини. Така ще бъдат идентифицирани проблеми за разработване на междуобщински екологични проекти;
- Финансовите ресурси следва да бъдат обвързани с най-важните потребности на общината, така че да доведат до значителен ефект. Освен традиционните източници на финансиране – бюджет, оперативни програми, международни донори, трябва да се търсят възможности за реализация на проекти чрез публично-частно партньорства. Този начин на финансиране позволява да бъде използван и опита на квалифицирани експерти от частния бизнес и НПО.

Изброените аспекти следва да намерят специфична интерпретация във второто поколение на общинските планове.

8. Партньорство, информация, публичност

При разработването на областната стратегия за развитие, както и в процеса на нейното изпълнение трябва да бъдат осигурени предпоставки за прилагане на принципа за партньорство, публичност и прозрачност на всички етапи при провеждане на политиката за регионално развитие.

Формите за осигуряване на публична информация относно цялостния процес на изготвяне, съгласуване, приемане, изпълнение, наблюдение, оценка и актуализиране на областната стратегия за развитие, както и информация за потенциалните ползи, резултатите и въздействието от прилагането на областната стратегия за развитие, биха могли да бъдат:

- Разпространяване на информация с помощта на медиите – местни вестници, телевизионни и радио канали и новинарски сайтове;
- Интернет-страницата на Областна администрация Добрич;

- Провеждане на обществени обсъждания на различни етапи от разработването на стратегията.

Изпълненият проект по ОПАК “За прозрачни и открити областни администрации” по процедура “Прозрачна и почтена държавна администрация” увеличава предпоставките за информираност, активен диалог, партниране и координация в изпълнението на ОСР.

Проектът включва монтирането на тъчскрийнове, създаването на гласов портал (комуникационен център, управляващ входящите телефонни обаждания), поставянето на информационни табла, обновяване на общински сайтове, както и онлайн излъчване на сесиите на общински съвети. В плана е предвидено още разработването на стратегия за борба с корупцията.

Създаденият регионален информационен център ще даде лесен достъп до информацията за европрограмите и еврофондовете за България. Той е реализиран по Оперативна програма “Техническа помощ” по процедура “Изграждане и функциониране на областни информационни центрове”. Чрез него заинтересовани лица и производители ще могат да получават директно отговори на своите въпроси свързани с проекти и видове субсидии.

Изпълнение на отговорностите и необходимото институционално взаимодействие

Областният управител и местната власт са основните участници и партньори в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика. Техните функции в управлението, наблюдението, оценката и контрола на регионалното развитие са определени със Закона за регионално развитие. Те са включени в процеса на определяне на регионалната политика, като са задължени да разработват стратегически планови документи за съответните нива. Участват в състава на органите, създадени със ЗРР за целите на управлението и наблюдението на регионалното развитие - областни съвети за развитие и регионални съвети за развитие.

- **Регионален съвет за развитие на Североизточен район за планиране**
- Обсъжда и съгласува всички проекти на Областните стратегии за развитие от съответния район за планиране с цел координирането им;

- Осигурява широко и ефективно участие на всички партньори в процеса на планиране, финансиране, наблюдение и оценяване на мерките за регионално развитие в района за планиране;

В състава на Съвета се включват представители на централните власти, Областните управители от СИРП, представители на общините от областите в района и по един представител на представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

● **Областни управители, специализирани структури към областните администрации и областни съвети за регионално развитие**

- Участват в изпълнението на ОСР чрез изработването, общественото обсъждане и изпълнението на Областната стратегия за регионално развитие;
- Подпомагат подготовката и реализирането на общинските планове за развитие;
- Участват във формирането на регионални и местни партньорства при подготовката, финансирането и изпълнението на проекти, реализиращи плановите документи на регионално и местно ниво.

Изпълнението на областната стратегия в оперативен план ще се подпомага и координира основно от Дирекция „Административен контрол, регионално развитие и държавна собственост” в Областна администрация Добрич.

Контрол по изпълнението на ОСР ще бъде осъществяван от Областния съвет за развитие и Областния управител, който отговаря пряко за изпълнението на стратегията.

● **Местни власти**

- Приемат общински планове за развитие и програми за реализация;
- Мобилизират местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствения сектор;
- Осигуряват информация и публичност на действията за местно развитие.

Участието на **социално-икономическите партньори** в политиката на регионалното развитие в рамките на ОСР ще бъде широко застъпено. В процеса на работа по стратегията те обогатяват централните, регионалните и местните органи с нови идеи на база на техния практически опит и подпомагат утвърждаването на решения с по-голям обществен консенсус, участват в реализирането на партньорства на местно и регионално ниво, допринасят със собствени средства за реализиране на дейности по целите и приоритетите на Стратегията.

- **Бизнесът** в региона е представен основно от по-големите фирми, бизнес-асоциациите, работодателските организации, търговско-промишлената палата и други. Решаващото значение за перспективите за регионално развитие на областта е свързано със значителните му възможности за подпомагане на информационни, образователни, квалификационни, посреднически и др. компоненти на действията по реализацията на ОСР. Бизнесът е генератор на нови идеи и е мотивиран за влягане на средства в съвместни публично-частни инициативи.
- **Синдикалните организации** са основен партньор на властите на областно и местно ниво в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика. Участват като членове в Областните съвети за развитие.
- **Неправителствените организации** имат функцията на полезен коректив по отношение подготовката на Стратегията и на реален участник в нейното изпълнение. Те имат широки възможности за подпомагане на информационни, образователни и квалификационни, маркетингови и други компоненти на действията по реализацията на Стратегията. Голяма част от тях пряко ще участват в реализацията на проекти и действия за регионално развитие, финансирани от европейски и национални фондове. Фактор за успешното им включване в реализацията на Стратегията е усъвършенстване на механизмите и процедурите за партньорство.

Мерки за сътрудничество и активно участие на партньорите и гражданите в хода на изпълнение на стратегията:

- Споразумения за съвместна работа за изпълнение на общи дейности;
- Обществени съвети с постоянно действие;
- Обществени форуми;
- Конференции;
- Отворени работни групи с участие на всички заинтересовани страни;
- Фокус групи с участие на експерти в различни професионални сфери;
- Провеждане на ежегодни срещи и обменни посещения между съседни общини за обмен на информация.

Като цяло прилагането на принципа на партньорство и прозрачност подобрява качеството на областната стратегия за развитие и ефективността на нейното изпълнение. Освен това въвеждането и спазването на този принцип създава обективни предпоставки и условия за привличане и ефективно усвояване на повече европейски средства за развитие на областта.

Ключова роля за осигуряването на публичност и прозрачност на стратегическото планиране на регионалното развитие на територията на областта има областният управител и ръководената от него областна администрация. Областният съвет за развитие също така трябва да гарантира прилагането на принципа на партньорство, публичност и прозрачност във връзка с изпълнението на стратегията и да съдейства за мобилизиране и ефективна координация на усилията на местно ниво.